

Yritysvastuuraportointi lehdistön tietolähteenä

Case: Stora Enso Oyj

Laskentatoimi
Maisterin tutkinnon tutkielma
Janne Hämäläinen
2015

Tekijä Janne Hämäläinen

Työn nimi Yritysvastuuraportointi lehdistön tietolähteenä

Tutkinto Kauppätieteiden maisteri

Koulutusohjelma Laskentatoimi

Työn ohjaaja(t) Katja Kolehmainen

Hyväksymisvuosi 2015**Sivumäärä** 95**Kieli** Suomi

Tiivistelmä

Yritysvastuu eli yritysten vastuullinen toiminta koko ympäröivää yhteiskuntaa kohtaan on nostanut voimakkaasti merkitystään erityisesti suuryritysten toiminnassa 2000-luvun alusta lähtien. Tätä kehitystä ovat edesauttaneet muun muassa kasvanut talouden globalisaatio, yritysvastuuseen liittyvät skandaalit erityisesti vuosituhannen alussa sekä myös alati laajenevat yritysten sidosryhmät.

Yritysvastuuraportointi on yritysten näkyvin keino tuoda esiin sitoutumistaan yritysvastuuseen ja raportoida sidosryhmilleen toimintansa yhteiskunnallisista vaikutuksista. Vastuuraportointi käsitteenä ja myös sen muoto ovat kirjallisuudessa vielä yksiselitteisesti täsmentämättä, mutta tästä huolimatta Global Reporting Initiative (GRI) – raportointiviitekehys on saavuttanut johtavan aseman käytetyimpänä yritysvastuun raportointiohjeistona.

Lehdistön rooli taloustutkimuksessa on toistaiseksi ollut vähäinen. Lehdistöllä katsotaan kuitenkin olevan potentiaalinen vaikutus yritysten informaatioympäristön muokkaajana sen toimiessa informaation välittäjän roolissa sekä tuottaessa uutta informaatiota journalistisin keinoin. Lehdistön ja yritysvastuun suhdetta on toistaiseksi tutkittu lähinnä siitä näkökulmasta, kuinka lehdistö on vaikuttanut yritysvastuun käsitteen muotoon ja sisältöön.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tutkia yritysvastuuraportoinnin ja lehdistön välistä yhteyttä. Tätä tavoitetta lähestytään ensinnäkin kysymyksellä: jos ja miten lehdistö käyttää yritysvastuuraportointia tietolähteenä ja toiseksi miten lehdistö ja yrityksen vastuuraportointi painottavat yritysvastuun osa-alueita. Tutkimuksen raportointiviitekehystenä toimivat GRI-ohjeiston sosiaalisen vastuun ja ympäristövastuun osa-alueet. Tutkimustyyppi on laadullinen case-tutkimus jossa case-yritykseksi on valittu Stora Enso Oyj.

Tutkimuksen tuloksina havaittiin että lehdistö käyttää yritysvastuuraportointia hyvin vähäisessä määrin ja että lehdistö on painottanut tutkimuksen aikaperiodin (2009 -2014) aikana erityisesti GRI-ohjeiston sosiaalisen vastuun alaryhminä olevia ihmisoikeuksiin ja henkilöstökäytäntöihin sekä työoloihin liittyvää vastuuta. Stora Enson yritysvastuun KPI-mittaristo painottuu toisaalta ympäristövastuuseen ja johtamis- ja hallintotapaan liittyviin mittareihin. Yhtiö kuitenkin painottaa yritysvastuutaan myös toimipaikkojensa mukaan ja nämä painotukset vastaavat kutakuinkin lehdistön artikkeleiden ilmentämää yritysvastuun painotusta.

Vaikka yritysvastuuraportoinnin ja lehdistön suhde on aiemmassa tutkimuksessa lähes täysin tutkimaton alue, on tämän tutkimuksen tuloksilla kuitenkin yhtymäkohtia aiempaan tutkimukseen. Tuloksilla voidaan myös katsoa olevan merkitystä raportoiville yrityksille, sillä eräs yritysvastuuraportoinnin keskeisistä tavoitteista on nostaa esiin sidosryhmien (ml. lehdistö) tärkeimpinä pitämiä yritysvastuun osa-alueita.

Avainsanat Yritysvastuu, yritysvastuuraportointi, sidosryhmä, lehdistö

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimuksen tausta ja motivaatio	1
1.2	Tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset	3
1.3	Keskeiset käsitteet	4
1.4	Tutkimuksen rakenne	5
2	YRITYSVASTUU	6
2.1	Yritysvastuun käsite	6
2.2	Yritysvastuun merkitys ja motivaatio.....	10
2.3	Yritysvastuun kritiikkiä	12
2.4	Yritysvastuun kehityskulku.....	13
2.5	Yritysvastuun kytkennät talousteorioihin	14
2.6	Sidosryhmät	15
2.6.1	Sidosryhmän käsite	15
2.6.2	Sidosryhmävuorovaikutus.....	18
3	YRITYSVASTUURAPORTOINTI	21
3.1	Mitä on yritysvastuuraportointi?	21
3.2	Yritysvastuuraportoinnin viitekehykset	23
3.3	Yritysvastuuraportointi suomessa ja maailmanlaajuisesti.....	25
3.4	Motivaatiotekijöitä yritysvastuuraportoinnille	26
3.5	Yritysvastuuraportoinnin kritiikkiä.....	28
3.6	Global Reporting Initiative (GRI) – raportointiohjeisto.....	30
3.6.1	GRI-ohjeiston rakenne ja sisältö	30
3.6.2	Global Reporting Initiative (GRI) kirjallisuudessa.....	34
3.7	Yritysvastuu ja vastuuraportointi metsäteollisuudessa	36
4	LEHDISTÖ JA YRITYSVASTUU	38
4.1	Lehdistön rooli liike-elämässä ja yritysvastuussa	38
4.2	Lehdistön yleinen rooli informaation välittäjänä.....	38
4.3	Lehdistön ja yritysvastuun suhde.....	41
5	CASE-YRITYS STORA ENSO OYJ	45
5.1	Stora Enso Oyj lyhyesti.....	45

5.2	Stora Enso Oyj ja yritysvastuu.....	46
6	METODOLOGIA JA TUTKIMUSAINEISTO.....	48
6.1	Metodologia.....	48
6.2	Tutkimusaineisto.....	51
6.3	Stora Enso Oyj:n yritysvastuuraportointi vuosina 2009 – 2013.....	54
7	TUTKIMUSTULOKSET JA KESKUSTELU	59
7.1	Ensimmäinen tutkimuskysymys: Jos ja miten lehdistö käyttää tietolähteenään yritysvastuuraportteja?.....	59
7.1.1	Analyysi lehdistön artikkeleista.....	59
7.1.2	Analyysi tutkimuksen haastatteluista	63
7.2	Toinen tutkimuskysymys: yritys vastuun osa-alueiden painotus lehdistössä ja yritys vastuuraporteilla	66
7.2.1	Yritys vastuun painotus Stora Enson vastuuraportoinnissa	66
7.2.2	Yritys vastuun painotus lehdistön artikkeleissa.....	67
7.2.3	Lehdistön ja Stora Enson yritys vastuun painotusten vertailu	69
7.3	Keskustelu	74
7.3.1	Yritys vastuuraportointi lehdistön tietolähteenä	75
7.3.2	Stora Enso case-yrityksenä	76
7.3.3	Lehdistön rooli yritys vastuussa	78
7.3.4	Yritys vastuun osa-alueiden painotus lehdistössä ja yritys vastuuraporteilla	79
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO	81
	LÄHDELUETTELO	85

LIITE

Stora Enson raportoimat yritys vastuuseensa liittyvät negatiiviset tapahtumat vuosina 2009 – 2013.

KUVAT

Kuva 1. Carrollin yritys vastuun pyramidimalli

Kuva 2 Woodin (1991) Yrityksen sosiaalinen suorituskyky (Corporate Social Performance, CSP)

Kuva 3 Perinteinen yrityksen panos-tuotos -malli (Donaldson ja Preston, 1995)

Kuva 4 Yrityksen sidosryhmävaikutukset (Donaldson ja Preston, 1995)

Kuva 5. GRI-raportointiohjeiston perussisältö (www.globalreporting.org)

Kuva 6. GRI-raportointiohjeiston raportoitavat tunnusluvut eli toimintaindikaattorit (www.globalreporting.org)

Kuva 7. Yritysvastuu-termin esiintymistiheys Financial Timesissa ja The Guardianissa vuosina 2000 - 2009 (Grafström ja Windell, 2011)

Kuva 8. Lehdistön käyttämät argumentoinnit yritysvastuun mahdollisuuksille/uhille (Grafström ja Windell, 2011)

Kuva 9. Vertailu lehdistön ja Stora Enson yritysvastuun KPI-mittareiden yritysvastuun painotuksista 2009 - 2014.

TAULUKOT

Taulukko 1: Tunnetuimpia yritysvastuun luokituslaitoksia ja indeksejä

Taulukko 2. Tutkimuksen lehtiartikkeleiden määrät julkaisijoittain 2009 - 2014.

Taulukko 3. Stora Enso Oyj:n GRI-raportoinnin kattavuus 2009 - 2013.

Taulukko 4. Stora Enso Oyj:n yritysvastuun KPI-mittarit jaoteltuna GRI-ohjeiston mukaisiin yritysvastuun osa-alueisiin 2009 - 2013.

Taulukko 5. Tutkimuksen lehtiartikkelit kappalemäärät ja kpl-määrät viittauksista yritysvastuuraporttiin ja viittauksista yritysvastuuseen 2009 - 2014.

Taulukko 6. Tutkimuksen lehtiartikkeleiden määrät julkaisijoittain sekä kpl-määrä ja % -osuus artikkeleista joissa maininta yritysvastuusta.

Taulukko 7. Stora Enson yritysvastuun KPI-mittareiden jakautuminen yritysvastuun osa-alueille (%-osuudet 2009 - 2013).

Taulukko 8. Tutkimuksen lehtiartikkeleiden jakautuminen yritysvastuun eri osa-alueille (%-osuudet 2009 -2014) ja kpl-määräiset viittaukset yritysvastuuraporttiin ja yritysvastuuseen.

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta ja motivaatio

Yritysvastuu eli toimiminen eettisesti ja vastuullisuuden periaatteita noudattaen sidosryhmiä ja ympäröivää yhteiskuntaa kohtaan on noussut erääksi keskeisimmäksi puheenaiheeksi koskien yritysten toimintaa. Yritysvastuu ei ole käsitteenä uusi ja sitä on tutkittu aktiivisesti aina 1950-luvulta lähtien (Carroll, 1999), mutta eritoten yritysmaailman ja markkinoiden globalisoitumisen myötä (Elkington, 1997) aihe on kasvattanut viimeisten vuosien ajan näkyvyyttään niin akateemisessa tutkimuksessa kuin valtamediassakin. Esimerkiksi 90-luvun alussa Nikea vastaan kohdistetut protestit ja boikotit yhtiön alihankintaketjun työoloja vastaan sekä Shellin päätös upottaa tarpeettomaksi käynyt Brent Spar -öljynporauslautta Pohjanmereen saivat valtavan mediahuomion (Zadek, 2004, Porter ja Kramer, 2006). Myös kasvaneet maailmanlaajuiset haasteet liittyen ilmastonmuutokseen, köyhyyteen ja ihmisoikeusrikkomuksiin ovat nostaneet yritysvastuun merkitystä yritystoiminnassa (Kolk ja van Tulder, 2010). Yritysvastuuta eivät vaadi ainoastaan lainsäätäjät ja hallintoelimet, vaan alati kasvavassa määrin muut sidosryhmät kuten asiakkaat, kansalaisjärjestöt sekä paikallisyhteisöt (Elkington, 1997).

Odotukset nimenomaan yrityksiä kohtaan vastuullisuuden edistämiseksi johtuvat myös siitä, että valtiot ovat globalisoitumisen myötä menettäneet painoarvoaan yritystoiminnan sääntelijöinä ja yrityksillä nähdään olevan resurssit sekä myös motivaatio toimia vastuullisuuden muutosagenttina (Elkington, 1997). Valtioiden ohella myöskään kansainvälisten yritystoimintaa sääntelevien instituutioiden ei ole katsottu onnistuneen yritysvastuun sääntelyssä ja näin ollen odotuksia on kohdistettu nimenomaisesti suurten monikansallisten yritysten itsesääntelylle (Halme ja Laurila, 2008).

Yritysvastuuraportointi on keskeisin yritysvastuun osa-alue, jolla vastuu voidaan integroida osaksi yrityksen liiketoimintaprosesseja ja myös näkyvin elementti, jolla yritys osoittaa sitoutumistaan kestäväen kehityksen ja eettisen toiminnan periaatteisiin.

Yrityksen sidosryhmien kannalta vastuuraportointi on työväline yritysten vastuullisuuden valvontaan, mittaamiseen ja vertailuun (Elkington, 1997, s. 171). Raportoivan yrityksen kannalta vastuuraportointi on nykyisin alati yleistyvä ja kiinteä osa yritysten toimintaa, jota kuvaa hyvin seuraava kannanotto KPMG:n toteuttamassa yritys vastuuraportointiselvityksessä 2013:

“Yritysvastuuraportointi on nykyisin kiistattomasti osa normaalia yritystoimintaa maailmanlaajuisesti, sitä toteuttaen melkein kolme neljännestä (71 prosenttia) 4100:sta tutkimuksessa mukana olleista yrityksistä. Tämä maailmanlaajuinen raportointiaste on noussut 7 prosenttiyksikköä vuodesta 2011 jolloin vähemmän kuin kaksi kolmesta (64 prosenttia) tutkimuksen yrityksistä julkaisi yritys vastuuraportin.”

Johtavaksi kansainväliseksi yritys vastuun raportointiviitekehikseksi on muodostunut Global Reporting Initiative (GRI) – raportointiohjeisto, joka on alkuperältään kansainvälinen aloite luoda tilinpäätösraportointia vastaava malli yritysten yritys vastuun raportoinnille. Yritys vastuuraportoinnin osalta aiheen ajankohtaisuutta korostaa vielä sekin, että Euroopan unionin neuvosto hyväksyi 29.9.2014 tilinpäätös direktiivin muutoksen, jonka seurauksena yritys vastuuraportointi muodostuu pakolliseksi suurille pörssi yhtiöille. Jäsen maiden on saatettava tämä direktiivi voimaan viimeistään syyskuussa 2016.

Aiempi tutkimus yritys vastuusta on keskittynyt pääsääntöisesti yritys vastuun käsitteen täsmentämiselle ja sen yhteyden määrittelylle muihin talousteorioihin (ks. esim. Carroll, 1999 ja Roberts, 1992). Kuitenkin viimeisimmän vuosikymmenen tutkimus on siirtynyt tarkastelemaan eritoten yritys vastuuraportointia ja sen vaikutuksia yrityksen taloudelliseen tulokseen (ks. esim. Lankoski 2007 ja Belu et al., 2013, Waddock ja Graves, 1997, Halme ja Laurila, 2008) sekä myös yrityksen arvoon (ks. esim. Niskala ja Schadewitz, 2010 ja Gregory et al., 2014). Kirjallisuudessa on myös kartoitettu yritys vastuuraportointikäytäntöjä toimialasektoreittain ja geopolittisin perustein (ks. esim. Tan, 2009 ja Kolk ja van Tulder, 2010).

Vaikka yritys vastuu ja sen raportointi on siis hyvin näkyvä aihe niin kirjallisuudessa kuin muussakin mediassa, on yritys vastuun ja median, erityisesti lehdistön välinen suhde,

jäänyt toistaiseksi hyvin vähälle huomiolle. Aiemmassa tutkimuksessa yritysraportoinnin ja median suhdetta ei ole käsitelty kuin lähinnä siltä osin millaisia strategioita yritykset pyrkivät käyttämään luodessaan kuvaa toiminnastaan yritysraportoinnin keinoin (ks. esim. Aerts ja Cormier, 2009 ja Lehtimäki et al. 2011) sekä kuinka media on muokannut yritysraportoinnin käsitettä (Grafström ja Windell, 2011). Media, ml. lehdistö, on kuitenkin eräs keskeisin tekijä myös yritysmaailman ilmiöiden osalta sekä informaationtuottajana että myös informaationvälittäjänä (Bushee et al., 2009 ja Miller, 2006), jonka vuoksi sen osuutta myös yritysraportoinnin tutkimuksessa voidaan pitää relevanttina ja ajankohtaisena tutkimusalueena.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tutkia yritysraportoinnin ja lehdistön välistä suhdetta kartoittamalla mahdollisia linkkejä yritysraportoinnin ja printtimedian (lehdistö) välillä. Tutkimustavoitteen substanssia voidaan perustella esimerkiksi ottaen vertailukohdaksi yritysten taloudellisen raportoinnin joka toimii myös lehdistölle keskeisenä aineistona talousuutisoinnille ja – analyyseille (ks. esim. Miller, 2006 ja Bushee et al., 2010) ja lähtökohtaisesti tämän saman analogian voisi olettaa toteutuvan myös yritysraportoinnin osalta mikäli yritysraportoinnin relevanssi tietolähteenä olisi yhtä suuri talousraportoinnin kanssa. Johtava kansainvälinen yritysraportointiohjeisto, Global Reporting Initiative (GRI) on nimenomaan asettanut tavoitteekseen luoda tilinpäätösraportointia vastaava toimintamalli yritysten ja eri organisaatioiden yritysraportoinnille (Niskala et al., 2013).

Edellä mainittu tutkimustavoite konkretisoidaan kahdeksi tutkimuskysymykseksi:

1. Jos ja miten lehdistö käyttää tietolähteenään yrityksen yritysraportointia uutisoidessaan ao. yrityksen yritysraportoinnin piiriin kuuluvia asioita?
2. Miten yritysraportoinnin eri osa-alueet painottuvat yritysten yritysraportoinnissa ja lehdistön artikkeleissa?

Tutkimus toteutetaan yhden case-yrityksen avulla lähinnä arkistotutkimuksen keinoin tutkimuksen empiirisen aineiston aikajanana ollessa kuusi vuotta (2009–2014). Yritysvastuuraportoinnin osalta käytetään viitekehystenä edellä mainittua GRI-ohjeistoa sen ollessa käytetyin yritysvastuuraportoinnin viitekehys (ks. esim. Brown et al., 2009, Levy et al., 2010) keskittyen GRI:n sosiaalisen vastuun ja ympäristövastuun osa-alueisiin.

1.3 Keskeiset käsitteet

Yritysvastuu-termille on kirjallisuudessa lukuisia kirjoitusasuja ja määrittelyjä joiden alkuperänä ovat englanninkieliset ilmaukset kuten esimerkiksi: Corporate Social Responsibility (CSR), Corporate Citizenship, Triple Bottom Line, Sustainability, Sustainable Development, Corporate Accountability jne. John Elkington mainitsee laajasti viitatussa kirjassaan ”Cannibal With Forks” (1997,p. 397) erilaisia määritelmiä olevan yli 100.

Tässä tutkimuksessa käytetään termiä yritysvastuu (Corporate (Social) Responsibility, CSR), joka on esimerkiksi EU:n kannanotoissa vakiintunut suomenkielinen termi (Niskala et al. 2013, s. 15) käsittäen yrityksen ympäristö-, taloudellisen ja sosiaalisen vastuun muodostaman kokonaisuuden.

Muut tutkimuksen keskeiset käsitteet ovat seuraavat (käsitteet tarkennetaan myöhemmin tutkimuksen edetessä joten niiden sisältöä ei avata tässä):

- Yritysvastuuraportointi
- GRI (Global Reporting Initiative), johtavassa asemassa oleva yhteiskuntavastuuraportoinnin viitekehys ja ohjeisto
- Sidosryhmä (eng. Stakeholder), ne ryhmät tai henkilöt, joihin yrityksen toiminta vaikuttaa tai jotka voivat vaikuttaa yrityksen toimintaan (Niskala et al., 2013, s. 72.)
- Sidosryhmäteoria (ks. esim. Freeman, 1984)
- Kansalais-/ympäristöjärjestö (eng. Non-Governmental Organisation, NGO), esimerkiksi Greenpeace ja Finnwatch

1.4 Tutkimuksen rakenne

Tutkimuksen rakenne on tästä eteenpäin seuraava:

Toisessa luvussa luodaan aiemman kirjallisuuden avulla kuva yritysvastuun taustoista, motivaatiotekijöistä ja keskeisestä kehityskulusta. Luku käsittelee myös yritysvastuun käsitteeseen oleellisena osana kuuluvaa sidosryhmäteoriaa ja sidosryhmävuorovaikutusta. Kolmas luku käsittelee yritysvastuuraportointia ja esittelee myös GRI-raportointiohjeiston. Neljännessä luvussa tutustutaan kirjallisuuden pohjalta lehdistön rooliin taloustutkimuksessa sekä myös lehdistön rooliin yritysvastuun alueella. Viides luku esittelee tämän tutkimuksen case-yrityksen, Stora Enso Oyj:n ja kuudes luku tutkimuksen metodologian ja tutkimusaineiston. Seitsemännessä luvussa käydään läpi tutkimuksen tuloksia sekä myös analysoidaan niitä aiemman kirjallisuuden valossa. Lopuksi kahdeksannessa luvussa käydään vielä läpi koko tutkimus yhteenvedon muodossa ja määritellään tutkimuksen rajoitukset sekä myös jatkotutkimusaiheet.

2 YRITYSVASTUU

2.1 Yritysvastuun käsite

Vaikka yritysvastuuta on siis tutkittu aina 1950-luvulta lähtien, on sen käsitteen merkitys ja sisältö edelleen täsmentämättä yleisesti hyväksytyllä tavalla (Carroll, 1991, Levy et al., 2010) ja myös eri käsitteitä on esitelty runsaasti (Halme ja Laurila, 2008, McWilliams et al., 2006). Yritysvastuu on myös monitahoinen ilmiö, joka johtuu ennen kaikkea siitä että se liittyy yritystoiminnan hyvin erilaisiin yhteiskunnan ilmenemismuotoihin (Midttun et al., 2006, Elkington 1997). Yritysvastuun on myös sanottu olevan edelleen kiistanalainen ja vaikeasti tavoitettava käsite, jonka yhteydessä on kehitetty vaihtelevia määreitä, malleja ja teorioita (O’Riordan ja Fairbrass, 2008). Tutkimuksen kannalta yritysvastuun tieteellisen analyysin on sanottu olevan vielä kehittymätöntä, jonka johdosta soveltuvat viitekehykset, mittaaminen ja empiiriset metodologiat ovat vielä ratkaisematta (McWilliams et al., 2006). Tässä luvussa esitellään tästä huolimatta eräät tunnetuimmista yritysvastuun käsitteistä.

Nykykäsitystä yritysvastuusta keskeisimmin kuvaava termi ”Triple Bottom Line” esiteltiin ensimmäisen kerran vuonna 1997 kirjassa ”Cannibals with Forks” (Elkington, 1997) joka nimensä mukaisesti kuvaa yrityksen yritysvastuun muodostumista taloudellisesta kestävästä kehityksestä, ympäristönsuojelusta sekä sosiaalisesta oikeudesta (eng. alkup. Economic Prosperity, Environmental Quality, Social justice). Sisällöllisesti samasta käsityksestä on käytetty myös termiä ’Triple P – People, Planet, Profit’ (Kolk ja van Tulder, 2010). Myös keskeisin yritysvastuun raportointiohjeisto, Global Reporting Initiative (GRI) pohjautuu edellä mainitulle kolmen osatekijän muodostamalle kokonaisuudelle ja esimerkiksi YK:n Global Compact – aloite ja OECD:n toimintaohje monikansallisille yrityksille tunnustavat GRI:n soveltuvaksi raportointimalliksi yritysvastuuseen sitoutumiseksi ja sen kehittämiseksi (Niskala et al., 2013, s.107).

Kirjallisuudessa myös usein esiintyvä termi ’Kestävä Kehitys’ esiintyi ensimmäisen kerran vuonna 1987 Ympäristön ja Kehityksen Maailmankomission raportissa ”Our Common Future” Norjan pääministerin Gro Harlem Brundtlandin toimiessa hankkeen

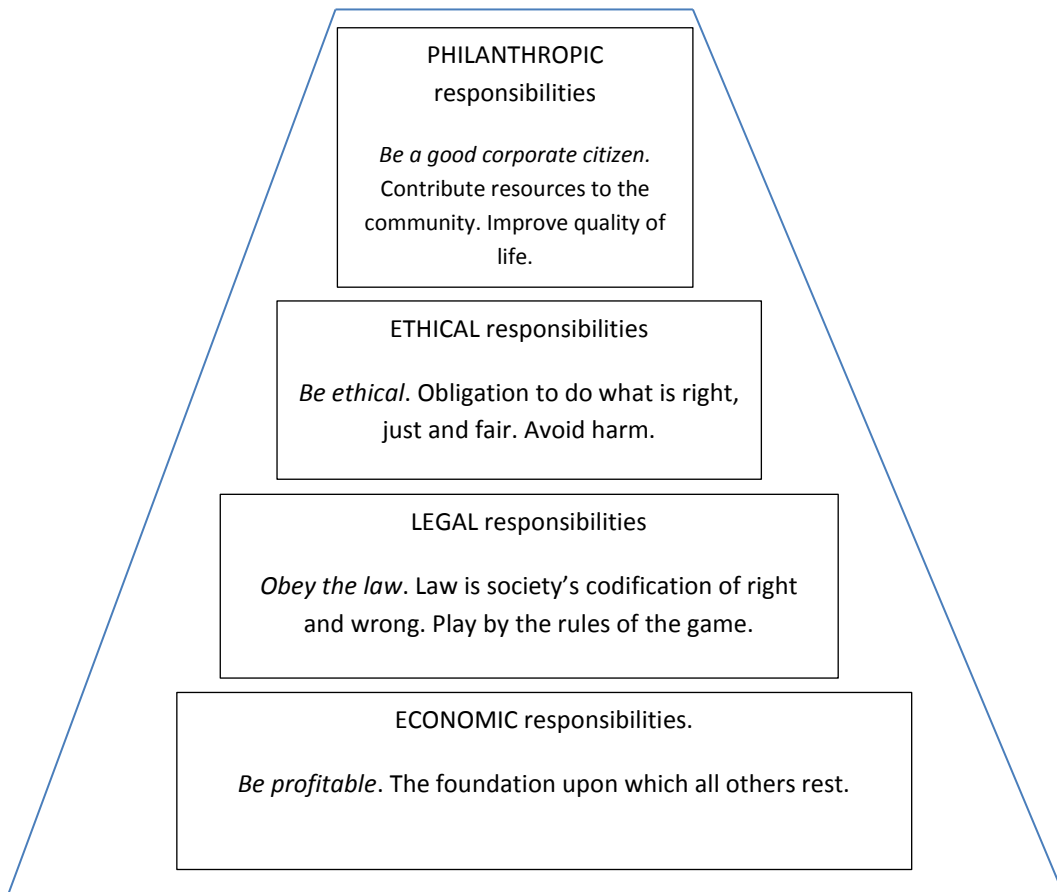
puheenjohtajana (United Nations, 1987). Raportti nosti kestävän kehityksen kansainvälisen politiikan asialistalle ja raportin mukaan kestävä kehitys määriteltiin seuraavasti (World Commission on Environment and Development 1987, Elkington 1997):

”Kestävä kehitys on kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa”.

Muista kansainvälisten instituutioiden määritelmistä mainittakoon Euroopan Komission (2001) tulkinta yritysvastuusta:

”Käsite, jonka mukaan yritykset integroivat sosiaalisen vastuun ja ympäristövastuun niiden liiketoimintaan sekä vuorovaikutukseen sidosryhmien kanssa perustuen vapaaehtoisuuteen.”

Carrollin (1991) usein kirjallisuudessa käytetyn pyramidimallin mukaan yritysvastuu muodostuu neljästä osatekijästä: taloudellisuus, lain ja säädösten noudattaminen, eettisyys sekä filantropia (hyväntekeväisyys). Mallin pyramidimuoto ilmentää sitä vaatimusta, että alemman ”portaan” olemassaolo on edellytys seuraavan portaan olemassaololle. Alla kuvassa 1 kuvattuna Carrollin yritysvastuun pyramidimalli sisältäen mallin mukaisten vastuun osatekijöiden lyhyen kuvauksen kunkin osatekijän toiminnan luonteesta.

Kuva 1. Carrollin yritys vastuun pyramidimalli ¹

Carrollin pyramidimalli perustuu siis neljään yrityksen toimintaa kuvaavaan erilliseen aktiviteettiin ja on tässä mielessä ideologialtaan poikkeava esimerkiksi Elkingtonin (1997) lähestymistavan kanssa, jonka mukaan yrityksen tulisi kokonaisvaltaisesti integroida yritys vastuu kaikkeen toimintaansa:

“Paras tapa varmistaa, että yritys vastaa kokonaisvaltaisesti yritys vastuun haasteeseen on juurruttaa relevantit yritys vastuun vaatimukset yrityksen ydinkulttuuriin jo heti alussa sekä myös niiden markkinoiden parametreihin, joita yritys tavoittelee” (Elkington, 1997)

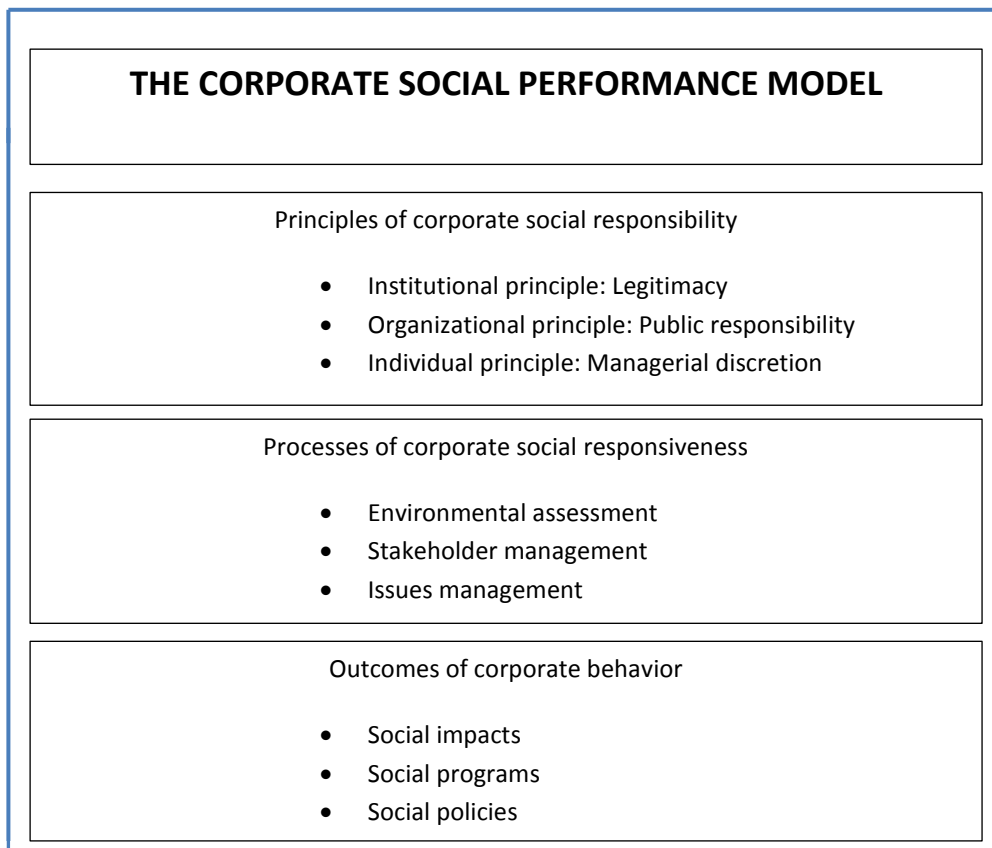
Useat yritys vastuun määritelmät myös edellyttävät, että jotta yrityksen toiminta täyttäisi vastuullisuuden tunnusmerkit, täytyy sen nimenomaan ylittää pelkän lain asettamat

¹ Tässä tutkimuksessa ei ole suomennettu kuvien ja taulukoiden tekstejä johtuen niissä esiintyvien käsitteiden ja termien englanninkielisen kirjoitusasun vakiintumisesta.

vaatimukset. Esimerkiksi McWilliams ja Siegel (2001) määrittelevät yritysvastuun seuraavasti:

“...me määrittelemme yritysvastuun toiminnaksi, joka edistää sosiaalista hyvinvointia ylittäen yrityksen omat intressit sekä lain vaatimukset...meille yritysvastuu merkitsee lain vaatimukset ylittävää toimintaa.”

Donna J. Wood (1991) määritteli käsitteen ‘Yrityksen sosiaalinen suorituskyky’ (Corporate Social Performance, CSP), joka on edelleen useasti viitattu malli (Halme ja Laurila, 2008) ja joka pyrkii kuvaamaan yritysvastuuta kokonaisvaltaisella tavalla sisältäen yritysvastuun periaatteet, prosessit yritysvastuukysymyksiin reagoimiselle sekä yrityksen käyttäytymisen seuraukset sikäli kun ne liittyvät yrityksen sosiaalisiin suhteisiin. Seuraavalla sivulla kuvassa 2 Woodin (1991) CSP-malli jakautuen edelleen yritysvastuun periaatteisiin, yrityksen prosesseihin liittyen sosiaaliseen reagoivuuteen sekä yrityksen käyttäytymisen seurauksiin.

Kuva 2 Woodin (1991) Yrityksen sosiaalinen suorituskyky (Corporate Social Performance, CSP)

Niskala et al. (2013, s.10) määrittelevät yritysvastuun yritysten vastuuksi niiden toiminnan aiheuttamista taloudellisista, sosiaalisista ja ympäristövaikutuksista kattaen sekä välittömät että välilliset yritystoiminnan vaikutukset sekä yhä enenevässä määrin myös yhteistyökumppaneiden vastuullisuuden.

2.2 Yritysvastuun merkitys ja motivaatio

Yritysvastuu käsitetään nykyisin oikeutettuna ja myös väistämättömänä osana yritystoimintaa. Elkingtonin (1997) mukaan tämä johtuu muun muassa yleisistä, maailmanlaajuisista arvomuutoksista, markkinoiden muutoksesta sekä yritysten toiminnan läpinäkyvyyden lisääntymisestä. Hänen mukaansa myös yritysvastuuhaasteiden kieltäminen on riski koko yrityksen toiminnalle ja sitoutuminen

taas mahdollisuus aivan uusien mahdollisuuksien löytämiselle. Yritysten nähdään olevan alati enemmän riippuvaisia useanlaisista resursseista: rahoituksesta, työvoimasta ja raaka-aineista (Fassin ja Buelens, 2011). Yhteiskunta toimii näiden resurssien myöntäjänä ja mikäli yritykset eivät käytä näitä resursseja tavalla, jonka yhteiskunta käsittää vastuulliseksi, menettävät yritykset nämä resurssit ja oikeutuksen toimintaansa (Wood, 1991). Myös erityisesti suurten kansainvälisten yritysten on katsottu joutuneen median, hallitusten ja kansalaisjärjestöjen toimesta kriittisen huomion kohteeksi asettaen niille huomattavan paineen vastata yritys vastuun asettamiin haasteisiin (O’Riordan ja Fairbrass, 2008). Yrityksillä nähdään olevan myös ”selvillä olovelvoite” toimintansa vastuullisuudesta ja sen vaikutuksista (Niskala et al., 2013). Yritysvastuun on todettu myös olevan eräs väline yrityksen maineriskin hallintaan sekä alati kasvava vaatimus yrityksille myös pääomamarkkinoiden näkökulmasta (Niskala et al., 2013).

Yritysvastuu nähdään myös potentiaalisena kilpailukyvyyn lähteenä (Porter ja Kramer, 2006) ja mahdollisuutena organisaation oppimisen kannalta (Elkington, 1997) Kirjallisuudessa on myös usein käytetty termiä ’Oikeutus toimia’ (License to operate) yritys vastuun yhteydessä tarkoittaen oikein johdetun ja raportoidun yritys vastuun aikaansaamaa ympäröivän yhteisön myöntämää oikeutusta yrityksen toimintaan (ks. esim. Kolk ja van Tulder, 2010 ja Cormier et al., 2011). Hyvin hoidetun ja strategiaan integroidun yritys vastuun katsotaan myös parantavan yrityksen mainetta ja tätä kautta mahdollistavan esimerkiksi kyvykkäiden henkilöresurssien rekrytoimisen ja säilyttämisen sekä pitkän tähtäimen tuottavat transaktiot tärkeimpien sidosryhmien kanssa (Cormier et al., 2011). Kirjallisuudessa on myös esitetty erääksi yritys vastuun motivaatiotekijäksi reguloinnin uhan pienentäminen vapaaehtoisen yritys vastuun kautta (Shamir, 2004).

Oman alaryhmänsä yritys vastuun tutkimuksessa muodostaa tutkimus yritys vastuun suhteesta yrityksen taloudelliseen tulokseen (ks. esimerkiksi Lankoski, 2008 sekä Waddock ja Graves, 1997). Huolimatta lukuisista tutkimuksista yritys vastuun vaikutuksista yrityksen taloudelliseen tulokseen, ei selkeää johtopäätöstä tästä voida vetää tulosten ollessa kirjallisuudessa tältä osin ristiriitaisia (Levy et al., 2010).

Kramer ja Porter (2006) toteavat yksiselitteisesti että menestyvä yritys tarvitsee tervettä yhteiskuntaa ja terve yhteiskunta menestyksestä yritystoimintaa. Heidän mukaansa

jokainen yritys joka tavoittelee päämääriään yhteiskunnan kustannuksella, joutuu kokemaan tämän tuottaman menestyksen näennäiseksi ja väliaikaiseksi.

Halme ja Laurila (2008) ovat tutkineet yritys vastuun tuottamaa hyötyä sekä yritykselle itselleen, että myös ympäröivälle yhteiskunnalle. He jakavat yritys vastuun harjoittamisen yrityksessä kolmeen eri syvyysasteeseen (Hyväntekeväisyys, Yritys vastuun integrointi ja Yritys vastuun innovointi). Tämän tutkimuksen mukaan yritys vastuu tuottaa vähiten hyötyä sekä yritykselle itselleen että yhteiskunnalle hyväntekeväisyyden muodossa. Sen sijaan integroitu yritys vastuu ja yritys vastuun innovointi ovat Halmeen ja Laurilan mukaan potentiaalisia keinoja konkretisoida yritys vastuun hyötyjä, mutta koska yritys vastuun innovoinnista ei ole vielä riittävästi kriittistä evidenssiä, on sen kokonaishyöty arvioitu tutkimuksessa eriasteisina skenaarioina.

2.3 Yritys vastuun kritiikkiä

Yritys vastuuta on myös kritisoitu ja sen oikeutusta yritystoiminnassa asetettu kysymyksenalaiseksi. Tunnetuimpia käsitteen vastustajia on Milton Friedman, joka New York Timesissä vuonna 1970 julkaistussa tunnetussa artikkelissaan muun muassa väitti, että pelkkä yritys vastuun läsnäolo yrityksessä on merkki agenttiongelmista yrityksen sisällä, jonka avulla johtajat tavoittelevat ainoastaan henkilökohtaisia etuja, ja että yritys vastuuseen käytetyt resurssit tulisi käyttää tuottavampiin projekteihin tai pääoman palautuksina osakkeenomistajille. Hänen mukaansa demokraattisessa yhteiskuntarakenteessa hallitukset ovat ainoita oikeutettuja tahoja vastaamaan sosiaalisiin huolenaiheisiin.

Freeman ja Liedtka (1991) asettavat koko yritys vastuun termin kyseenalaiseksi perustellen näkemystään muun muassa sillä, että yritys vastuu johdattaa yritys johtajat alueille jotka eivät kuulu heidän osaamisalueisiinsa. Lisäksi he toteavat, että erottamalla yrityksen tavoitteet taloudellisiin ja sosiaalisiin jälkimmäisen toimiessa ainoastaan oikeuttamisperusteena ensimmäiselle, johtaa tämä menettely käytännössä sekasortoiseen tilanteeseen. He esittävät täysin uutta näkökulmaa yritys vastuun

käsitteeseen jossa yritys nähdään sidosryhmien intressien verkostona sekä ainoastaan välineenä, jonka puitteissa ihmiset ja yhteisöt voivat luoda ja kuvailla visioitaan itsestään ja yhteiskunnasta, ja jonka mukaan yritysvastuun yhteydessä tulisi luopua vastuiden ja oikeuksien termeistä niiden rajoittaessa kykyämme luoda uusia muotoja taloudelliselle ja sosiaaliselle elämälle.

Porter ja Kramer (2006) puolestaan esittävät kritiikkinä nykykäsityksen mukaiselle yritysvastuulle, että neljä yleistä argumenttia yritysvastuun puolesta: moraalinen velvollisuus, kestävä kehitys, oikeutus toimia ja maine, asettavat yrityksen ja yhteiskunnan toisiaan vastaan. Ne eivät siis näe yrityksen ja yhteiskunnan keskinäistä riippuvuussuhdetta vaan tuottavat geneerisiä perusteluja vastuulliseen toimintaan, jotka eivät ole mitenkään sidoksissa yrityksen strategiaan ja operatiiviseen toimintaan eivätkä tuota yritykselle pitkän aikavälin kilpailukykyä eivätkä mielekästä sosiaalista hyötyä.

2.4 Yritysvastuun kehityskulku

Carrollin (1999) mukaan yritysvastuun esiintyvyyttä yritysten toiminnassa on mahdollista jäljittää jopa satojen vuosien päähän, mutta hänen mukaan teeman nykymuotoinen aikakausi on alkanut 1950-luvulta jolloin siihen on viitattu ensimmäisissä kirjallisissa julkaisuissa käsitteellä 'sosiaalinen vastuu' (eng. social responsibility). Hänen mukaansa yritysvastuun käsitteet laajenivat 60-luvulla ja lisääntyivät 70-luvulla. 80- ja 90-luvut taas merkitsivät akateemisessa tutkimuksessa kasvavaa empiiristä tutkimusta muun muassa yritysvastuun yhteydestä sidosryhmäteoriaan ja – johtamiseen sekä liike-etiikkaan. Carroll myös ennakoி jo tutkimuspaperissaan uuden vuosituhaten trendejä olettaen yritysvastuun mittaamisen (raportoinnin) olevan eräs keskeisistä tulevista yritysvastuun teemoista, joka on myös osoittautunut todeksi viimeisen kymmenen vuoden tutkimuspapereiden keskeisten aihealueiden perusteella.

Elkington (1997) puolestaan käsittelee yritysvastuun kehitystä lähinnä aluksi ympäristövastuuseen liittyvinä 'aaltoina', joista ensimmäinen toteutui 1970-luvun alussa eritoten kansalaisjärjestöjen aktivoitumisen muodossa, ja toinen 1980-luvun lopulla käsittäen muun muassa 'vihreän kulutuksen' käsitteen sekä otsonikadon toteamisen

Antarktisella. Hänen mukaansa kolmas 'aalto' on alkanut 90-luvun lopulla entistä laajempaan sisältäen koko 'Triple Bottom Line' – käsitteen spektrin ja tuoden aivan uusia vaatimuksia esimerkiksi yritysten hallintotavalle, läpinäkyvyydelle ja sidosryhmätoiminnalle. Myös Carroll (1991) mainitsee liikkeelle-panevana voimana toimineen 60-luvun kansalaisjärjestöt, mutta vasta 70-luvun alussa yritysvastuu sai hänen mukaansa yleistä huomiota ensimmäisten sosiaalisen vastuun lainsäädännön muodossa jolloin ympäristö, työntekijät sekä kuluttajat saivat oikeutuksen yritystoiminnan tunnustettuina sidosryhminä. Lähihistorian keskeisinä tapahtumina nähdään myös Norjan entisen pääministeri Gro Harlem Brundtlandin johtaman ympäristöasioiden maailmankomission vuoden 1987 raportti "Our Common Future (ks. luku 2.1), sekä sitä seuranneet YK:n tukemat Rio de Janeiron ja Johannesburgin ilmastokokoukset (Moneva et al., 2006).

Globalisoitumisen myötä valtiollisten elinten kyky vastata yritysvastuun kasvaneisiin haasteisiin on nähty riittämättömäksi ja yritysten, erityisesti kansainvälisten suurten yritysten, roolin on nähty korostuvan niiden toimiessa yhä enemmän suunnannäyttäjinä perustuen vapaaehtoiseen yritysvastuun aloitteisiin ja viitekehyksiin (Halme ja Laurila, 2009, Elkington 1997, Kolk ja van Tulder, 2010).

2.5 Yritysvastuun kytkennät talousteorioihin

Kirjallisuudessa yritysvastuuta yritysmaailman ilmiönä on yritetty kytkeä useisiin teorioihin kuten esimerkiksi sidosryhmäteoriaan (Stakeholder theory), resurssiperusteiseen yritysteoriaan (Resource-based view of the firm), yritysteoriaan (Theory of the firm) sekä taloudenhoitajateoriaan (Stewardship theory) (McWilliams et al., 2006). Useat tutkimuspaperit käsittelevät myös yritysvastuun yhteyttä oikeuttamisteoriaan (Legitimacy theory), jonka perusajatuksena yritysvastuun kannalta voidaan pitää olettaa, jonka mukaan yhdelläkään organisaatiolla ei ole synnynnäistä oikeutta olemassaoloonsa vaan ympäröivä yhteiskunta myöntää tämän oikeutuksen sen tarjoamien resurssien muodossa (Deegan, 2002). Yhteiskunta voi myös peruuttaa tämän

oikeutuksen sen havaitessa organisaation toimivan hyväksytyjen tapojen vastaisesti (Hahn ja Lülfs, 2013).

Tämän tutkimuksen tavoitteena ei ole luoda syvällistä analyysiä yritysvastuun suhteesta eri teorioihin, mutta tästä huolimatta seuraavaksi esitellään lyhyesti yritysvastuun ja sidosryhmäteorian suhdetta sen muodostaessa keskeisen elementin koko yritysvastuun käsitteestä puhuttaessa. Sidosryhmäteorian on myös sanottu olevan johtava paradigma yritysvastuun käsitteessä (McWilliams ja Siegel, 2001) sekä sen kuvailevan tarkkuuden, instrumentaalisen voiman ja normatiivisen validiteetin myöntävän sille oikeutuksen yritysvastuun alueella (Donaldson ja Preston, 1995).

2.6 Sidosryhmät

2.6.1 Sidosryhmän käsite

Carrollin (1991) mukaan yritysvastuun ja sidosryhmä-käsitteen välillä on luonnollinen yhteys ja sidosryhmä-ulottuvuus antavat näin ollen ”nimet ja kasvot” (Carroll, 1991) niille yhteiskunnan ryhmille, jotka ovat yrityksen kannalta keskeisimpiä ja joita kohtaan yrityksen on osoitettava vastuullisuutta.

Luultavasti tunnetuin määrittely käsitteelle ”Sidosryhmä” on Freemanin teoksessaan ”A Stakeholder Approach” (1984) julkituoma kuvaus:

”Kaikki ne tahot, jotka voivat vaikuttaa yrityksen tavoitteiden saavuttamiseen tai joihin yritys vaikuttaa tavoitellessaan päämääriään”

Edellä mainittu kuvaus siis määrittelee yrityksen sidosryhmiksi laealla tavalla kaikki ryhmät tai yksilöt, jotka voivat vaikuttaa yrityksen toimintaan tai joihin yritys toiminnallaan vaikuttaa. Freemanin mukaan yrityksen täytyy tyydyttää niiden sidosryhmien tarpeet, jotka voivat vaikuttaa yrityksen suoriutumiseen (Freeman, 1984). Tämän teorian mukaan yritykselle on hyödyllistä ryhtyä yritysvastuun mukaisiin

toimenpiteisiin, koska ilman niitä yrityksen saama tuki ja resurssit sidosryhmiltä ovat uhattuina (McWilliams et al., 2006).

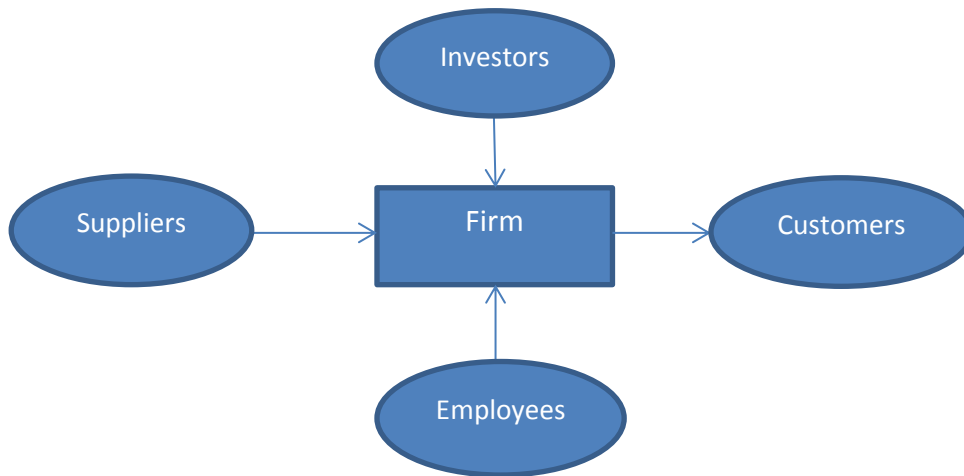
Carroll (1991) esittää yrityksen sidosryhmiin kuuluviksi ne tahot, joilla on 'osuus, vaatimus tai etu' (a stake, a claim or an interest) yrityksen operaatioissa ja päätöksissä. Osuus voi ilmetä laillisena osuutena, kuten on tilanne yrityksen työntekijöiden tai asiakkaiden kohdalla, tai vaihtoehtoisesti moraalisen osuutena koskien ryhmiä joilla ei ole laillista, sopimukseen perustuvaa osuutta, mutta joihin yrityksen toiminta vaikuttaa. Hänen mukaan yrityksen johdon haasteena on päättää ja valita ne sidosryhmät, jotka ansaitsevat tulla kuulluiksi yrityksen päätöksenteossa ja tähän valintaan vaikuttavat sidosryhmien omaama oikeutus ja valta (legitimation and power).

Usein viitatussa tutkimuspaperissaan "The Stakeholder Theory of the Corporation: Concepts, Evidence and Implications" Donaldson ja Preston (1995) määrittelevät sidosryhmät seuraavasti:

"Sidosryhmät ovat henkilöitä tai ryhmiä joilla on laillinen oikeus prosessuaalisiin ja/tai olennaisiin yritystoiminnan näkökulmiin. Sidosryhmät identifioidaan sen mukaan kuinka niillä on etuja valvottavanaan liittyen yrityksen toimintaan riippumatta siitä onko yrityksellä mitään vastaavaa toiminnallista etunäkökohtaa näitä sidosryhmiä kohtaan."

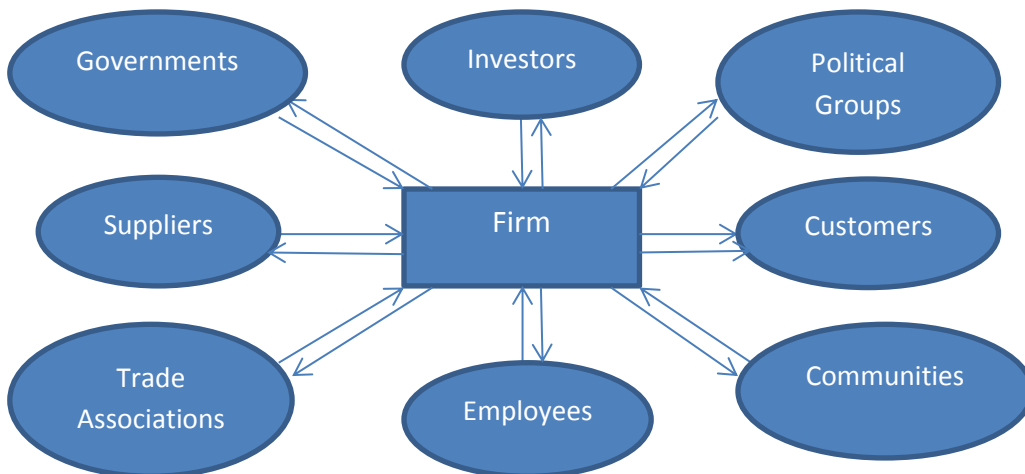
Tämän mukaan siis yrityksen sidosryhmiksi voidaan lukea kaikki ne tahot, joiden etuun yrityksen toiminta vaikuttaa riippumatta siitä, onko yrityksellä vastaavaa etunäkökohtaa ao. sidosryhmiä kohtaan. Seuraavat kuvat (kuva 3 ja kuva 4) kuvaavat Donaldsonin ja Prestonin (1995) sidosryhmävaikutuksesta verrattuna perinteiseen yrityksen panos-tuotos – näkemykseen. Huomionarvoista kuvissa on yksisuuntaiset nuolet panos-tuotos – mallissa ja kaksisuuntaiset nuolet sidosryhmämallissa kuvaten kaksisuuntaista vuorovaikutusta sidosryhmäteoriassa.

Contrasting Models of the Corporation: Input – Output Model

Kuva 3 Perinteinen yrityksen panos-tuotos -malli (Donaldson ja Preston, 1995)

Contrasting Models of the Corporation: The Stakeholder Model

Kuva 4 Yrityksen sidosryhmävaikutukset (Donaldson ja Preston, 1995)

Yrityksen sidosryhmiä voidaan myös jakaa pienempiin osakokonaisuuksiin, esimerkiksi ensisijaisiin (sopimukseen perustuva suhde tai yrityksen toiminnalla suora vaikutus) ja toissijaisiin (muut kuin sopimussuhteeseen perustuvat) tai vaihtoehtoisesti välittömiin ja välillisiin (esimerkiksi kansalaisjärjestöt) (Niskala et al., 2013).

Huomionarvoista kirjallisuudessa esiintyvissä sidosryhmien määrittelyissä on se, että ne eivät pääsääntöisesti huomioi kappaleessa 2.1 mainittuun Bruntlandin 'Kestävän Kehityksen' määritelmään viitaten tulevia sukupolvia kuuluviksi yrityksen sidosryhmiin. Poikkeuksen tähän tekevät kuitenkin Carroll ja Buchholtz (2006) sekä Elkington (1997), joiden mukaan tulevat sukupolvet sekä myös muun muassa luonnonvarainen ympäristö kuuluvat yrityksen sidosryhmiin.

Yhteenvetona voidaan todeta, että myös sidosryhmän käsitettä, kuten myös yritysvastuun käsitettä, on siis kirjallisuudessa määritelty vaihtelevin tavoin. Yleisesti niihin katsotaan kuitenkin kuuluvan osakkeenomistajat, sijoittajat, rahoittajat, henkilöstö, asiakkaat, alihankkijat, yhteiskunta, lähiyhteisöt sekä myös tiedotusvälineet (Niskala et al., 2013).

2.6.2 Sidosryhmävuorovaikutus

Niskalan et al. (2013) mukaan: *"Sidosryhmäajattelulla tai -johtamisella yrityksen toiminnan yhteydessä tarkoitetaan tapaa hahmottaa yritystoiminta organisaation ja sen sidosryhmien vuorovaikutussuhteiden sekä sidosryhmien intressien kautta. Toisin sanoen yritys on olemassa sidosryhmiensä yhteistyön ja näiden yritystoimintaan antamien panosten mahdollistamana, ja se voi selvitä pitkällä aikavälillä ainoastaan, jos se pystyy tyydyttämään keskeisimpien sidosryhmiensä tarpeet."* Yritysten on katsottu joutuneen yhä kasvavassa määrin eri sidosryhmiensä kautta kasvavien paineiden kohteeksi pyrkiessään vastaamaan yritysvastuun haasteisiin ja eräs tärkeimmistä yritystoiminnan tehtävistä onkin identifioida kenelle se on vastuullinen ja mihin saakka tämä vastuullisuus ulottuu (O'Riordan ja Fairbrass, 2008).

Kirjallisuudessa sidosryhmäyhteistyön on myös katsottu olevan vastuullisen yritystoiminnan ennakoedellytys (Reynolds ja Yuthas, 2008). Waddock et al. (2002) toteavat että positiiviset, vastavuoroiset ja pitkän aikavälin sidosryhmäsuhteet ovat todellisen vastuullisen johtamisen ydin yrityksissä. Heidän mukaansa yritysten tulisi harjoittaa jatkuvaa dialogia tärkeimpien sidosryhmiensä kanssa varmistaakseen, että yrityksen arvot ja toimet ovat sopusoinnussa sidosryhmien odotusten kanssa. Hyvä

sidosryhmäyhteistyö nähdään myös edellytyksenä laadukkaalle yritysraportoinnille (KPMG 2013, Toppinen ja Korhonen-Kurki, 2013).

Niin ikään myös Elkington (1997) korostaa myös sidosryhmävuorovaikutuksen merkitystä yrityksen pitkän aikavälin kestävän kehityksen edellyttäjänä ja toteaa luottamuksen merkityksen olevan avainasemassa yritysten ja niiden sidosryhmien välisissä suhteissa. Hän myös toteaa, että strateginen yhteistyö sidosryhmien kanssa tuo yrityksille uudenlaista kilpailuetua, lisäten myös että yritykset ovat alkaneet rekrytoida yritys vastuun asiantuntijoita johtavista kansalaisjärjestöistä yritys vastuun edistämiseksi yritystensä toiminnassa (Elkington, 1997, s. 224 ja 234). Deetz (2007) esittää, että monimuotoiset arvot yrityksen sidosryhmäpiirissä voivat olla tärkeä kilpailutekijä yrityksen kannalta; sidosryhmäyhteistyö voi edistää innovointia, parantaa työntekijöiden motivaatiota, edistää johtamisen koordinoitua sekä tuotteiden ja palveluiden kehitystä ja vähentää yrityksen maineriskiä. Elkington (1997, s. 235) toteaa edelleen, että luottamus sidosryhmäyhteistyössä varmistaa yrityksen oikeutta toimia, sekä tarjoaa tärkeän lähteen uusille liiketoimintaideoille. Keskeisten sidosryhmien näkemykset tulisi Elkingtonin (1997) mukaan ottaa huomioon yrityksen hallitustasolla hänen esittäessä edelleen että hallitukset toimivat yleensä paremmin niiden koostuessa erilaisista ajattelutavoista ja taustoista mainiten tästä esimerkkinä General Motorsin, joka jo vuonna 1971 nimitti entisen mustien oikeuksien aktivisti johtajan, Leon Sullivanin, hallitukseensa. Vaikka sidosryhmävuorovaikutus nähdään siis oleellisena osa-alueena vastuullisessa yritystoiminnassa, aiheuttaa eritoten länsimainen yritysten oikeusasema sen, että sidosryhmät eivät voi olla tasa-arvoisia yritysten päätöksenteossa osakkeenomistajien kanssa (Reynolds ja Yuthas, 2007).

Prosessina sidosryhmävuorovaikutus voidaan nähdä kolmiportaisena kehityskulkuna, jossa ensin kartoituksen avulla tunnistetaan keskeiset sidosryhmät, sen jälkeen toteutetaan sidosryhmäyhteistyön hallinta ja kolmantena sitoudutaan sidosryhmäyhteistyöhön, jonka johtavia periaatteita ovat molemminpuolisuus ja vastavuoroisuus (Manetti, 2011). Sidosryhmävuorovaikutuksen toteuttamiseen nähdään myös kuuluvan lisäksi vuorovaikutusprosessin lähtökohtien selvittäminen, olemassa olevien vuorovaikutuskanavien kartoittaminen, vuorovaikutusmenetelmien valinta ja integroiminen osaksi toimintaa, sekä palautteen antaminen ja prosessin laadun arviointi

(Niskala et al., 2013). Kourula ja Halme (2008) puolestaan katsovat sidosryhmäyhteistyötä vuorovaikutussuhteen syvyyden mukaan jakaen yhteistyön tämän mukaisesti filantropiaan, dialogiin ja edelleen kumppanuuteen tämän muodostaessa heidän jaottelussaan syvimmän yhteistyön luonteen. Elkington (1997, s. 145) tiivistää sidosryhmäyhteistyön luonteen merkityksen toteamalla, että onnistuakseen, täytyy sidosryhmäyhteistyön olla aidosti vuorovaikutteista.

Deetzin (2007) mukaan ihanteellisessa sidosryhmäyhteistyömallissa yritysjohdon tulisi koordinoita sidosryhmien erilaisia arvoja, näkemyksiä sekä eturistiriitoja välttämällä sidosryhmien kontrollointia ottaen huomioon sidosryhmien erilaiset näkemykset. Hänen mukaansa edistyneen sidosryhmäyhteistyön piirteitä ovat tasa-arvoinen mahdollisuus mielipiteen ilmaisuun, hierarkkisten valta-asemien sivuuttaminen sekä avoin ja läpinäkyvä tiedon jakaminen ja päätöksentekoprosessi. Eräs oleellinen sidosryhmäyhteistyön osa-alue on yritysvastuuraportoinnin määrittely; Elkingtonin (1997, s.177) mukaan sidosryhmien täytyy osallistua raportoinnin määrittelyyn jotta raportointi olisi sidosryhmien keskuudessa uskottavaa.

O’Riordan ja Fairbrass (2008) esittävät tehokkaan sidosryhmäyhteistyön kehukseksi mallia jossa tulisi samanaikaisesti huomioida sidosryhmät (mm. identifiointi, priorisointi), asiayhteys (mm. poliittinen, sosiaalinen ja taloudellinen ilmapiiri), tapahtuma (mm. uusien tuotteiden lanseeraus, median otsikointi yrityksestä), yritysjohdo (mm. yrityskulttuuri, suhtautuminen yritysvastuuseen). Yhteenvetona he toteavat myös että sidosryhmävuoropuhelu on hedelmällinen mekanismi hallinnoida sidosryhmäyhteistyötä tarjoten mahdollisuuden eri osapuolille tuoda näkemyksensä esille ja edistää keskustelua yrityksen vastuun laajuudesta ja muodosta.

3 YRITYSVASTUURAPORTOINTI

3.1 Mitä on yritys vastuuraportointi?

Yritysvastuuraportoinnin käsitteellisen määrittelyn tilanne kirjallisuudessa on sama kuin yritys vastuun käsitteen määrittelyssäkin – yhtä, yleisesti hyväksyttyä ja tunnustettua määritelmää termille ei vielä ole (UNEP 2015, KPMG 2013, Roca ja Searcy 2012). UNEP:n määritelmän mukaan yritys vastuuraportointi on yrityksen toiminnan kestävään kehityksen liittyvän informaation mittausta ja julkituomista, jolloin asianomaista informaatiota ovat kaikki taloudellisten, luonnonvaraisten ja henkilöstöllisten resurssien käyttö ja näihin vaikuttaminen. Tämän raportoinnin tulisi tarjota täydellinen ja tasapainoinen kuva yritys vastuusta (Hahn ja Lülfs, 2013) ja sen rooli nähdään keskeisenä yritys vastuun keinona analysoida yrityksen vastuullisuutta (Moneva et al., 2006). Yritys vastuuraportin tulisi sisältää sekä määrällistä että laadullista informaatiota siinä laajuudessa kuin yritys on onnistunut parantamaan sen taloudellista, ympäristöllistä sekä sosiaalista suorituskykyään raportointiajanjaksolla ja nämä näkökulmat tulisi myös olla integroituina sen johtamisjärjestelmiin (Daub, 2007). Raportoinnin tulisi välittää informaatiota siinä muodossa että se tarjoaa päätöksenteon tukea investoijille, asiakkaille, työntekijöille ja muille sidosryhmille, joilla on sidos yritykseen tai joihin yrityksen toiminta muilla keinoin vaikuttaa (UNEP, 2015). Elkington (1997, p. 180) nostaa esiin Body Shopin vuonna 1996 julkaiseman yritys vastuuraportin ”*Values Report*”, jonka hän toteaa toimineen eräänä keskeisenä merkkipaaluna nykymuotoiselle yritys vastuuraportoinnille.

Kirjallisuudessa yritys vastuuraportoinnin on nähty liittyvän sosiaaliseen teoriaan (Social Theory), jonka mukaan yrityksellä on ’sosiaalinen sopimus’ (Social Contract) yhteiskunnan kanssa ja se on näin ollen tilivelvollinen toimistaan omistajien lisäksi myös ympäröivälle yhteiskunnalle (Reynolds ja Yuthas, 2007). Gray (2007) puolestaan katsoo vastuuraportointia yrityksen tilivelvollisuuden periaatteen kautta – hänen mukaansa oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa vallan ja vastuun tulisi olla tasapainossa ja yrityksillä on näin ollen myös vastuu ja tilivelvollisuus (raportointivelvollisuus) aiheutuen muun muassa oikeudellisista, näennäisoikeudellisista ja moraalisisista seikoista. Gray

määrittelee yritysvastuuraportoinnin sisällön lavasti todeten että sen tulisi sisältää ne julkilausumat, joiden mukaisessa laajuudessa yritys joko lisää tai vähentää tulevaisuuden sukupolvien vaihtoehtoja (Elkington, 1997, p.92). Myös sidosryhmäteoria ja oikeutusteoria on kytketty yritysvastuuraportointiin, jolloin vastuuraportointi voidaan nähdä osana yrityksen kokonaisstrategiaa oikeutuksen rakentamisessa ja ylläpidossa valittaessa raportoitavat yritysvastuun elementit tärkeimpien sidosryhmien tarpeet huomioiden (Roca ja Searcy, 2011). Yritysvastuuraportointi voidaan edelleen nähdä tapahtumana, joka ilmentää jatkuvaa vuoropuhelua yrityksen ja sen sidosryhmien välillä yksisuuntaisen, menneisyyteen katsovan raportoinnin sijasta (Reynolds ja Yuthas, 2007).

Erillisen yritysvastuuraportin tai raportoinnin osana vuosikertomusta julkaisee yhä useampi yritys ja tätä kehitystä edesauttaa muun muassa se, että erityisesti suurille yrityksille vastuuraportin julkaiseminen on jo muodostunut markkinoiden odotusarvoksi (Niskala et al., 2013). Vaikka vastuuraportointi on maailmanlaajuisesti vielä suurelta osin vapaaehtoisuuteen perustuvaa, määräävät siis muun muassa markkinat ja esimerkiksi useat pörssit vaatimuksenaan listautumiselle yritysvastuuraportointia osana sijoittajille suunnattua informaatiota (Sustainable Stock Exchanges Initiative, 2015). Myös kasvanut regulaatio (esimerkiksi Ranskassa, Tanskassa ja Etelä-Afrikassa) yritysvastuuasioissa on lisännyt yritysvastuuraportoinnin määrää maailmanlaajuisesti (KPMG, 2013). Toisaalta yritysvastuuraportoinnin regulaatio nähdään vielä kirjallisuudessa kiistanalaisena johtuen täytöntöönpanomekanismien ja erityisesti raporttien varmennukseen liittyvien toimintatapojen ja standardien puutteesta (Brown et al., 2009).

Yritysvastuuraportoinnin ollessa vielä melko kehittymätön ilmiö yritysmaailmassa, sekä se tosiseikka, että raportointiulottuvuus (taloudellinen, sosiaalinen, ympäristö) on niin laaja, vaikeuttaa yritysten suunnittelua raportoinnin toteutuksen suhteen (Reynolds ja Yuthas, 2010). Raportoinnin standardisoimattomuutta ja kehittymättömyyttä kuvaa myös Roca ja Searcy (2011) tutkimus, jossa he kartoittivat 585 erilaista raportointi-indikaattoria 94 kanadalaisen yrityksen yritysvastuuraporteista. Standardoinnin puute mahdollistaa yritysten oman valinnan raportointi-indikaattoreiden kohdalla aiheuttaen tilanteen, jossa raportit ovat sinänsä todenperäisiä antaen kuitenkin epätarkan kuvan todellisesta yritysvastuusta (Reynolds ja Yuthas, 2010). Tämän lisäksi yritysten sidosryhmillä on hyvin erilaisia informaatiotarpeita liittyen yritysvastuuseen.

Yritysvastuuraportoinnin katsotaan kuitenkin vähentävän asymmetristä informaatiota yrityksen ja sen sidosryhmien välillä, mutta sen kyky täyttää erilaisten sidosryhmien informaationtarpeet nähdään kirjallisuudessa edelleen avoimena kysymyksenä (Cormier et al., 2011 ja Hahn ja Lülfs, 2013).

3.2 Yritysvastuuraportoinnin viitekehykset

Yritysvastuuraportoinnin ja yritysvastuun johtamisjärjestelmien yhtenäistämiseksi, vertailukelpoisuuden ja varmentamisen mahdollistamiseksi on kansainvälisellä tasolla syntynyt useita yritysvastuun aloitteita ja raportointiohjeistoja. Nämä aloitteet ja ohjeistot pohjautuvat suurelta osin kansainvälisiin sitoumuksiin kuten YK:n ihmisoikeuksien julistukseen ja periaatteisiin, ILO:n työelämän perusoikeuksiin, OECD:n ohjeisiin monikansallisille yrityksille sekä YK:n ympäristösopimukseen (Niskala et al., 2013). Keskeisimmät yritysvastuun kansainväliset standardit ja ohjeistot ovat seuraavat (Reynolds ja Yuthas, 2007 ja Niskala et al., 2013):

YK:n Global Compact – YK:n pääsihteri Kofi Annanin vuonna 1999 esittämä aloite ihmisoikeuksien, työolojen ja ympäristönsuojelun edistämiseksi. Sisältää näiden lisäksi myös periaatteen korruption vastustamiseksi.

ICC:n Elinkeinoelämän peruskirja kestävän kehityksen edistämiseksi – alun perin ympäristöjohtamiseen perustunut suositus sisältäen nykyisin myös yritystoiminnan sosiaalisen ja taloudellisen vastuun aspektit.

OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille – vapaaehtoisuuteen perustuvia suosituksia vastuullisuuden periaatteista ja normeista sekä lainsäädännön soveltamisesta kansainvälisessä liiketoiminnassa.

AA1000S (Institute of Social and Ethical Accountability Standard) – ohjeistus sidosryhmävuorovaikutuksen toteuttamiseen sekä yritysvastuuraportoinnin varmentamiseen.

ISO14000 (International Organization for Standardisation) – ympäristöjohtamiseen liittyvä standardisarja koskien yrityksen toimintajärjestelmiä.

ISO26000 – yritysvastuuta käsittelevä standardi, joka on Suomessa vahvistettu kansalliseksi standardiksi SFS-ISO 26000 Yhteiskuntavastuuopas.

OHSAS18001 – työterveys- ja työturvallisuusasioita käsittelevä standardi.

EMAS (Eco-Management and Audit Scheme) – EU:n EMAS-asetukseen perustuva ympäristöasioiden hallintajärjestelmä.

SA8000 (Social Accountability International) – työoloihin liittyvä standardi, käytetty eritoten toimittajaketjujen valvonnassa.

Copenhagen Charter – Kansainvälinen standardi joka on keskittynyt erityisesti lahjontaan, petoksiin ja korruptioon liittyviin seikkoihin sekä myös sidosryhmäyhteistyöhön.

GRI (Global Reporting Initiative) – maailmanlaajuisesti yleisesti hyväksytty raportointiviitehyys jonka tavoitteena on luoda yritysvastuun osalle yritysten tilinpäätösraportointia vastaava toimintamalli, joka yhdistää erilaiset ja eritasoiset ohjeistot ja suositukset (GRI:tä käsitellään tarkemmin myöhemmin tässä luvussa).

Oman ilmiönsä yritysvastuun piiriin ovat tuoneet erilaiset ja eritasoiset yritysvastuun luokituslaitokset, jotka arvioivat yritysten yritysvastuun laatua vaihtelevin kriteerein ja tarjoavat muun muassa julkisia yritysکوhtaisia 'Best in class' – listauksia. Porterin ja Kramerin (2006) mukaan perusteelliset ja luotettavat yritysvastuun luokitukset voisivat rakentavasti vaikuttaa yritysten käyttäytymiseen. Julkiset luokitukset myös tarjoavat informaatiota ja lisäävät tietoisuutta sidosryhmien keskuudessa (Scalet ja Kelly, 2010). Osittain näiden julkisten luokitusten myötä on markkinoille syntynyt erityisesti yritysvastuuta sijoituspäätöksenteossään painottava sijoittajaryhmittymä Sosiaalisesti Vastuullinen Sijoitustoiminta (Socially Responsible Investing, SRI) (Cormier et al., 2011).

Luokituslaitokset käyttävät kuitenkin kukin omia arviointimenetelmiään, jotka muun muassa painottavat yritysvastuun osa-alueita eri tavoin, ovat osittain irrelevantteja yritysvastuun kannalta sekä käyttävät arvioinneissaan epäluotettavaa tietoa (perustuen

esimerkiksi kyselylomakkeisiin (Porter ja Kramer, 2006). Tutkiessaan luokitusten vaikutusta yritysten käyttäytymiseen, Scalet ja Kelly (2010) havaitsivat lisäksi, että yrityksen pudottaminen luokituslistalta ei vaikuttanut yritysten käyttäytymiseen siten, että ne olisivat kiinnittäneet huomiota julkisesti asiaan tai ryhtyneet toimenpiteisiin niiden seikkojen osalta, jotka johtivat luokituksen laskemiseen. Kirjallisuudessa on myös todettu, että luokitukset yksinään eivät tarjoa perusteita investoijien päätöksenteolle koskien kokonaiskuvaa yritysten vastuullisuudesta (Dhaliwal et al., 2011).

Tunnetuimpia yritysvastuun luokituslaitoksia ovat muun muassa alla olevassa taulukossa (taulukko 1) esitetyt luokituslaitokset ja indeksit:

TUNNETUIMPIA YRITYSVASTUUN LUOKITUSLAITOKSIA/-INDEKSEJÄ
FOOTSE4good
Dow Jones Social Index
Innovest
CRO Magazine
The Best Global Brands
Domini Social Index DSI

Taulukko 1: Tunnetuimpia yritysvastuun luokituslaitoksia ja indeksejä

3.3 Yritysvastuuraportointi suomessa ja maailmanlaajuisesti

Yritysvastuuraportoinnin soveltamisalan katsotaan muotoutuneen yritysten sosiaalisista ja ympäristöllisistä hankkeista, niiden raportoinnista, kansalaisjärjestöjen strategioista sekä myös yritysvastuun konsulttien ja audittoijien toiminnasta (Levy et al., 2010). KPMG toteaa viimeisimmässä yritysvastuuraportointitutkimuksessaan vuodelta 2013 vastuuraportoinnin olevan nyt valtavirtaistunut yrityskäytäntö, jota harjoittaa jo 71 % tutkimuksen otoksessa mukana olevista 4100 yrityksestä. 93 % maailman 250 suurimmasta yrityksestä raportoi yritysvastuustaan. KPMG:n mukaan lähitulevaisuuden trendejä yritysvastuuraportoinnille ovat etenkin raporttien varmennuksen yleistyminen

sekä yritysvastuuraportoinnin integroitumisen taloudellisen tilinpäätösinformaation yhteyteen (Integrated Reporting).

Suomessa Finnish Business and Society:n laatiman 2014 Yritysvastuututkimuksen mukaan 58 % tutkimukseen vastanneista suurista yrityksistä raportoi yritysvastuustaan. Tutkimuksen mukaan tärkeimpiä syitä yritysvastuulle ja sen raportoimiselle ovat suomalaisille yrityksille mainetekijät ja toimintaedellytysten turvaaminen. Vastuullisuusraportointi on Suomessa perustunut pitkälti vapaaehtoisuuteen, mutta tilanne on kuitenkin muuttumassa. Euroopan Parlamentissa huhtikuussa 2014 hyväksytyn direktiivin myötä kaikkien yleisen edun kannalta merkittävien, yli 500 henkeä työllistävien yhtiöiden tulee EU-maissa raportoida vastuullisuudestaan (ei-taloudellisesta toiminnastaan) vuodesta 2017 alkaen. Suomessa direktiivin piiriin kuuluvia yhtiöitä on FIBS:n mukaan arviolta 80–90.

3.4 Motivaatiotekijöitä yritysvastuuraportoinnille

Yritysvastuunäkökohdat ovat nostaneet merkitystään sekä yrityksissä että niiden sidosryhmien keskuudessa ympäri maailman ja yritysvastuusta raportoivien organisaatioiden määrä on noussut nopeasti viimeisten vuosien aikana (Roca ja Searcy, 2012). Vastuuraportointi vaatii kuitenkin erityisesti alkuvaiheessaan merkittäviä resurssipanostuksia raportoivalta yritykseltä, esimerkiksi ABN-AMRO:n ensimmäinen raportti työllisti 150 ihmistä ja vei aikaa 16 kuukautta (Brown et al., 2009). Myös yritysvastuuraportoinnin kustannukset ovat suuret; muun muassa erään suuren virvoitusjuomayrityksen kohdalla ensimmäisen raportin tuottaminen maksoi miljoona euroa (Levy et al., 2010) Mitkä sitten ovat ne motivaatiotekijät jotka selittävät yritysvastuuraportoinnin jatkuvasti kasvavaa yleisyyttä yritysmaailmassa?

Kirjallisuudessa tärkeimmiksi syiksi yritysvastuuraportoinnille on muun muassa nostettu yrityksen maineeseen liittyvät tekijät sekä brändin suojaus (Kolk, 2005, 2006, Hart 1995, Palenberg et al., 2006). KPMG:n yritysvastuututkimuksessa mukana olleet yritykset toteavat suurimmiksi yritysvastuuraportoinnin tuottamiksi hyödyiksi parantuneen taloudellisen suorituksen ja innovoinnin, sekä myös henkilöstön motivaation ja

rekrytointiin perustuvat tekijät. Tutkimuksen tulosten mukaan vastuuraportoinnin katsotaan myös vahvistavan sidosryhmäyhteistyötä ja toimivan organisaation sisällä tehokkaana välineenä kommunikointiin ja oppimiseen (KPMG, 2013). Vapaaehtoinen yritys vastuuraportointi voi myös ehkäistä yritykseen kohdistuvaa regulointia ja vähentää tätä kautta säännöksiä noudattamisen aiheuttamia kustannuksia (Dhaliwal et al., 2011).

Elkingtonin (1997, s. 164) mukaan erityisesti ne yritykset, jotka ovat aiemmin joutuneet kohtaamaan julkista vastustusta toimiansa johdosta, ovat todenneet, että aikainen ja totuudenmukainen raportointi on mittaamattoman arvokasta yrityksen rakentaessa julkista tukea toiminnalleen. Hänen mukaansa raportoinnin uskottavuutta lisää raportointi myös negatiivisista seikoista positiivisten asioiden ohella, mutta siitä huolimatta yritys vastuuraportointi ei ole tae 'rauhallisesta elämästä' (Elkington, 1997, p. 164). Edellä lausuttua kuvaa hyvin esimerkiksi se kuinka Fortis, ensimmäinen suuri eurooppalainen pankki, joka kaatui 2007 finanssikriisin seurauksena, oli kaatumistaan edellisenä vuonna voittanut parhaan yritys vastuuraportoinnin palkinnon (Fassin ja Buelens, 2011). Niin ikään Levy et al. (2010) esittävät että avainsyy yritys vastuuraportoinnille on vastata kansalaisjärjestöjen ja muiden sidosryhmien yrityksen toimintaa kohtaan kohdistamalle painostukselle.

Laadukkaan yritys vastuuraportoinnin on myös todettu laskevan oman pääoman ehtoisen rahoituksen kustannusta ja houkuttelevan institutionaalisia sijoittajia sekä lisäävän analyyttikkoseurantaa (Dhaliwal et al., 2011).

Yritys vastuun ja yrityksen taloudellisen suorituksen välistä yhteyttä on tutkittu kirjallisuudessa viime vuosina intensiivisesti mutta tulokset eivät ole olleet yhteneväisiä ja selkeää johtopäätöstä tästä voida ei voi vielä esittää (Levy et al., 2010, Fassin ja Buelens, 2011, Halme ja Laurila, 2008, Lankoski, 2007). Kirjallisuudessa on esitetty tämän johtuvan siitä, että yritys vastuun on monimutkainen ja monitahoinen ilmiö, ottaen erilaisia muotoja eri yrityksissä, maissa ja kulttuureissa aiheuttaen näin metodologisia ja analyyttisiä ongelmia (Levy et al., 2010). Lankosken (2007) mukaan yritys vastuun vaikuttaa myös moniin sellaisiin seikkoihin, kuten esimerkiksi yritys imagoon ja työntekijöiden terveyteen, joiden taloudellista hyötyä on erittäin

vaikea määritellä ottaen lisäksi huomioon, että mahdollisia hyötyä on mahdollista arvioida vasta pitkällä aikavälillä. Edellä esitetty ongelma yritysraportoinnin ja taloudellisen suorituksen suhteesta on edelleen aiheuttanut muun muassa sen, että yritysraportoinnista ei toistaiseksi ole ollut arvoa talousanalytikoille (Levy et al. 2010), sekä sen on nähty myös olevan esteenä yritysten aidolle sitoutumiselle vastuullisuuteen (Dobers ja Springett, 2010).

Yritysraportoinnin ja taloudellisen tuloksen lisäksi tutkimusaiheena on ollut myös vastuuraportoinnin ja yrityksen arvon välinen yhteys. Schadewitz ja Niskala (2010) esittävät tutkimuksessaan että yritysraportointi on merkittävä tekijä yrityksen arvon kannalta sen vähentäessä asymmetristä informaatiota markkinoilla tukien näin tarkemman osakearvon muodostumista.

3.5 Yritysraportoinnin kritiikkiä

Kirjallisuudessa on myös esitetty voimakasta kritiikkiä yritysraportointia kohtaan. Eräs tunnetuimmista vastuuraportoinnin kritisoijista on Gray, joka vuonna 2007 joka esitti yritysraportointia kohtaan muun muassa seuraavat väitteet (Gray, 2007):

- Yritysraportointi ei anna lähes koskaan täydellistä kuvaa yrityksen toimista yritysraportointiin liittyen.
- Vain vähemmistö yrityksistä raportoi vastuustaan (lähinnä vain suuret yritykset).
- Sosiaalisen vastuun raportointi on poikkeuksellisen valikoivaa.
- Rahoitusmarkkinoille raportoinnin laadulla ei ole merkitystä, sen olemassaolo on ainoastaan signaali yritysjohdon tietoisuudesta ja riskien hallinnasta yritysraportointiin liittyen.
- Vastuuraportoinnin laatu sosiaalisista ja ympäristöön liittyvistä seikoista ei myöskään mahdollista minkäänlaisen arvioinnin muodostamista yrityksen todellisista sosiaalisista ja ympäristöllisistä toimista.

Vastuuraportointia on katsottu käytettävän ainoastaan yritysten PR-tarkoituksiin, jonka kautta vahvistaa yritysten mainetta ja oikeutusta toimia (Higgins ja Walker, 2012 ja Cho

et al., 2009, Dumay et al., 2010). Raporttien on myös esitetty antavan epätasapainoisen kuvan yritysvastuusta yritysten painottaessa raportoinnissaan ainoastaan positiivisia aspekteja (Lougee ja Wallace, 2008 ja Holder-Webb et al., 2009). Kirjallisuudessa on kuitenkin katsottu tämän epätasapainon saattavan aiheuttaa epäluuloa raportoinnin luotettavuutta kohtaan ja todettu, että raportointi myös negatiivisista yritysvastuun aspekteista syventää luottamusta yrityksen raportointiin, ja on myös signaali yrityksen aktiivisesta riskien hallinnasta ja kyvykkyydestä välttää vastaavat negatiiviset tapaukset tulevaisuudessa (Hahn ja Lülfs, 2013). UNEP on myös todennut erääksi tärkeimmäksi syyksi yritysvastuuraportoinnille yritysten paineen seurata niitä kilpailijoitaan, jotka raportoivat yritysvastuustaan (Palenberg et al., 2006). Eräänlaisena yritysvastuuraportoinnin kritiikkinä voidaan pitää myös näkemystä, jonka mukaan todellista taloudellista hyötyä raportoinnin yleistymisestä on muodostunut ainoastaan yritysvastuuraportoinnin konsultoijille sekä auditoijille (Levy et al., 2010).

Kirjallisuudessa on myös katsottu, että usein yrityksen julkituoma idealismi kommunikoinnissaan ja vastuuraportoinnissaan poikkeaa jyrkästi yrityksen varsinaisesta päivittäisestä toiminnasta (Fassin ja Buelens, 2011). Eräänä ongelmakohtana yritysvastuun kannalta on myös pidetty yrityksen johdon palkitsemisjärjestelmien sitomista lyhyen aikavälin taloudellisiin tuloksiin jolloin ne ovat jyrkässä ristiriidassa yritysvastuun luonteeseen kuuluvan pitkän aikavälin kanssa (Fassin ja Buelens, 2011).

Useat tutkijat ovat myös todenneet että yritysvastuuraportointi ei mahdollista vertailukelpoisuutta yritysten välillä (ks. esim. Levy et al. 2010 ja Brown et al. 2009). Elkington (1997, p. 171) jopa esittää, että aiemmin raportoinnin alkuvaiheissa eräät raportoivat yritykset pyrkivät tarkoituksellisesti estämään raporttiansa vertailukelpoisuuden kilpailijoiden ja toimialojen parhaiden käytäntöjen kanssa. Eräänä teknisenä ongelmana yritysvastuuraportoinnissa pidetään sitä, että vaikka yrityksen taloudellisesta ja ympäristövastuusta voidaan pääosin raportoida standardoiduin, määrällisin mittarein, on sosiaalinen vastuun mittaaminen se osa-alue, jonka määrällinen mittaaminen on monimutkaista jättäen usein sijaa tulkinnolle (Toppinen ja Korhonen-Kurki, 2013).

3.6 Global Reporting Initiative (GRI) – raportointiohjeisto

3.6.1 GRI-ohjeiston rakenne ja sisältö

Global Reporting Initiative (GRI) on kansainvälinen yritysvastuun raportointiohjeisto jonka visiona on saada yritysvastuuraportointi yhtä vakiintuneeksi ja vertailukelpoiseksi kuin kansainvälisiin tilinpäätösstandardeihin perustuva taloudellinen raportointi, ja jonka tavoitteena on lisäksi yhdistää erilaiset ja eritasoiset yritysvastuun raportointiohjeistukset ja – suositukset. GRI on monisidosryhmäpohjainen voittoa tavoittelematon säätiö, jonka kehitystyö alkoi vuonna 1997 YK:n ympäristöohjelman (UNEP) ja Coalition for Environmentally Responsible Economies (CERES) – järjestön toimesta (www.globalreporting.org). Ensimmäinen virallinen ohjeistoversio julkistettiin vuonna 2000. GRI on saavuttanut yleisesti hyväksytyyn raportointiviitekehyksen aseman yritysvastuun raportoinnissa ja muun muassa YK:n Global Compact – aloite ja OECD:n toimintaohje monikansallisille yrityksille tunnustavat GRI:n raportointimalliksi, jonka avulla yritykset voivat osoittaa sitoutumistaan yritysvastuuseen (Levy et al., 2010 ja Niskala et al., 2013). Myös EU:n komissio sekä Suomen kauppa- ja teollisuusministeriö ovat todenneet GRI-ohjeiston toimivan perustana niiden yritysvastuuasioiden suuntaviivoille ja yritysvastuun tietoisuuden lisäämisessä (Niskala et al., 2013).

GRI-ohjeiston mukaan laadittuja yritysvastuuraportteja voidaan verrata suhteessa lainsäädäntöön, normeihin, standardeihin ja vapaaehtoiisiin aloitteisiin sekä osoittaa miten yritysvastuutavoitteet ja toiminta vaikuttavat sen liiketoimintaan, sidosryhmiin ja yhteiskuntaan. GRI mahdollistaa myös ajallisen vertailukelpoisuuden suhteessa sekä yrityksen omaan, että myös muiden organisaatioiden toimintaan (Niskala et al., 2013). Eräänä GRI:n suurimpana saavutuksena pidetään sen monisidosryhmämuotoista (multistakeholder) kehitystyötä jossa kaikenlaiset yritystoiminnan sidosryhmät ovat oikeutettuja olemaan mukana.

Nykyisin käytössä oleva GRI G4 – versio otettiin käyttöön toukokuussa 2013 ja se koostuu seuraavista elementeistä:

- Raportointiohjeisto sisältäen:
  - Raportointiperiaatteet (Reporting Principles)
  - Perussisältö (Standard Disclosures)
    - Yleinen (General Standard Disclosures)
    - Erityinen (Specific Standard Disclosures)
  - Soveltamisohjeet (Implementation Manual)
- Toimialakohtaiset liitteet (Sector Supplements)

GRI:n Raportointiperiaatteet – osio sisältää nimensä mukaisesti ohjeet raportointiperiaatteista sekä ohjeistuksen raportin sisällön määrittelemiseksi ja raportoitavan tiedon laadun ja tarkoituksenmukaisen esitystavan varmennusperiaatteet. Sisällön määrittelyä ohjaavat seikat koskien kestävän kehityksen asiayhteyttä, sidosryhmätoiminnan täydellisyyttä, olennaisuutta ja kattavuutta. Laadunvarmennukseen liittyvät periaatteet ovat: Tasapainoisuus, Selkeys, Täsmällisyys, Oikea-aikaisuus, Vertailukelpoisuus ja Luotettavuus. Raportointiperiaatteet sisältävät myös tietoa laskentakokonaisuuden määrittelyä varten. Laskentakokonaisuus tarkoittaa tässä yhteydessä sitä juridista tai toiminnallista kokonaisuutta, jonka vaikutuksista voidaan kerätä ja raportoida taloudellista, sosiaalista ja ympäristöön liittyvää tietoa. Raportointiperiaatteet -osan tarkoitus on ohjata päätöksentekoa koko raportointiprosessin ajan ja määrittää raportin lopputulosta.

Uudessa GRI:n G4-versiossa ei soveltamistason laajuutta kuvata enää tunnuksilla A+/A/B+/B/C+/C (+ -merkki lisätty jos raportti ollut ulkopuolisen tahon varmentama). Nykyisin käytössä ovat vain sovellustasot Laaja (Comprehensive käsittäen kaikki Perussisällön yleiset ja olennaisuusarvioinnin perusteella tunnistetut erityiset raportointielementit sekä Suppea (Core) sisältäen kaikki keskeiset GRI:n raportointielementit.

Perussisältö käsittää varsinaiset raportoitavat tunnusluvut ja Yleinen osa Perussisällöstä sisältää ne raportoivat asiat, joiden on katsottu soveltuvan kaikille raportoiville organisaatioille. Se sisältää tietoja joiden perusteella voidaan ymmärtää yritysvastuun

merkitystä raportoivalle organisaatiolle, tiedot yritysvastuun sisältöön vaikuttavista tekijöistä sekä olennaisuusarvioinnista ja sidosryhmävuorovaikutuksesta. Perussisällön yleinen osa on kuvattu tarkemmin alla olevassa kuvassa 5.

TABLE 3: REQUIRED GENERAL STANDARD DISCLOSURES		
General Standard Disclosures	'In accordance' – Core (This information should be disclosed in all cases)	'In accordance' – Comprehensive (This information should be disclosed in all cases)
Strategy and Analysis	G4-1	G4-1, G4-2
Organizational Profile	G4-3 to G4-16	G4-3 to G4-16
Identified Material Aspects and Boundaries	G4-17 to G4-23	G4-17 to G4-23
Stakeholder Engagement	G4-24 to G4-27	G4-24 to G4-27
Report Profile	G4-28 to G4-33	G4-28 to G4-33
Governance	G4-34	G4-34 G4-35 to G4-55(*)
Ethics and Integrity	G4-56	G4-56 G4-57 to G4-58(*)
General Standard Disclosures for Sectors	<i>Required, if available for the organization's sector(*)</i>	<i>Required, if available for the organization's sector(*)</i>

Kuva 5. GRI-raportointiohjeiston perussisältö (www.globalreporting.org)

Perussisällön erityinen osa sisältää johtamiskäytäntöjen kuvauksen ja varsinaiset yritysvastuun tunnusluvut. Erityisen osan tarkoituksena on kuvata vertailukelpoisella tavalla raportoivan organisaation olennaisia yritysvastuun näkökohtia sisältäen näihin näkökohtiin liittyviä tavoitteita, tuloksia, kehitystä, toimintaperiaatteita, sitoumuksia sekä valvonta- ja seurantajärjestelmiä. Varsinaiset tunnusluvut on ohjeistuksessa jaoteltu Triple Bottom Line – mallin (Elkington, 1997) mukaisesti Taloudelliseen, Ympäristölliseen sekä Sosiaaliseen (alaryhminä Henkilöstö ja työolot, Ihmisoikeudet, Yhteiskunta ja Tuotevastuu) seuraavan kuvan nro 6 mukaisesti.

TABLE 1: CATEGORIES AND ASPECTS IN THE GUIDELINES

Category	Economic	Environmental			
Aspects ^{III}	<ul style="list-style-type: none"> • Economic Performance • Market Presence • Indirect Economic Impacts • Procurement Practices 	<ul style="list-style-type: none"> • Materials • Energy • Water • Biodiversity • Emissions • Effluents and Waste • Products and Services • Compliance • Transport • Overall • Supplier Environmental Assessment • Environmental Grievance Mechanisms 			
Category	Social				
Sub-Categories	Labor Practices and Decent Work	Human Rights	Society	Product Responsibility	
Aspects ^{III}	<ul style="list-style-type: none"> • Employment • Labor/Management Relations • Occupational Health and Safety • Training and Education • Diversity and Equal Opportunity • Equal Remuneration for Women and Men • Supplier Assessment for Labor Practices • Labor Practices Grievance Mechanisms 	<ul style="list-style-type: none"> • Investment • Non-discrimination • Freedom of Association and Collective Bargaining • Child Labor • Forced or Compulsory Labor • Security Practices • Indigenous Rights • Assessment • Supplier Human Rights Assessment • Human Rights Grievance Mechanisms 	<ul style="list-style-type: none"> • Local Communities • Anti-corruption • Public Policy • Anti-competitive Behavior • Compliance • Supplier Assessment for Impacts on Society • Grievance Mechanisms for Impacts on Society 	<ul style="list-style-type: none"> • Customer Health and Safety • Product and Service Labeling • Marketing Communications • Customer Privacy • Compliance 	

Kuva 6. GRI-raportointiohjeiston raportoitavat tunnusluvut eli toimintaindikaattorit (www.globalreporting.org)

Viimeinen osa GRI-ohjeistuksessa sisältää Toimialakohtaiset liitteet (Sector Supplements) jotka on suunniteltu yhdessä ao. toimialojen asiantuntijoiden kanssa ja jotka sisältävät toimialakohtaisia erityispiirteitä koskevia tunnuslukuja ja raportointiohjeita. G4-versiossa toimialakohtaisia liitteitä on määritelty muun muassa autoteollisuudelle, elintarviketeollisuudelle ja teleoperaattoreille. Metsäteollisuudelle toimialakohtaista liitettä ei kuitenkaan toistaiseksi ole määritelty.

3.6.2 Global Reporting Initiative (GRI) kirjallisuudessa

GRI on nykyisin maailmanlaajuisesti tunnetuin ja laajimmin käytetty vapaaehtoisuuteen perustuva yritys vastuun viitekehys (Brown et al., 2009, Levy et al., 2010, Moneva et al., 2006, Dumay et al., 2010, Nikolaeva ja Bicho, 2011, Toppinen et al., 2012). Sitä pidetään myös sisällöltään täydellisimpänä saatavilla olevana viitekehyyksenä (Toppinen ja Korhonen-Kurki, 2013). Myös KPMG:n laatiman viimeisimmän yritys vastuuraportointitutkimuksen mukaan GRI on edelleen johtava raportointiohjeistus (KPMG, 2013). Tämän tutkimuksen mukaan 82 % maailman 250 suurimmasta raportoivasta yrityksestä käyttää GRI:tä raportointiviitekehyyksensä ja vastaavasti maittain sadasta suurimmasta yrityksestä käyttöaste on 78 % (otos 41 maata). GRI:n ympärille on myös muodostunut erillinen palveluyritysten ryhmä, jotka tarjoavat konsultointipalveluja, raporttien auditointeja sekä apua raporttien tuottamisessa (Levy et al., 2010).

Brownin et al. (2009) mukaan GRI:n suurin panos yritys vastuun raportoinnin alueella, sekä myös sen oikeutuksen lähde johtavana raportointiviitekehyyksenä, on ollut edellisessä kappaleessa mainittu monisidosryhmäprosessi ohjeiston luonnissa ja kehittämisessä. Heidän mukaansa vuoden 2007 loppuun mennessä noin 3500 organisaatiota ja ihmistä oli osallistunut ohjeiston kehittämiseen. Waddock et al. (2002) toteavat GRI:n edistävän vertailukelpoisuutta ja luovan uskottavuutta niihin yritysten todellisiin toimenpiteisiin, joilla ne pyrkivät vastaamaan haasteisiinsa sidosryhmiään kohtaan. Levy et al. (2010) toisaalta esittävät, että GRI:n suosio on myös toiminut sitä itseään vastaan; heidän mukaansa kilpailevat yritys vastuun viitekehyykset ovat kopioineet GRI:n elementtejä omiin tarkoituksiinsa, joka on osaltaan estänyt GRI:n mission toteutumista, jonka tarkoituksena on standardisoida koko yritys vastuun raportointi GRI:n mukaiseksi. Nikolaevan ja Bichon (2011) tutkimuksen mukaan kilpailu- ja mediapaineet yhdessä yrityksen medianäkyvyyden ja yritys vastuun julkisuus- /näkyvyytavoittelun kanssa ovat keskeiset tekijät joiden vuoksi yritykset ryhtyvät raportoimaan yritys vastuutaan GRI-ohjeiston mukaisesti.

Brown et al. (2009) tutkivat GRI:n institutionaalista merkitystä ja toteavat muun muassa että GRI on toiminut keskeisessä roolissa yritys vastuun käsitteiden, kielen ja oletusten

yleistymisessä suurten monikansallisten yritysten keskuudessa. Edelleen he katsovat GRI:n saavutuksiksi sen, että GRI on osoittanut, että yritysvastuun raportointi on mahdollista hyvin erilaisissa asiayhteyksissä ja että laaja-alainen konsensus on mahdollista saavuttaa edellä mainitussa monisidosryhmäprosessissa. Heidän mukaansa GRI ei ole kuitenkaan onnistunut tavoitteessaan osallistuttaa yritysvastuun kehitystyöhön ja dialogiin suurten yritysten ja kansainvälisten konsulttitoimistojen rinnalle enemmän pienempiä yrityksiä ja kansalaisjärjestöjä. Tämä on johtanut siihen, että GRI on nykyisin suurelta osin riippuvainen suurten yritysten rahoituksesta sekä myös siihen, että suuret monikansalliset yritykset myös ohjaavat GRI:n kehitystyötä omien ajatusmallien ja tavoitteidensa mukaisesti. Myös yritysten julkaisemien GRI-raporttien vähäinen käyttö kansalaisjärjestöjen, kuluttajaorganisaatioiden, ammattiyhdistysliikkeiden ja median keskuudessa on ollut GRI-organisaation huolenaiheena (Brown et al., 2009). Kirjallisuudessa on myös esitetty, että GRI ei ole onnistunut eräässä keskeisessä alkuperäisessä tavoitteessaan saavuttaa GRI:lle vastaava status kuin kansainvälisillä tilinpäätösstandardeilla johtuen eritoten siitä, että GRI ei ole tavoittanut rahoitusmarkkinoiden toimijoita toivotulla tavalla (Levy et al., 2010). Levy et al. (2010) toteavat edelleen että investoijat eivät ole vakuuttuneita yritysvastuuraportoinnin hyödyistä arvopapereiden arvioinnin kannalta ja myös yritykset ovat epäileviä yritysvastuuraportoinnin kannattavuudesta.

Levy et al. (2010) esittävät, että vallalla on yleinen näkemys siitä, että yritysvastuuraportteja ei yleensä lueta eikä tutkita tarkemmin. Heidän mukaansa esimerkiksi kansalaisjärjestöt ja analyytikot etsivät tarkoituksiinsa yksityiskohtaisempaa tietoa kuin mitä GRI-raportit tarjoavat. Myös se tosiasia, että raportit sisältävät paljon laadullista tietoa, vaikeuttaa yritysten välistä vertailtavuutta (Levy et al., 2010, Toppinen ja Korhonen-Kurki, 2013).

Kirjallisuudessa on myös esitetty että GRI-ohjeisto ei ole riittävä varmistamaan sitä että raportointi vastaisi kysymykseen kuinka vastuullinen yritys todellisuudessa on, tai kuinka nopeasti se kehittyy toiminnassaan saavuttaakseen vastuullisuuden (Isaksson ja Steimle, 2009). Moneva et al. (2006) esittävät myös voimakasta kritiikkiä GRI-ohjeistoa kohtaan ja väittävät, että raportointiohjeistoa käytetään vääristyneellä tavalla yritysten leimatessa itsensä GRI-raportoijiksi, mutta tosiasiallisesti toimien vastuuttomasti

yrittävien näkökulmasta. Heidän mukaansa GRI on myös siiloutunut Triple Bottom Line – ideologian mukaan kolmeksi erilliseksi pilariksi (taloudellinen, ympäristö- ja sosiaalinen vastuu), näitä osa-alueita yhdistävien elementtien puuttuessa ohjeistosta ja estävän näin kestävä kehityksen mukaisen holistisen näkemyksen kokonaisvaltaisesta vastuusta. Myös Elkington (1997) korostaa edellä mainittujen osa-alueiden välisiä yhteyksiä ("Shear zones": Eco-Efficiency, Environmental Justice, Business Ethics) joissa hänen mukaansa suurimmat yritysvastuun haasteet tulevat toteutumaan. Dumay et al. (2010) toteavat edelleen että GRI:n tulisi omaksua laajempi näkemys kestävään kehitykseen ("Sustainability") koska nykyinen lähestymistapa ei heidän mukaansa tuota muuta kuin mahdollista huomio-, informaatio- tai PR-arvoa.

3.7 Yritysvastuu ja vastuuraportointi metsäteollisuudessa

Koska tämän tutkimuksen case-yrityksenä toimii Stora Enso Oyj, joka on yksi maailman suurimmista metsäyhtiöistä, luodaan tässä kappaleessa lyhyt katsaus kirjallisuudessa esitettyihin näkökohtiin metsäyhtiöiden yritysvastuusta ja sen raportoinnista.

Metsäteollisuus on ollut jo pitkän ajan yritysvastuun valokeilassa nimenomaan ympäristövastuun näkökulmasta – kloriinivalkaisu, kierrätys ja kestävä kehitys mukainen metsänhoito ovat olleet aiheita, jotka ovat herättäneet paljon julkista keskustelua (Elkington, 1997). Myös metsäteollisuuden globalisoituessa ja siirtäessä toimintojaan erityisesti kehittyviin maihin, ovat myös ympäristövastuun sosiaaliset aspektit tulleet kriittisiksi vastuukysymyksiksi myös metsäyhtiöille (Toppinen ja Korhonen-Kurki, 2013).

Edellä mainituista syistä johtuen metsäyhtiöt ovat kasvavassa määrin alkaneet raportoimaan yritysvastuustaan lieventääkseen julkista kritiikkiä ja oikeuttaakseen toimintaansa alati laajenevien erilaisten sidosryhmien informaationtarpeita silmällä pitäen. Tutkiessaan maailman suurimpien metsäyhtiöiden yritysvastuuraportointia jakaen yritykset vastuuraportoinnin laajuuden ja syvyyden perusteella proaktiivisiin, puolustaviin ja 'keskitien kulkijoihin' (alkup. "stuck-in-the-middle"), Toppinen et al., (2012) havaitsivat, että valtaosa (58 %) näistä yrityksistä sijoittui kategoriaan puolustava, jolloin yritysvastuun on täytettävä vain minimivaatimukset toimintaoikeutuksen turvaamiseen. Vain pieni osa (18 %)

tutkimuksen yrityksistä osoitti yritysraportointinsa perusteella omaksuneensa vastuullisen toiminnan integroituna kaikkeen toimintaansa proaktiivisella, ulospäin suuntautuvalla tavalla.

Toppinen ja Korhonen-Kurki (2013) korostavat paikallisyhteisöjen merkityksen kasvua sidosryhmänä monikansallisten yritysten, kuten suurten metsäyhtiöiden, siirtäessä toimintojaan yhä enemmän kehittyviin maihin. Heidän mukaansa yritysten ja eri sidosryhmien väliset suhteet vaihtelevat paljon näissä olosuhteissa ja vaativat näin ollen erilaisia lähestymistapoja sidosryhmädialogiin. Toppinen ja Korhonen-Kurki tutkivat kolmen metsäyhtiön toimiessa case-yrityksinä metsäyhtiöiden yritysraportointia ja erityisesti raportoinnin sosiaalista aspektia. He toteavat että vaikka näiden yhtiöiden vastuuraportoinnin laatu on kasvanut vuosina 2005 – 2009, ei kyseisten yhtiöiden sosiaalisen vastuun raportointi kykene antamaan todellista kuvaa yritysten toiminnan lähiyhteisövaikutuksista tämän aiheutuen osittain GRI-indikaattorien laadullisesta ja hyvin yleisen tason luonteesta. Edellä mainittujen tutkimusten perusteella on siis ilmeistä, että vaikka metsäyhtiöillä on jo pitkä historia ympäristövastuun näkökulmasta, tämän johtuessa osittain myös mahdollisesta pakottavasta lainsäädännöstä liittyen ympäristöasioiden raportointiin eri maissa, ovat uudet toimialueet erityisesti kehittyvissä maissa tuoneet yritysraportoinnin sosiaalisen aspektin voimakkaasti myös metsäyhtiöiden haasteeksi.

4 LEHDISTÖ JA YRITYSVASTUU

4.1 Lehdistön rooli liike-elämässä ja yritys vastuussa

Tässä luvussa tutustutaan aiemman kirjallisuuden perusteella lehdistön rooliin liike-elämässä ja erityisesti sen vaikutuksiin yritys vastuun alueella. Aiempi tutkimus lehdistön roolista on vähäistä ja myös sen tulokset lehdistön tehokkuudesta informaationvälittäjänä ovat osittain ristiriitaisia (Miller, 2006, Zingales, 2000). Millerin (2006) mukaan kirjallisuudessa on myös esitetty, että vahva lehdistö voi luoda positiivisen vaikutuksen koko maan poliittiseen ja taloudelliseen rakenteeseen. Lehdistöllä on liike-elämässä potentiaalinen vaikutus muotoilla yritysten informaatioympäristöä keräten ja levittäen informaatiota sekä myös luoden uutta informaatiota journalistisin keinoin (Bushee et al., 2010). Eritoten talouslehdistön roolina nähdään uuden informaation tuottaminen perustuen journalistisiin alkuperäisiin analyyseihin ja yleisaikakausilehdistön roolina taas lähinnä informaation välittäminen ilman omaa analyysiä (Miller, 2006).

4.2 Lehdistön yleinen rooli informaation välittäjänä

Lehdistöä pidetään laajimpana ja levinneimpänä informaation välittäjänä liike-elämässä sen tavoittaessa sekä ammattimaiset että epäammattimaiset sijoittajat, kuin myös yritysjohtajat, regulaattorit ja muut markkinaosapuolet (Bushee et al., 2010). Kothari et al. (2009) toteavat myös lehdistön uutisoinnin olevan luotettavampaa kuin yritysten tai analyytikkojen tuottaman informaation perustuen toimittajien vähäisempään kannusteperusteiseen tiedon vääristymään verrattuna yritysjohtoon tai analyytikoihin. Lehdistön rooli nähdään perinteisen agentti-päämies – näkökulman perusteella asymmetrisen informaation vähentäjänä sen levittäessä ajankohtaista, yritys lähtöistä informaatiota markkinaosapuolille sekä myös luoden uutta informaatiota (Bushee et al., 2010). Lehdistöllä katsotaan olevan suurempi vaikutus informaatioympäristöön kuin muilla tiedonvälittäjillä tai yritysten omilla julkaisuilla (Bushee et al., 2010); esimerkiksi Kothari et al. (2009) toteavat tutkiessaan eri informaationvälittäjien vaikutusta yrityksen

oman pääoman kustannukseen, tuoton volatiliteettiin ja analyytikkoennustehajontaan lehdistön olevan luotettavampi ja oikea-aikaisempi informaationvälittäjä kuin yritysjohto tai analyytikot. He katsovat tämän johtuvan eritoten siitä, että lehdistön toiminta on itsenäisempää ja riippumattomampaa johtuen pienemmästä kannustevaikutuksesta informaation vääristymään verrattuna yritysjohtoon tai analyytikoihin. Toisaalta liittyen lehdistön itsenäisyyteen, Miller (2006) nostaa esiin tutkimuksessaan myös lehdistöön kohdistuvan agenttiongelman liittyen mainonnan osuuden suureen määrään lehdistön tulonmuodostuksesta – hänen mukaansa on mahdollista, että lehdistö olisi vähemmän kriittinen sellaisia yrityksiä kohtaan, joiden osalta mainostulot asianomaiselle lehdelle ovat mittavat.

Lehdistön luodessa uutta informaatiota käyttäen lähteinään yritysten julkaisuja, analyytikkoinformaatiota ja muita informaation lähteitä, katsotaan sen tuottavan investoijille informaatiota, jota pelkkä yritysten julkaisema informaatio ei riitä kattamaan (Drake et al., 2014). Tässä uuden informaation tuottajan roolissaan lehdistön on myös katsottu toimivan mekanismina, jonka kautta yritysten väärinkäytöksiin liittyvä maineriski- ja kustannus voivat eskaloitua (Dyck et al., 2008).

Kirjallisuudessa on erityisesti tutkittu lehdistön roolia yritysten osakkeen arvon muodostamisessa (ks. esim. Kothari et al., 2009). Drake et al. (2014) tutkivat myös lehdistön vaikutusta osakearvoon ja havaitsivat että lehdistön uutisointi liittyen alkuperäisiin yritysten tuottoilmoituksiin vähentää merkittävästi kassavirtaan liittyvää virhehinnoittelua vaikuttamatta kuitenkaan jaksotuksiin liittyvään virhehinnoitteluun. Heidän mukaansa talouslehdistö toimii merkittävässä roolissa markkinoilla helpottaen yritysten julkaiseman talousinformaation heijastumisissa osakkeiden arvoissa. Lehdistöllä on myös kirjallisuudessa katsottu olevan vaikutusta yritysten hallintotapaan liittyviin väärinkäytöksiin, jolloin asianomaisissa yrityksissä on muutettu menettelytapoja tai nämä menettelytavat ovat johtaneet julkisen instituution, kuten esimerkiksi poliittisen tahon tai regulaattorin väliintuloon lehtiutisoinnin seurauksena (Dyck et al., 2008). Talousuutisoinnilla on kirjallisuudessa myös nähty olevan vaikutusta yrityksen oman pääoman kustannukseen positiivisen uutisoinnin alentaessa sitä ja negatiivisen uutisoinnin taas nostavan oman pääoman kustannusta (Kothari et al., 2009).

Yritysten julkaisema tilinpäätös- ja muu informaatio on keskeistä lähdeaineistoa talouslehdistölle sen toimiessa informaationvälittäjänä erityisesti uuden informaation tuottajan roolissa. Tällöin toimittajilta vaaditaan myös taloudellista asiantuntemusta tämän asiantuntemuksen keskittyessä pääsääntöisesti erikoistuneeseen talouslehdistöön (Miller, 2006). Lehdistön on nähty tutkimuksessa muun muassa toimivan tehokkaana kirjanpitoon liittyvien väärinkäytösten esiintuojana käyttäen tällöin lähteinään sekä julkista että ei-julkista informaatiota (Miller, 2006). Näin ollen lehdistö toimii itsenäisenä markkinoiden tarkkailijana sekä myös informaation välittäjänä (Miller, 2006). Hänen mukaansa lehdistö kuitenkin keskittyy uutisoinnissaan suuriin, korkean näkyvyyden omaaviin yrityksiin sekä niihin kirjanpitorikkomuksiin, joiden oletetaan herättävän suurinta kiinnostusta yleisössä. Jamieson ja Campbell (2001) määrittelevät kirjassaan uutisarvoisen tapahtuman, joka sisältää heidän mukaansa seuraavat ominaisuudet:

1. tapahtuma on personoitavissa
2. tapahtuma on dramaattinen, raju sekä ristiriitainen
3. tapahtuma on todellinen ja konkreettinen
4. tapahtuma on uusi ja poikkeava
5. tapahtuma liittyy meneillään oleviin yleisiin huolenaiheisiin

Strömbergin (2002) mukaan lehdistö myös asettaa etusijalle ne artikkelit jotka kiinnostavat laajinta mahdollista lukijakuntaa maksimoiden näin lehden tilaustuloja ja tarjoten suurta lukijakuntaa mahdollisille mainostajille. Lehdistön vapautta valita julkaistavat artikkelit ja niissä esiintuodut journalistiset näkemykset ja mielipiteet korostaa myös se tosiasia, että verrattuna esimerkiksi analyytikoihin, lehdistön toimintaan kohdistuu vähemmän viranomaisvalvontaa (Drake et. al., 2014).

Yhteenvetona voidaan aiemman kirjallisuuden perusteella todeta että, lehdistö toimii merkittävässä roolissa talouselämän alueella sekä välittäen muiden tahojen tuottamaa informaatiota, että myös luoden uutta informaatiota käyttäen lähdeaineistonaan erityisesti yritysten julkaisemaa talousinformaatiota mutta myös muuta informaatiota kuten esimerkiksi analyytikkoaineistoa. Yleisesti lehdistön tehtävinä nähdään näissä prosesseissa informaation kerääminen, sen varmistaminen ja uudelleen pakkaaminen (Dyck et al., 2008).

Näin toimiessaan lehdistö vähentää asymmetrisen informaation määrää markkinoilla (Bushee et al., 2010), toimii itsenäisessä valvojan roolissa (Miller, 2006) sekä instituutiona, joka ei ole ainoastaan yhteiskunnan ilmiöiden peilaaja vaan myös toimija jolla on vaikutuksia yhteiskuntaan (Dyck et al., 2008). Tässä yhteydessä lehdistöllä nähdään olevan merkittävä rooli agendan muodostajana yritysmaailmassa tarkoittaen sitä, että mitä enemmän lehdistö otsikoi tietyistä aiheista, sitä suurempaa huomiota nämä aiheet saavat suuren yleisön keskuudessa (Pollach, 2014 ja McCombs et al., 1997).

4.3 Lehdistön ja yritysvastuun suhde

Aiempi kirjallisuus lehdistön ja yritysvastuun suhteesta on hyvin rajoittunutta. Lehdistö ei myöskään puhu yhtenäisellä kielellä kirjoittaessaan yritysvastuun piiriin kuuluvista asioista ja tapahtumista (Guthey ja Morsing, 2014). Yritysvastuun näkökulmasta uutismediaa pidetään kuitenkin merkittävänä sidosryhmänä jonka kautta esimerkiksi heijastetaan yritysjohtoa kohtaan vaatimuksia käyttäytymistapojen muuttamiseksi (Deephouse ja Heugens, 2009). Lehdistön roolia on myös tutkittu siinä suhteessa miten se on ajan myötä rajannut ja muokannut yritysvastuun käsitettä (Grafström ja Windell, 2011). Aiemmassa tutkimuksessa lehdistön ja yritysvastuuraportoinnin suhdetta ei ole käsitelty juuri lainkaan. Gutheyn ja Morsingin (2013) mukaan erityisesti talouslehdistöllä on luonnollinen rooli ja ammatillinen kiinnostus liiketaloudellisten ja liikkeenjohdollisten ilmiöiden kuvaamiseen mutta ei välttämättä vastaavaa suuntautuneisuutta yritysvastuun ilmiöiden uutisointiin ja kuvaamiseen.

Lehdistön rooli liitetään kirjallisuudessa usein agendamudostus – teoriaan jonka mukaan eri ilmiöiden asema uutismediassa vaikuttaa niiden asemaan yleisön keskuudessa (Carroll ja McCombs, 2003). Grafströmin ja Windellin (2011) mukaan talousmedia tulisi nähdä voimana, joka vaikuttaa yrityselämään sen sijaan että sitä pidettäisiin vain itsenäisenä ja vääristävämmänä uutisaiheiden kuvaajana. He esittävät, että tätä taustaa vasten medially on potentiaalinen vaikutusmahdollisuus ensinnäkin yritysvastuun käytäntöjen tulkintaan sekä myös yritysten asenteisiin yritysvastuuta kohtaan. Aerts ja Cormier (2009) lisäävät vielä lehdistön agendamudostuksen olevan erityisen voimakasta niitä ilmiöitä kohtaan joihin

tavallisilla kansalaisilla ei ole henkilökohtaista kontaktia ja joiden osalta he nojaavat median välittämään tietoon.

Guthey ja Morsing (2013) tutkivat talouslehdistön vaikutusta yritysvastuun käsitteen täsmentämiseen. He toteavat yleisellä tasolla, että yritysvastuuta käsitellään lehdistössä epäyhtenäisellä tavalla tämän johtaessa yritysvastuun käsitteen monitulkintaisuuden voimistumiseen entisestään lehdistön julkaisutoiminnan seurauksena. Tämä johtuu siitä, että talousuutisoiminnan prosessi on kompleksinen ja lisäksi siitä, että sekä journalistit että muut talouslehdistön jäsenet omaavat hyvin erilaisia käsityksiä ja mielipiteitä yritysvastuusta. Heidän mukaansa tämä kuitenkin tuo useille sidosryhmille strategista etua jättäen yritysvastuun käsitteen mukautuvaksi, joustavaksi, avoimeksi dialogille sekä merkitykselliseksi useille eriäville näkökannoille. Myös Buhr ja Grafström (2007) tutkivat talouslehdistön (*The Financial Times*) kontribuutiota yritysvastuun merkitykseen ja havaitsivat talouslehdistön keskittyvän ennen kaikkea suuriin yrityksiin ja sensaationhakuisesti yritysskandaaleihin.

Median raportointi yrityksen toimintatavoista voi muokata kriittisesti julkista käsitystä yrityksestä (Lee ja Carroll, 2011). Kirjallisuudessa on todettu että yrityksen mediahuomio sekä median suosiollisuus (kuinka uutismedia kuvaa yritystä) aikaansaavat positiivisia tai negatiivisia vaikutuksia yrityksen maineeseen (Carroll, 2009 ja Deephouse, 2000). Kiousis et al. (2007) havaitsivat tutkimuksessaan että yrityksen yritysvastuun mainintojen määrä mediassa korreloi positiivisesti yrityksen maineen kanssa.

Lee ja Carroll (2011) tutkivat yritysvastuun esiintyvyyttä uutislehdistössä yli 25 vuoden ajanjaksolla viitekehystenään Carrollin yritysvastuun pyramidimalli (ks. luku 2.1). He havaitsivat ensinnäkin, että yritysvastuun esiintyvyys artikkeleissa lisääntyi tutkimuksen aikaperiodilla. Toiseksi, jokaisella Carrollin pyramidimallin osa-alueella (taloudellisuus, lain ja säädösten noudattaminen, eettisyys sekä filantropia) olivat tutkimusperiodilla ajanjaksonsa, jolloin ne olivat edustettuina enemmän kuin muut osa-alueet. Kolmantena tutkimustuloksena he toteavat että pääasiallinen kirjoitussävy näissä artikkeleissa oli negatiivinen ja että negatiivisuus lisääntyi tutkimusjakson loppua kohden positiivisten ja neutraalien artikkeleiden määrän pysyessä likimääräisesti samana koko tutkimusjakson. Negatiivisten artikkeleiden määrän kasvuun ovat saattaneet vaikuttaa esimerkiksi

vuosituhannen vaihteen kirjanpitoskandaalit (Enron ja Worldcom) sekä esimerkiksi Niken valtavaa julkisuutta saanut lapsityövoiman käyttö alihankintaketjussa.

Tutkimusjaksollisesti mielenkiintoisen jatkumon edellisessä kappaleessa mainittuun Leen ja Carrollin tutkimukseen tuo Grafströmin ja Windellin (2011) tutkimuspapereita, jossa he tutkivat kuinka talouslehdistö on rajannut ja esittänyt yritysvastuun sekä millaisia argumentteja lehdistö on esittänyt yritysvastuun puolesta ajanjaksolla 2000 – 2009. Tämän tutkimuksen mukaan yritysvastuun esiintyvyys lehdistössä (*The Financial Times ja The Guardian*) on itse asiassa laskenut vuoden 2007 jälkeen oheisen kuvan (kuva 7) mukaisesti. Syynä tähän tutkijat pitävät ensisijaisesti finanssikriisiä, joka veti median huomioon itseensä voimakkaasti vuosina 2008 ja 2009.

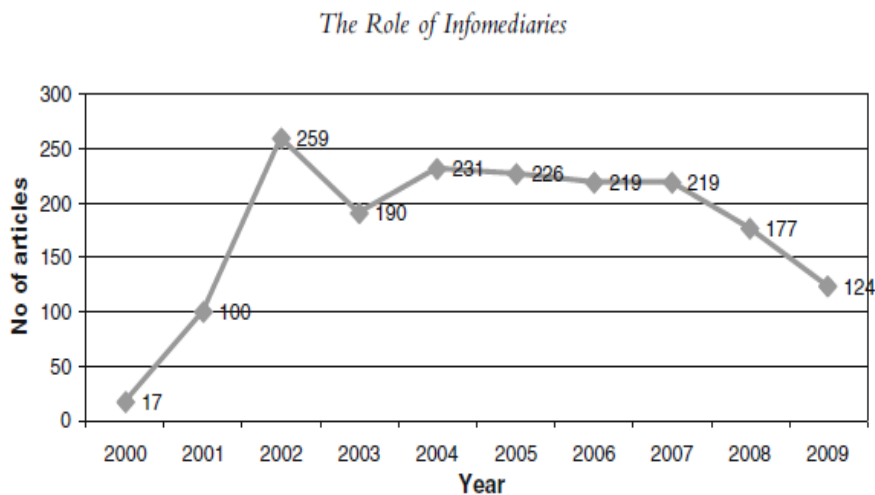

Figure 1. Number of articles containing the exact phrase “corporate social responsibility” during the period from 2000 to 2009 in the *Financial Times* and *The Guardian*.

Kuva 7. Yritysvastuu-termin esiintymistiheys *Financial Times*issa ja *The Guardian*issa vuosina 2000 - 2009 (Grafström ja Windell, 2011)

Kartoittaessaan lehdistössä esiintyviä argumentteja yritysvastuun puolesta, Grafström ja Windell (2011) esittävät, että argumentointi perustuu kahden argumenttityypin (yritysvastuun mahdollisuudet/uhat mikäli yritysvastuuta ei huomioida) välille alla olevassa kuvassa (kuva 8) esitettyjen teemojen yhteyteen. Huomionarvoista on, että teemoissa korostuu voimakkaasti liiketaloudellinen näkökulma, jota korostaa se, että moraaliin liittyvät argumentit ovat pienimmässä roolissa havaintoaineistossa.

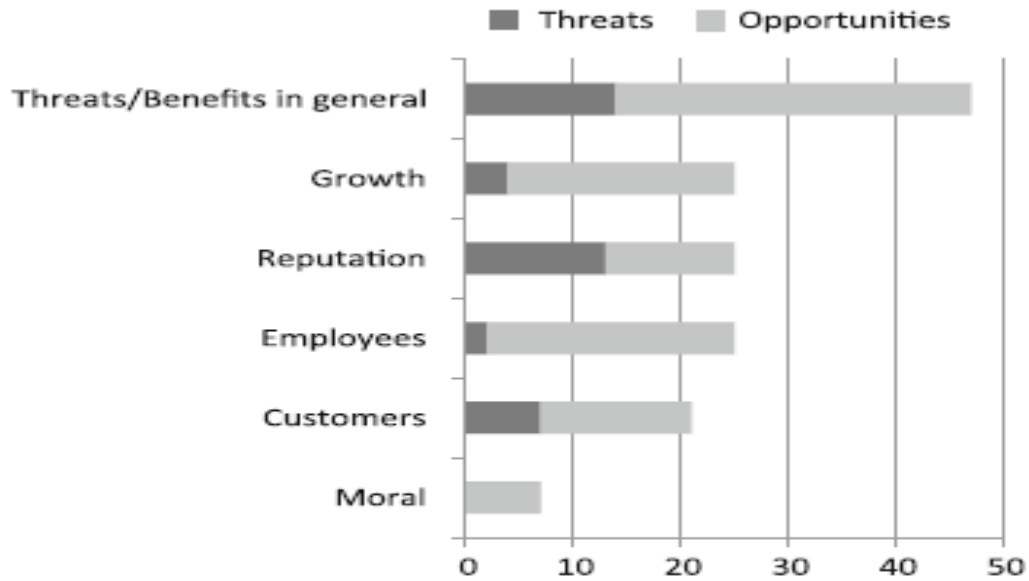

Figure 3. Number of articles including arguments for why corporations should take on CSR practices in the business press between 2000 and 2009.

Kuva 8. Lehdistön käyttämät argumentoinnit yritysvastuun mahdollisuuksille/uhille (Grafström ja Windell, 2011)

Yritysvastuuraportoinnin ja lehdistön suhde tutkimusalueena on toistaiseksi lähes olematon aiemmassa kirjallisuudessa. Poikkeuksen muodostaa kuitenkin Pollachin (2014) tutkimuspaperi, jossa hän tutki yrityksen ympäristöraportoinnin ja lehdistön suhdetta ympäristövastuun termistön avulla todeten tutkimustuloksena, että uutismedialla saattaa olla vaikutusta yrityksen ympäristöagendaan, mutta tämä vaikutus ei toimi toiseen suuntaan, eli yritykset eivät vaikuta lehdistön sisältöön tässä yhteydessä. Tulokset merkitsevät Pollachin mukaan sitä, että yritysten ympäristövastuuraportointi seuraa ja heijastaa lehdistön uutisointia ja että yritysten on oltava tietoisia uutismedian vaikutuksesta luoda huolenaiheita kaikkien yrityksen sidosryhmien keskuudessa. Hän myös esittää tutkimuspaperissaan jatkotutkimusaiheiksi muun muassa yrityksen vastuuraportoinnista johdettujen pääpainopistealueiden ja lehdistön artikkeleiden sisältämän yritysvastuun vertailua, joka on myös tämän tutkimuksen toisen tutkimuskysymyksen tavoite.

5 CASE-YRITYS STORA ENSO OYJ

Tämän tutkimuksen case-yrityksenä toimii Stora Enso Oyj. Stora Enso on johtavia metsäteollisuusyrityksiä maailmassa ja sen osakkeita noteerataan Helsingin ja Tukholman arvopaperipörsseissä.

Perusteluina Stora Enson valinnalle case-yritykseksi ovat ennen kaikkea se, että Stora Enso on sitoutunut näyttävästi yritys vastuuseen ja erityisesti yritys vastuuraportointiin. Yhtiö on raportoinut yritys vastuustaan GRI-ohjeiston mukaisesti jo vuodesta 2003 lähtien ja se on myös listattuna useissa kansainvälisissä yritys vastuun indekseissä kuten esimerkiksi FTSE4 Good – indeksissä sekä YK:n Global Compact 100 Stock – indeksissä. Stora Enson toiminta on myös yritys vastuun kannalta moniulotteinen – yhtiön toimialaan kuuluu näkyvä luonnonvarojen käyttö ja lisäksi yhtiö on viimeisten vuosien aikana laajentanut toimintaansa voimakkaasti uusille markkina-alueille, erityisesti kehittyviin valtioihin Aasiassa ja Etelä-Amerikassa. Stora Enso on myös ollut näkyvästi esillä julkisessa mediassa yritys vastuun piiriin kuuluvassa uutisoinnissa. Muun muassa Kiinassa yhtiön maahankintoihin on liittynyt suuria epäselvyyksiä ja Etelä-Amerikassa lakot ja työnseisaukset yhtiön tuotantolaitoksilla ovat ylittäneet usein uutiskynnyksen. Edellä mainitut seikat muodostavat yhdessä kokonaisuuden jonka piirissä yritys vastuuraportoinnin ja lehdistön suhdetta on mahdollista tutkia empiirisesti runsaan aineiston perusteella. Stora Enson valintaa ja ajankohtaisuutta tutkimuksen case-yritykseksi puoltaa vielä lisäksi se, että yhtiö käynnisti toiminnan vuonna 2014 Uruguayssa sijaitsevalla Montes del Platan sellutehtaalla, joka on maailman suurin sellutehdas. Edelleen Stora Enson valintaa voidaan perustella viittaamalla kirjallisuuteen, jossa on esitetty yhden tapauksen (single-case) tutkimuksen valintaperusteeksi sitä, että valinta on edustava sekä tyypillinen tutkittavaa asiayhteyttä silmällä pitäen (Yin, 2003).

5.1 Stora Enso Oyj lyhyesti

Stora Enso Oyj on erikoistunut pakkaus-, biomateriaali-, puutuote ja paperiteollisuuden ratkaisuihin. Sen palveluksessa työskentelee noin 27 000 henkilöä yli 35 maassa. Konsernin liikevaihto vuonna 2014 oli 10,2 miljardia euroa ja operatiivinen liikevoitto 810 miljoonaa

euroa. Stora Enso sai nykyisen yhtiöoikeudellisen muotonsa ruotsalaisen STORA AB:n (aik. Stora Kopparbergs Bergslags AB) ja suomalaisen Enso Oyj:n yhdistyessä vuonna 1998.

Stora Enson keskeiset toimipaikat sijaitsevat Suomessa, muualla Euroopassa, Brasiliassa, Uruguayssa ja Aasiassa. Yhtiön pääkonttori sijaitsee Helsingissä ja Suomessa Stora Ensolla on noin 6300 työntekijää (23 % koko työvoimasta). Stora Enso on eräs johtavista sellun, paperin ja kartongin tuottajista Euroopassa, johon on myös keskittynyt suurin osa yhtiön liikevaihdosta, tuotantokapasiteetista ja henkilöstöstä. Brasiliassa yhtiö omistaa aikakauslehtipaperia tuottavan Arapotin tehtaan sekä Rio Grande do Sulin osavaltiossa 43 000 hehtaaria maata eukalyptusviljelmää varten. Stora Enson ja Araucon yhteisyrityksellä on Uruguayn Punta Pereirassa sijaitseva Montes del Platan sellutehdas, joka on lajissaan maailman suurin ja tuottaa vuodessa noin 1,3 miljoonaa tonnia sellua. Tehtaan raaka-aineena käyttämä eukalyptus saadaan pääasiassa Montes del Platan omilta noin 190 000 hehtaarin maa-alueilta. Aasian alueen toiminnot käsittävät muun muassa Kiinassa sijaitsevat Suzhoun ja Dawangin tehtaat sekä Laosissa toimivat koepuuviljelmät. Pakistanissa Stora Enso toimii sen ja pakistanilaisen Packages Ltd:n yhteisyrityksen Bulleh Shah:in kautta Kasurin tehtailla sekä Karachinin tuotantoyksikössä. Stora Enso myös pyrkii vastaamaan paremmin Aasian nopeasti kasvavaan paperin ja kartongin kysyntään avaamalla Kiinan Guangxingiin integroidun kuluttajakartonki- ja sellutehtaan vuonna 2016.

5.2 Stora Enso Oyj ja yritysvastuu

Stora Enso on Suomessa yritysraportoinnin edelläkävijöitä sen aloittaessa GRI-ohjeiston mukaisen raportoinnin jo vuonna 2003. Yhtiö on saanut tunnustusta vastuuraportoinnistaan muun muassa sen tullessa valituksi vuonna 2011 sekä 'analyytikon valinnaksi', että myös 'kansalaisjärjestön valinnaksi' Finnish Business & Society ry:n valitessa vuoden parhaita yritysraportointia. Tutkiessaan maailmanlaajuisesti suurimpien metsäyhtiöiden yritysraportointia, Toppinen et al. (2012) sijoittivat Stora Enson proaktiivisten yritysten joukkoon, jotka heidän mukaansa edustavat yhtiöitä, joissa yritysvastuu on integroitu kaikkeen yrityksen toimintaan proaktiivisella tavalla. Toisaalta Stora Enso on myös saanut kyseenalaista tunnustusta yritys vastuustaan kansalaisjärjestöjen

taholta sen saadessa vuonna 2012 Ruotsin Maan Ystävät – järjestön 'Vuoden viherpesu' – palkinnon (Greenwashing Award of the Year) viitaten tässä yhtiön väitettyyn yritysvastuuraportoinnin ja varsinaisen toiminnan epäyhdenmukaisuuteen.

Stora Enso on myös sitoutunut aktiivisesti sidosryhmäyhteistyöhön useiden eri kansalais- ja ympäristöjärjestöjen kanssa. Tutkiessaan sidosryhmäyhteistyön syvyyttä kolmen case-yrityksen avulla, Halme ja Kourula (2008) toteavat Stora Enson sidosryhmäyhteistyön luonteen olevan lähinnä integroinnin astetta (tutkimuksen yhteistyön asteet: hyväntekeväisyys, integrointi, innovointi) tuoden heidän mukaansa sekä liiketaloudellisia hyötyjä yritykselle että myös positiivisia sosiaalisia vaikutuksia sidosryhmille.

Stora Enso Oyj on viime vuosina siirtänyt voimakkaasti toimintojaan kehittyviin maihin kuten Kiinaan, Brasiliaan ja Uruguayhyn. Kirjallisuudessa on usein viitattu monikansallisten yhtiöiden yritysvastuun haasteisiin niiden laajentaessa toimintaansa kehittyviin maihin (ks. esim. Tan, 2009, Elkington 1997). Näiden haasteiden on katsottu johtuvan esimerkiksi monimutkaisista ja vaihtelevista liike-elämän normeista ja standardeista, uusista regulatiivisista ympäristöistä ja erityisesti uusista yrityksen sidosryhmistä ja näiden vaatimuksista yrityksen toimintaa kohtaan (Tan, 2009). Myös se, mikä katsotaan yleisesti hyväksyttäväksi tietyssä maassa saattaa olla täysin hyväksymätöntä toisessa, aiheuttaen näin Elkingtonin (1997) mukaan erilaisia prioriteettivaatimuksia yritysvastuun painopistealueille. Kirjallisuudessa on myös todettu, että yritykset jotka toimivat business-to-business – markkinoilla, kuten myös Stora Enso, ovat alttiimpia lehdistön kritiikille kuin kuluttaja-asiakas – rajapinnassa toimivat yritykset ja joutuvat vastaamaan tähän haasteeseen proaktiivisen viestinnän avulla (Haddock-Fraser, 2012). Lisäksi metsäteollisuus, jonka toiminnalla on suora vaikutus luonnonmukaiseen ympäristöömme, on Vidalin ja Kozakin (2008) helppo kohde julkiselle kritiikille. Edellä mainitut haasteet koskien Stora Enson toimintaympäristöä korostavat vielä lisää Stora Enson valintaa tämän tutkimuksen case-yritykseksi sen toimiessa erittäin haasteellisessa yritysvastuuympäristössä.

6 METODOLOGIA JA TUTKIMUSAINEISTO

Tässä kappaleessa esitellään ja perustellaan ensiksi tutkimuksen metodologia ja sen lähtökohdat. Kappaleen lopuksi käydään läpi tutkimuksen havaintoaineisto ja tutustutaan tarkemmin case-yrityksen yritysvastuuraportointiin.

Tässä tutkimuksessa on käytetty useita suoria lainauksia sekä aiemmasta kirjallisuudesta että myös tämän tutkimuksen empiirisestä aineistosta. Mikäli nämä lainaukset on kirjoitettu alkuperäisessä lähteessä englanniksi, on lainaukset suomennettu tätä tutkimusta varten johdonmukaisen kirjoitusasun säilyttämiseksi.

6.1 Metodologia

Tämän tutkimuksen metodologinen muoto on yhden case-yrityksen lähinnä kvalitatiivisiin menetelmiin perustuva case-tutkimus sen sisältäessä lisäksi myös kvantitatiivista empiiristä aineistoa. Yinin (2003) mukaan case-tutkimus on suositeltava tutkimusmetodi tutkimuksen pyrkiessä kuvaamaan ja selittämään ajankohtaisia ilmiöitä tosielämän asiayhteyksissä. Myös Vaivio (2008) toteaa laadullisen case-tutkimuksen omaavan ansiota sen esitellessä johdon laskentatoimea asiayhteydellisenä ilmiönä. Scapens (1990) lisää edelleen case-tutkimusten tarjoavan mahdollisuuden ymmärtää johdon laskentatoimen luonnetta käytännössä sekä mahdollistavan tutkimuksen holistisen näkökulman tutkittaessa laskentointia osana yhteistä sosiaalista systeemiä. Tämän tutkimuksen alueena on nimenomaisesti yksittäistä organisaatiota laajempi tutkittavan ilmiön sosiaalinen yhteys (yritys – lehdistö), joten case-tutkimuksen valintaa tutkimustyyppiä voidaan pitää erittäin perusteltuna.

Case-tutkimuksen katsotaan myös soveltuvan hyvin tapauksiin, joissa halutaan etsiä vastausta tutkimuskysymyksiin ”Miten” ja ”Miksi” – kysymysten perusteella (Yin, 2003). Kuten aiemmasta kirjallisuuskatsauksesta käy ilmi, on yritysvastuun käsite edelleen vielä tarkasti jäsentämättä sekä myös sen teoreettinen viitekehys täsmentämättä. Myös tämä tosiasia tukee case-tutkimuksen valintaa tutkimuksen metodologiaksi, sillä kirjallisuudessa on katsottu case-tutkimuksen soveltuvan erityisen hyvin kuvaamaan aiheita, joiden osalta teoria ei ole vielä kehittynyttä (Ryan et al., 2002, s. 149). Scapens (1990) lisää edelleen, että

useat sosiaaliset teorit soveltuvat yleensäkin johdon laskentatoimen tutkimukseen ja että case-tutkimukset ovat erityisen sopivia aiheisiin, joiden osalta teoria ei ole vielä kehittynyttä.

Koska yritysvastuun ja lehdistön suhdetta on siis tutkittu toistaiseksi hyvin vähän, ei tämä tutkimus pyri etsimään vastausta ennalta määrättyyn hypoteesiin. Case-tutkimuksessa tämä lähtökohta on perusteltu erityisesti tutkimuksissa jotka pyrkivät rakentamaan teoriaa (Eisenhardt, 1989). Myös Ahrens ja Chapman (2006) esittävät case-tutkimusten tutkivan subjektiivisesti luotuja sosiaalisia ilmiöitä joiden yhteydessä hypoteesien testausta ei välttämättä tehdä lainkaan. Lisäksi Vaivio (2008) toteaa, että liiallisen teoriapohjainen lähestymistapa saattaa tuottaa löydöksiä jotka ovat tervetulleita ainoastaan pienelle tieteelliselle yhteisölle mahdollisesti myös tukehduuttaen potentiaalisten empiiristen oivallusten löytämisen ja jotka sisältävät vain vähän käytännöllistä arvoa. Samaan ilmiöön viittaavat myös Ahrens ja Dent (1998) todetessaan liiallisen etukäteen muodostetun käsitteellistämisen saattavan suodattaa asiayhteydellistä havaintoaineistoa siinä laajuudessa että se saattaa estää uusien relevanttien teoreettisten tulkintojen syntymisen.

Scapensin (1990) käyttämän case-yritysten jaottelun (Descriptive, Illustrative, Experimental, Exploratory, Explanatory) mukaan tämä tutkimus on lähinnä kuvaileva (Descriptive) sisältäen kuitenkin myös selittävän (Explanatory) tutkimuksen elementtejä pyrkiessään löytämään myös syitä yritysvastuuraporttien käytölle/käyttämättömyydelle lehdistön tietolähteenä. Scapens toteaa nimenomaisesti, että hänen esittämänsä jaottelu ei välttämättä ole selvärajainen tai toisensa poissulkeva.

Tämä tutkimus käyttää hyväkseen sekä laadullista että määrällistä dataa. Eisenhardtin (1989) mukaan määrällisen datan käyttö laadullisen datan ohessa voi auttaa tutkijaa havaitsemaan riippuvuussuhteita jotka muutoin voisivat jäädä huomioimatta tukien myös laadullisen datan perusteella tehtyjä löydöksiä, jotka yleensä tarjoavat vastauksia ”Miksi” – kysymyksiin. McKinnon (1988) painottaa yleensäkin useamman tutkimusmetodin käyttöä, koska hänen mukaansa case-tutkimuksissa tutkija kohtaa moninaisia indikaattoreita tutkittavasta ilmiöstä ja useiden metodien (kuten esimerkiksi haastatteluiden, havainnoinnin ja dokumenttien analysoinnin) avulla hänen on mahdollista päästä käsiksi näihin indikaattoreihin. Hänen mukaansa usean tutkimusmetodin käyttö myös vähentää

tyypillisesti case-tutkimukseen liitettyjä riskejä kohdistuen tutkimuksen validiteettiin ja luotettavuuteen. Vaivio (2008) toteaa lisäksi usean lähdemetodin käytön lisäävän tutkimusevidenssin luotettavuutta ja Yinin (2003) mukaan useiden erilaisten evidenssilähteiden käyttö on eräs case-tutkimuksen keskeisiä vahvuuksia.

Kirjallisuudessa on katsottu case-tutkimuksen yhteydessä usean tapauksen (casen) tarjoavan laadullisia etuja verrattuna yhden tapauksen tutkimukseen (single-case) (Yin, 2003). Tämä tutkimus on kuitenkin toteutettu yhden tapauksen tutkimuksena, johon liittyen esimerkiksi Ahrens ja Dent (1998) kuitenkin toteavat että pienet otokset tyypillisesti mahdollistavat läheisemmän ja syvällisemmän tutkimussuhteen kuin suuret case-otokset perustellen näkökulmaansa ”syvyys ennen leveyttä” – periaatteella (”Depth over breadth”).

Case-tutkimuksilla yleensä, kuten myös tällä tutkimuksella on tunnistettuja heikkouksia. Eisenhardtin (1989) mukaan case-tutkimusten tuloksina syntyvät teoriat voivat olla kapeita sekä myös idiosynkraattisia, eli ainoastaan tutkimuksen välittömälle case-ympäristölle ominaisia. Yleisesti on myös kritisoitu case-tutkimusten tulosten yleistettävyyden puutetta (kts. esim. Vaivio, 2008 ja Yin, 2003) johon liittyen esimerkiksi Scapens (1990) toteaa case-tutkimusten sisältävän vain pienen näytteen populaatiosta, jolloin tilastollisen yleistettävyyden toteuttaminen näytteen populaatiosta on vaikeaa. Myös case-tutkimusten holistisen perspektiivin käyttö saattaa vaikeuttaa tutkimuksen rajojen määrittelyä (esimerkiksi ajallisesti tai sosiaalisella systeemitasolla) (Scapens, 1990). Kolmas Scapensin esiinnostama heikkous koskee sitä tosiasiaa, että case-tutkimus tarkoittaa tutkijan tulkintaa sosiaalisesta todellisuudesta saattaen näin ollen sisältää tutkijasta johtuvaa vääristymistä.

Yhteenvedon voidaan todeta, että tämä tutkimus sisältää sekä laadullista että määrällistä empiiristä aineistoa johon liittyen on kirjallisuudessa katsottu, että case-tutkimukset voivat perustua mille tahansa laadullisen ja määrällisen aineiston suhteelle (Yin, 2003). Edelleen Yinin mukaan case-tutkimuksissa on määriteltävä aikaikkuna, jonka puitteissa tutkittavaa ilmiötä havainnoidaan hänen todetessa lisäksi, että eräs peruste yhden tapauksen (single-case) tutkimukselle on tutkimuksen toteuttaminen pitkittäistutkimuksena (Longitudinal research) sisältäen useita ajankohtia. Tässä tutkimuksessa tutkimuksen aikaperiodiksi on valittu viisi vuotta yritysvastuuraporttien osalta ja kuusi vuotta lehdistön artikkeleiden osalta perustellen valintaa sillä, että kyseisissä ajanjaksoissa case-yrityksen toiminnassa nousee

oletettavasti esiin useita yritysvastuun teemoja valinnan rajoittaessa kuitenkin ajanjakson tämän tutkimuksen kannalta kohtuulliseen työ- ja havaintoaineistomäärään.

6.2 Tutkimusaineisto

Tämän tutkimuksen aineisto koostuu Stora Enso Oyj:n yritysvastuuraporteista vuosilta 2009 – 2013 sekä lehdistön Stora Ensoa käsittelevistä artikkeleista vuosilta 2009 - 2014. Koska case-yrityksen yritysvastuuraportit on julkaistu aina keväisin, julkaistavan raportin käsittäen edellisen vuoden raportoinnin, on lehdistön artikkelit otettu tutkimukseen mukaan vielä vuodelta 2014, jotta nähtäisiin, mikäli niissä on viitattu vuoden 2013 case-yrityksen yritysvastuuraporttiin. Jotta lehdistömateriaalista saataisiin mahdollisimman kattava otos, on lehdistön materiaali jo vuodelta 2009 sisällytetty tutkimukseen mukaan.

Vaikka tämän tutkimuksen pääasiallinen tutkimusaineisto koostuu edellä kerrotun mukaisesti arkistotutkimuksen keinoin julkisesta kirjallisesta materiaalista, on tutkimuskysymyksen vastauksen etsimisen tueksi haastateltu vapaamuotoisesti median edustajia. Tutkimuksen lehdistömateriaaliksi on valittu seuraavien julkaisijoiden Stora Ensoa käsittelevät artikkelit vuosilta 2009 -2014:

- Helsingin Sanomat (levikiltään Suomen suurin tilattava sanomalehti)
- Kaupalehti (Suomen johtava talouden päivälehti)
- Talouselämä (Pohjoismaiden suurin talouden viikkolehti)
- Business Week (eräs tunnetuimmista kansainvälisistä talouden viikkolehdistä)
- Greenpeace (tunnetuin kansainvälinen ympäristöjärjestö)
- Kepa ry (suomalainen globaalien kehityskysymysten asiantuntijajärjestö)
- Finnwatch (yritystoiminnan globaaleja vaikutuksia tutkiva yhdistys)

Pääpaino tässä tutkimuksessa on kartoittaa taluslehdistön ja yritysvastuuraportoinnin suhdetta eli sitä, jos ja miten taluslehdistö käyttää yritysvastuuraportointia tietolähteenään julkaistessaan asianomaisia yrityksiä koskevia artikkeleita. McKinnon (1988) esittää, että case-tutkimuksen empiirisen otoksen tulisi olla kattava siten, että se ottaa mukaan kaikki kategoriat tai ryhmät jotka vaikuttavat tutkittavaan ilmiöön. Tämän vuoksi

tutkimukseen on otettu mukaan talouslehdistön lisäksi yksi yleissanomalehti (Helsingin Sanomat) sekä kaksi ympäristö-/kansalaisjärjestöjen julkaisijaa (Greenpeace, Kepa ja Finnwatch), jotta lehdistön ja yritysvastuuraportoinnin suhteesta saataisiin mahdollisimman kattava kuva, ja jotta erilaisten julkaisijoiden suhdetta yritysvastuuraportointiin voitaisiin verrata toisiinsa. Edellä esitetyn mukaisesti tutkimuksen lehdistöaineisto voidaan jakaa talouslehdistöön (Kauppalehti, Talouselämä ja Business Week), yleissanomalehdistöön (Helsingin Sanomat) ja ympäristö-/kansalaisjärjestöjen julkaisuihin (Greenpeace, Kepa ja Finnwatch). Tutkimusta varten kartoitettiin myös kansainvälisen lehdistön Stora Ensoa käsitteleviä artikkeleita, mutta suurelta osin tunnetuimmat kansainväliset lehdet käsitelivät suomalaista metsäklusteria kokonaisuudessaan eivätkä niinkään yksittäisiä suomalaisia metsäyhtiöitä. Business Week oli tunnetuimmista ulkomaisista talouslehdistä ainoa, joka on julkaissut useita Stora Ensoa käsitteleviä artikkeleita tämän tutkimuksen aikaperiodin aikana ja se valittiin näin ollen ainoana ulkomaisena lehtenä mukaan osaksi tutkimusaineistoa.

Edellä mainitut julkaisijat on valittu tutkimukseen mukaan niiden edustaessa näkyvästi omia sektoreitaan (talous-, yleis- ja kansalaisjärjestölehdistö) sekä myös siksi että niiden osalta saatiin koostettua laaja lehdistömateriaaliotos case-yritys Stora Ensosta. Valittaessa artikkeleita tutkimukseen mukaan, suoritettiin valinta seuraavien kriteerien mukaisesti:

- Artikkelit koskevat lähes yksinomaan Stora Ensoa, eikä esimerkiksi koko suomalaista metsäteollisuussektoria.
- Artikkelit sivuaa tämän tutkimuksen kannalta olennaisia yritysvastuun osa-alueita eli ympäristövastuuta tai sosiaalista vastuuta.
- Artikkelit jotka käsittelevät ainoastaan case-yrityksen taloudellista suoriutumista tai olivat vain muutaman rivin pituisia lyhyitä tiedonantoja, jätettiin pois tutkimuksen aineistosta.

Edellä määritellyin valintaperustein saatiin tutkimuksen otokseen mukaan yhteensä 121 artikkelia niiden jakautuessa vuositason ja julkaisijoittain alla olevan taulukon (Taulukko 2) mukaisesti:

TUTKIMUKSEN LEHTIARTIKKELIT (kpl-määrät vuosittain ja yhteensä)							
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Yhteensä
Helsingin Sanomat	4	4	9	15	10	7	49
Kauppalehti		6	5	3	3	5	22
Talouselämä	5	5	4	6	5	8	33
Business Week			1		2	1	4
Greenpeace	4						4
Kepa ry			1	2	2		5
Finnwatch	1		1		1	1	4
Yhteensä	14	15	21	26	23	22	121

Taulukko 2. Tutkimuksen lehtiartikkeleiden määrät julkaisijoittain 2009 - 2014.

Artikkelit analysoitiin ensinnäkin kartoittamalla tutkimuskysymyksen kannalta tieto siitä, mainitaanko artikkelissa viittaus case-yrityksen yritysraporttiin. Toiseksi yleisesti yritysraporttiin ja median suhteen kannalta kartoitettiin tieto siitä, mainitaanko artikkelissa viittaus yritysraporttiin joko tässä sanamuodossa tai vaihtoehtoisissa sanamuodoissa kuten: yhteiskuntavastuu, vastuullinen yritystoiminta, kestävä kehitys. Kolmanneksi artikkelit analysoitiin sen perusteella mitä GRI-ohjeiston alaryhmiä ne koskevat, jotta saataisiin selville miten yritysraporttiin eri näkökulmat painottuvat median artikkeleissa yleensä ja erityisesti verrattuna case-yrityksen yritysraporttiin. Artikkelit luokiteltiin seuraavan, GRI-ohjeiston mukaisen jaottelun perusteella siten, että yksi artikkeli saattaa myös sisältää useita luokituksia:

- Ympäristövastuu
- Henkilöstökäytännöt ja työolot
- Ihmisoikeudet
- Yhteiskunta
- Tuotevastuu

Artikkeleiden lisäksi tutkimuskysymykseen vastaamisen tueksi kysyttiin yritysraporttien merkitystä tietolähteenä suoraan seuraavien julkaisijoiden edustajilta:

- Helsingin Sanomat – taloustoimittaja Jyrki Iivonen, puhelinhaastattelu 19.3.2015.

- Kauppalehti – toimituspäällikkö Jari Saario, sähköpostikysely 18.3.2015.
- Talouselämä – toimittaja Kimmo Lunden, haastattelu 27.3.2015.
- Greenpeace – viestintäpäällikkö Juha Aromaa, haastattelu 23.3.2015.

McKinnonin (1988) mukaan on tärkeää, että valittaessa case-tutkimukseen haastateltavia tahoja, kiinnitetään huomiota siihen, että haastateltavat edustavat useita eri perspektiivejä tutkittavan ilmiön kannalta. Tämän vuoksi haastateltavina toimivat siis kaksi talouslehdistön edustajaa, yksi sanomalehdistön edustaja sekä yksi kansalais-/ympäristöjärjestön edustaja.

6.3 Stora Enso Oyj:n yritysraportointi vuosina 2009 – 2013

Tässä luvussa käydään läpi Stora Enson yritysraportoinnin pääkohdat tämän tutkimuksen aikaperiodin osalta vuosilta 2009 – 2013. Stora Enso toteuttaa yritysraportointiaan pääsääntöisesti erillisten, vuosittaisen yritysraporttien muodossa, mutta yritysraportointiin liittyviä asioita on raportoitu myös yhtiön vuosikertomuksessa. Yhtiö on raportoinut yritysraportistaan koko tutkimusajanjakson ajan GRI-ohjeiston mukaisesti ja GRI-sisältöindeksitaulukko sisältyy vuosittaisen yritysraporttien loppuun. Sisältöindeksitaulukossa on taulukoitu GRI-ohjeistuksen mukaisesti kaikki kulloinkin käytössä olleen GRI-version mukaiset toimintaindikaattorit, niistä raportoidun tiedon sijainti yhtiön raportissa tai vuosikertomuksessa, tieto kunkin toimintaindikaattorin ulkoisesta varmuudesta sekä lisäksi tieto indikaattorikohtaisesti siitä ovatko nämä raportoitu kokonaan vai osittain.

Alla olevassa taulukossa (Taulukko 3) on yhteenveto Stora Enson GRI-raportoinnin laajuudesta vuosina 2009 – 2013. Kuten kuvasta käy ilmi, on Stora Enso jatkuvasti laajentanut raportointiaan sen kattaessa vuoden 2013 osalta jo lähes kaikki GRI:n G4-version indikaattorit. Myös yritysraporttien sivumäärä on kasvanut koko aikaperiodin ajan vuoden 2013 raportin sisältäessä 76 sivua.

STORA ENSON GRI-RAPORTOINNIN LAAJUUS 2009 - 2013							
Raportointi vuosi	GRI-versio	Raportin sivumäärä	GRI-indikaattoreita yhteensä	Kokonaan raportoidut indikaattorit	Osittain raportoidut indikaattorit	Raportoidut indikaattorit yhteensä	Raportoitu kokonaismäärästä
2009	G3	44	121	70	20	90	74 %
2010	G3	48	121	74	20	94	78 %
2011	G3.1	60	123	77	24	101	82 %
2012	G3.1	68	123	110	9	119	97 %
2013	G4	76	149	142	5	147	99 %

Taulukko 3. Stora Enso Oyj:n GRI-raportoinnin kattavuus 2009 - 2013.

Pääsääntöisesti lähes kaikki GRI-indikaattoreiden mukaan raportoitu tieto löytyy edellä mainituista erillisistä yritysraporteista, ainoastaan taloudellista vastuuta sekä tiettyjen hallintoa kuvaavien indikaattoreiden raportoitu tieto on ilmoitettu löytyväksi vuosikertomuksesta. Yritysraportit sisältävät myös loppuun sijoitetun kolmannen osapuolen laatiman varmennusraportin. Raportin varmentajina ovat toimineet vuonna 2009 Two Tomorrows (Europe) Limited ja vuosina 2010 – 2013 Tofuture Oy.

Tämän tutkimuksen puitteissa Stora Enson yritysraportteja ei ole tarkoituksenmukaista käydä läpi yksityiskohtaisesti. Jotta yhtiön yritysraportoinnista kuitenkin muodostuisi jonkinasteinen kuva, käydään seuraavassa läpi muun muassa yhtiön yritysraportin painopistealueita, raportoituja ongelmakohtia ja keskeisiä yritysraportin mittareita.

Stora Enso on koko tutkimuksen aikaperiodin 2009 – 2013 ajan ilmoittanut yritysraporteissaan painottavansa eri yritysraportin osa-alueita eri toimipaikkojensa hyvin erilaisien vaatimusten ja olosuhteiden mukaan. Vuonna 2009 pääasialliset toimialueet yhtiöllä olivat Eurooppa, Venäjä, Kiina, Brasilia ja Uruguay ja esimerkiksi Euroopassa yhtiö ilmoittaa vuoden 2009 raportissa yritysraportin painopistealueiksi rakennemuutoksen aiheuttamien irtisanomisten ja tehtaiden lakkautusten aiheuttamat vaikutukset, työterveyden ja -turvallisuuden tehtailla, hiilidioksidipäästöjen vähentämisen sekä kierrätykseen ja veden käyttöön liittyvät toimenpiteet. Toisaalta esimerkiksi Kiinan osalta Stora Enso ilmoittaa vuonna 2009 painopistealueikseen urakoitsijoiden työ- ja elinolosuhteet, maankäyttöoikeuksiin liittyvien kiistojen ratkaisemisen ja ehkäisyn,

urakoitsijoiden valmentamisen Stora Enson ympäristö- ja sosiaalisen vastuun vaatimuksiin. Vuonna 2013 edellä mainittujen alueiden lisäksi uusina alueina mainitaan Pakistan (yhteisyritys Bulleh Shah Packaging) ja Intia (Stora Enso Inpac) yhtiön perustettua molempiin maihin yhteisyrityksen lähinnä pakkausmateriaalien tuotantoa varten. Maantieteellisistä alueista Uruguayn painoarvo yhtiön yritys vastuun kannalta on noussut koko tutkimusajanjakson ajan johtuen Montes del Platan selluloosatehtaan rakennusprojektista.

Stora Enso on julkaissut kaikissa tutkimuksen aikaperiodin yritys vastuuraporteissaan yksilöidyt suorituskykymittarit (Key Performance Indicators) valitsemilleen yritys vastuun näkökohdille. Näiden mittareiden kappalemääräinen jakauma ympäristö- ja sosiaalisen (jakautuen edelleen työoloihin, ihmisoikeuksiin, yhteiskuntaan ja tuotevastuuseen GRI-perusjaottelun mukaisesti) vastuun välillä on kuvattu alla olevassa taulukossa (Taulukko 4) tutkimuksen aikaperiodin osalta.

STORA ENSON YRITYSVASTUUN KPI-MITTARIT (KPL-MÄÄRÄT)						
Raportointi vuosi	Johtamis- ja hallintotapa	Ympäristö vastuu	Sosiaalinen vastuu			
			Henkilöstökäytännöt ja työolot	Ihmisoikeudet	Yhteiskunta	Tuotevastuu
2009	3	5	2			
2010	3	9	2			
2011	2	6	2			
2012	2	5	2			
2013	3	6	1	1		

Taulukko 4. Stora Enso Oyj:n yritys vastuun KPI-mittarit jaoteltuna GRI-ohjeiston mukaisiin yritys vastuun osa-alueisiin 2009 - 2013.

Huomionarvoista suorituskykymittareiden sijoittumiselle GRI-ohjeistuksen mukaisiin alaryhmiin on se, että mittarit painottuvat voimakkaasti etenkin johtamis- ja hallintotapaan liittyviin toimenpiteisiin (kuten esimerkiksi toimittajaketjun auditointeihin ja eettisen toimintaohjeen (Code of Conduct) perehdyttämiselle työntekijöille) sekä ympäristövastuuseen liittyviin mittareihin. Sosiaaliseen vastuuseen liittyvät mittarit keskittyvät lähes täysin henkilöstöön ja työoloihin. Epätasainen hajonta suorituskykymittareiden osalta saattaa osittain johtua ensinnäkin siitä, että suomalaisena energia-intensiivisenä yhtiönä Stora Enso on joutunut jo pitkän aikaa raportoimaan

ympäristövastuuseen liittyviä mittareita osana toimintakertomusta ja toiseksi siitä, että aiemmassa kirjallisuudessa on todettu, että eritoten sosiaaliseen vastuuseen liittyvien GRI-indikaattoreiden kvantitatiivinen mittaaminen on erittäin haasteellista (Toppinen ja Korhonen-Kurki, 2013).

Stora Enso myös määrittelee yritysraporteissaan keskeiset sidosryhmänsä ja eräs huomio yrityksen sidosryhmiin tämän tutkimuksen tarkoitusta silmälläpitäen on se, että yhtiö määritteli median sidosryhmäkseen vasta vuoden 2011 raportissaan. Yhtiö kuvailee muutoin laajasti sidosryhmäyhteistyötään raporteissaan ja on ottanut tutkimuksen aikaperiodin aikana myös käyttöön uusia välineitä sidosryhmäyhteistyön edelleen kehittämiseen, kuten esimerkiksi sosiaalisen median sovelluksia sekä myös internet-alustaisen keskustelupaneelin (Stora Enso External Advisory Panel). Stora Enso on myös saanut tunnustusta sidosryhmäyhteistyöstään yritysraporttien varmentajien taholta sisällytettynä tarkastusraportteihin.

Yritysraporteillaan Stora Enso lisäksi kuvailee kattavasti erilaisia yritys vastuuseen ja eettiseen toimintaan liittyviä hallintomallejaan ja politiikkoja. Jokaiseen raporttiin sisältyy myös toimitusjohtajan katsaus jossa pyritään jäsentämään Stora Enson asennoitumista yritys vastuuseen, sen haasteita ja mahdollisuuksia ja myös tavoitteiden saavuttamisia. Raporteissa kerrotaan laajasti yritys vastuun eri osa-alueiden sekä Stora Enson erilaisten toimialueiden yritys vastuusta. Pääsävy raporteissa kautta koko tutkimusperiodin on positiivinen ja ammattimainen. Eräänä GRI-raportoinnin pääperiaatteena on Tasapainoisuus, jonka mukaan raportissa tulisi esittää positiivisten seikkojen ohella myös yritys vastuun kannalta negatiivisia tapahtumia ja haasteita. Stora Enso on raportoinnissaan tuonut esiin myös negatiivisia aiheita ja myös keskeisten sidosryhmien huolenaiheita liittyen yhtiön toimintaan.

Stora Enso on myös kommentoinut yritysraporteillaan sekä median esiintuomia ongelmia, että myös muunlaisia negatiivisia tapahtumia yhtiön toiminnassa. Tämän tutkimuksen aikaperiodin vastuureportteillaan Stora Enso tuonut esiin tapahtumia liittyen muun muassa työtaturmiin, päästörajoitusten ylityksiin tuotantolaitoksillaan sekä myös kansalaisjärjestöjen toimenpiteisiin, kuten esimerkiksi maanvaltauksiin protestina yhtiön

toimintaa vastaan. Kattava luettelo Stora Enson raportoimista yritysvastuunsa negatiivisista tapahtumista on tämän tutkimuksen liitteenä.

Yhteenvetona voidaan todeta, että Stora Enso on koko tutkimuksen aikaperiodin 2009 – 2013 laajentanut yritysvastuuraportointinsa kattavuutta sen kattaessa käytännössä kaikki GRI-indikaattorit vuonna 2013. Stora Enso on tuonut raportoinnissaan esiin laajalti sitoutumistaan yritysvastuuseen muun muassa lukuisten erilaisten johtamisjärjestelmien, käytäntöjen ja politiikkojen avulla. Yhtiö on myös raportoinut yritysvastuunsa ongelmakohdista kuten esimerkiksi Kiinan Guangxiniin liittyvistä maavuokrasopimusepäselvyyksistä, jotka ovat jatkuneet koko tutkimuksen aikaperiodin ajan. Muutoinkin Stora Enson raportoimat haasteet ovat liittyneet voimakkaasti sen uusille toimialueille kehittyviin maihin, erityisesti Brasiliaan, Kiinaan ja kasvavassa määrin Uruguayhin. Tutkimusjakson aikana uusina toimialueina mukaan tulleet Pakistan ja Intia ovat omalta osaltaan lisänneet yritysvastuuseen liittyviä riskitekijöitä yrityksen toiminnassa.

7 TUTKIMUSTULOKSET JA KESKUSTELU

7.1 Ensimmäinen tutkimuskysymys: Jos ja miten lehdistö käyttää tietolähteenään yritysvastuuraportteja?

7.1.1 Analyysi lehdistön artikkeleista

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen pyrkimyksenä oli kartoittaa, jos ja miten lehdistö käyttää yritysten yritysvastuuraportteja tietolähteenään laatiessaan yrityskohtaisia artikkeleita, joissa käsitellään yritysvastuuseen kuuluvia aiheita. Vallalla oleva käsitys yritysvastuusta jakaa vastuun kolmeen osa-tekijään (Triple Bottom Line) eli taloudelliseen, ympäristövastuuseen ja sosiaaliseen vastuuseen, joista tämän tutkimuksen osa-alueina toimivat ympäristövastuu ja sosiaalinen vastuu. Tutkimuksen rajaus on tehty koskemaan ainoastaan ympäristövastuuta ja sosiaalista vastuuta, koska yritysvastuuseen liitetty taloudellisen vastuun ulottuvuus on toistaiseksi ainakin käsite, joka on hankalasti erotettavissa lehdistön artikkeleista normaalista yrityksen taloudellisesta uutisoinnista. Keskittyminen näihin yritysvastuun osa-alueisiin tuo myös tutkimukselle rikkaan empiirisen rajauksen suhteessa kirjallisuuteen yritysvastuun aiemman tutkimuksen keskittyessä pääosin yritysten ympäristöllisiin ja sosiaalisiin vastuuaspekteihin.

Tämän tutkimuksen lehdistön aineistona toimivat 121 artikkelia, joissa viitattiin suoraan yritysvastuuraporttiin seitsemässä artikkelissa tämän vastatessa kuutta prosenttia kaikista tutkimuksen artikkeleista. Kartoitettaessa artikkeleissa esiintyviä nimenomaisia viittauksia yritysvastuuseen (joko muodossa: yritysvastuu, yhteiskuntavastuu, vastuullinen yritystoiminta, kestävä kehitys), mainittiin yritysvastuu 35:ssä artikkelissa tämän vastatessa 29 prosenttia kaikista tutkimuksen artikkeleista. Alla olevassa taulukossa (Taulukko 5) vielä yhteenvetona tämän tutkimuksen artikkelien lukumäärä julkaisijoittain mukaan lukien tapaukset joissa viitattiin suoraan yritysvastuuraporttiin ja tapauksiin joissa mainittiin selkeästi viittaus yritysvastuuseen.

TUTKIMUKSEN LEHTIARTIKKELIT (kpl-määrät vuosittain ja yhteensä)									
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Yhteensä	viittaus yritysvastuura porttiin	viittaus yritysvastuu seen
Helsingin Sanomat	4	4	9	15	10	7	49	2	14
Kauppalehti		6	5	3	3	5	22	1	7
Talouselämä	5	5	4	6	5	8	33	1	8
Business Week			1		2	1	4	0	0
GreenPeace	4						4	1	4
Kepa ry			1	2	2		5	2	2
Finnwatch	1		1		1	1	4	0	0
Yhteensä	14	15	21	26	23	22	121	7	35

Taulukko 5. Tutkimuksen lehtiartikkelit kappalemäärät ja kpl-määrät viittauksista yritysvastuuraporttiin ja viittauksista yritysvastuuseen 2009 - 2014.

Esimerkiksi Finnwatchin julkaisemassa artikkelissa 3.9.2013: *”Stora Enson Intian tehtaalta löytyi alhaisia palkkoja ja puutteita työturvallisuudessa”* mainitaan yrityksen vastuuraportointi selkeänä viittauksena seuraavasti:

*”Finnwatch kiittää Stora Ensoa avoimuudesta tutkimusprosessin aikana, vaikka arvostelee yritystä siitä, että Intian tehtaalla haasteista ei ole mainittu yrityksen **yritysvastuuraportoinnissa**.”*

Myös Talouselämä viittaa selkeästi Stora Enson vastuuraporttiin artikkelissaan *”Enso samba Brasilian miinakentässä”* (31.8.2009), joka käsittelee Stora Enson yritysvastuuhaasteita Brasiliassa:

*”Brasilia omaksui amerikkalaisen tyylin, jonka mukaan lahjoitukset vaalikampanjoihin on julkistettava. Stora Enson vuoden 2006 vuosikertomuksen **yritysvastuuraportin** sivulla 27 yhtiö kertoo maksaneensa 365 812 euroa vaalitukia presidentin, kuvernöörien, liittovaltion ja osavaltion edustajien ja senaatin vaaleissa.”*

Helsingin Sanomat viittaa artikkelissaan: *”Yhtiö tunnustaa alkuperäisväestön oikeudet”* (3.4.2012) epäsuorasti Stora Enson yritysraporttiin mainitessaan yritysraporttiin sisältyvät puun ja maankäytön periaatteet seuraavalla tavalla:

”Yhtiön puun ja maankäytön periaatteissa sanotaan: ”Emme hanki puuta, jonka korjaamisessa on rikottu paikallisten asukkaiden perinteisiä oikeuksia tai kansalaisoikeuksia.”

Nämä kolme artikkelia ovat kuitenkin ainoat otoksen artikkelit, joissa Stora Enson yritysraporttia on käytetty suoraan tietolähteenä eli raportista on etsitty tiettyä tietoa tukemaan artikkeleita. Helsingin Sanomien artikkelissa 4.4.2012 *”Paperiliitto vaatii selvitystä Stora Enson toimista Kiinassa”* valtion sijoitusyhtiö Solidiumin sijoitusjohtaja Anna-Reetta Lumme-Timonen viittaa Solidiumin vastuuseen Stora Enson suurasakkeenomistajana seuraavasti:

*”Meillä ei ole huolta siitä, että Stora Enso olisi jättänyt merkittäviä asioita kertomatta. Esimerkiksi yhtiön **yritysraportoinnissa** vuonna 2009 Guangxin puuviljelmät on auditoitu kansainvälisestikin ottaen laajasti. Tämä asia ei ole lainkaan uusi.”*

Kahdessa artikkelissa (Finnwatch ja Kepa) Stora Enson yritysraportointiin viitataan Finnwatchin Stora Enson vastuuraportoinnille myöntämän kunniamaininnan takia ja Kauppalehden artikkelissa *”Yritysvastuu konkretisoituu”* (14.5.2014) viitataan myös muiden toimijoiden kuin Stora Enson vastuuraportointiin vastuullisten sijoitusrahastojen yhteydessä.

Vaikka edellä kerrotun mukaisesti lehdistön artikkelianalyysin tuloksena näyttää siltä, että lehdistö käyttää yritysraportteja hyvin vähäisessä määrin tietolähteenään, analysoitiin artikkeleista myös suorat viittaukset yritysten yritysraportteihin. Alla olevasta taulukosta (Taulukko 6) ilmenevät tutkimukseen osallistuneiden lehtien artikkelien lukumäärät, artikkelien lukumäärät joissa mainitaan yritysraportti (myös esimerkiksi muodossa: vastuullinen yritystoiminta, kestävä kehitys mukainen toiminta tms.) sekä suhteellinen osuus lehdistäin kaikista artikkeleista joissa mainitaan yritysraportti.

ARTIKKELIT JOISSA MAININTA YRITYSVASTUUSTA (KPL JA %-OSUUS)			
	Artikkeleita yhteensä kpl	Maininta yritysvastuusta (artikkeleita kpl)	Maininta yritysvastuusta (% artikkeleista)
Helsingin Sanomat	49	14	29 %
Kauppalehti	22	7	32 %
Talouselämä	33	8	24 %
Greenpeace	4	0	0 %
Kepa	5	4	80 %
Finnwatch	4	2	50 %
Business Week	4	0	0 %
Yhteensä	121	35	29 %

Taulukko 6. Tutkimuksen lehtiartikkeleiden määrät julkaisijoittain sekä kpl-määrä ja %-osuus artikkeleista joissa maininta yritysvastuusta.

Kuten taulukosta ilmenee, mainitaan yritysvastuu keskimäärin noin lähes kolmasosassa kaikista tutkimuksen artikkeleista. Tämä ilmentää sitä tosiseikkaa että vaikka yritysvastuuraportteja ei artikkelien viittausten perusteella juurikaan vielä käytetä lehdistön tietolähteenä, ei lehdistön julkaisemia yritysten ympäristö- ja sosiaaliseen vaikutukseen liittyviä tapahtumia kuitenkaan käsitetä lehdistössä täysin irrallisina yrityksen toiminnan yhteydessä ilmenevinä tapahtumina, vaan ne tuodaan yllä esitettyssä laajuudessa yritysvastuun viitekehykseen. Tässä esitetty analyysi perustuu siis täysin suoriin yritysvastuun mainintoihin artikkeleissa, joten implisiittisesti myös lehdistössä on uskottavaa että tapahtumat liitetään yritysvastuuseen vielä tässä esitettyä suuremmassa määrässä ilman nimenomaista mainintaa yritysvastuusta. Kuten etukäteen voisi olettaa, mainittiin kansalais- ja ympäristöjärjestöjen mediassa yritysvastuu keskimäärin useammin kuin muussa lehdistössä sillä huomiolla, että Greenpeacin julkaisuissa mainintoja yritysvastuusta ei ollut kuitenkaan lainkaan. Samoin Business Weekin osalta maininnat yritysvastuusta puuttuivat kokonaan. Edellä mainittujen julkaisujen osalta tämä puute voi osittain kuitenkin selittyä molempien osalta pienellä otoskoolla (neljä artikkelia).

Yhteenvedon voidaan siis todeta, että analysoimalla lehdistön yritysvastuuta sivuavia artikkeleita, toimivat yritysvastuuraportit hyvin vähäisessä määrin tietolähteenä toimittajille kun tutkimuskriteerinä on artikkelissa esiintyvä viittaus yritysvastuuraporttiin. Kuitenkin huomioon ottaen sen mahdollisuuden, että vastuuraportteja on käytetty artikkelien tietolähteinä ilman nimenomaisia viittauksia vastuuraportteihin, kysyttiin vastuuraporttien merkitystä suoraan osalta tämän tutkimuksen julkaisijoiden edustajilta.

7.1.2 Analyysi tutkimuksen haastatteluista

Helsingin Sanomilta otettiin tähän tutkimukseen mukaan 49 artikkelia sen vastatessa määrällisesti suurinta yksittäistä julkaisijaa tämän tutkimuksen artikkeliotoksessa. Kysyttäessä Helsingin Sanomien taloustoimittaja Jyrki Iivosenalta, toimivatko yritysvastuuraportit tietolähteenä toimittajille näiden kirjoittaessa yritysvastuun piiriin kuuluvista uutisista, vastasi Iivonen vastuuraporttien käytön olevan hyvin vähäistä. Hänen mukaansa yhtiöiden taloudellinen raportointi muodostaa edelleen ylivoimaisesti tärkeimmän yritysten itsensä julkaiseman tiedonlähteen. Vastuuraporttien käyttö rajoittuu hänen mukaansa tilanteisiin, joissa vastuuraportteista haetaan jotain tiettyä määrällistä informaatiota kuten esimerkiksi yrityksen tuotantolaitosten tuotantomääriä. Tiedusteltaessa edelleen, mitkä ovat sitten Helsingin Sanomien toimituksen tietolähteet yritysvastuuta käsittelevissä artikkeleissa, totesi Iivonen että tietolähteinä toimivat muun muassa yksityiset ihmiset (esimerkiksi Stora Enson tapauksessa paikalliset ihmiset liittyen Kiinan Guangxin ja Brasilian ongelmiin), yhtiökokoukset sekä muut mediat (kuten esimerkiksi Ruotsin televisio Pakistanin lapsityövoimatapauksen kohdalla). Syiksi siihen, miksi yritysvastuuraportteja ei käytetä enempää tietolähteinä, todettiin tämän johtuvan muun muassa siitä, että yritysvastuuraportit koetaan Helsingin Sanomissa ”puuduttaviksi, tylsiksi toistaen samat asiat vuodesta toiseen” sekä niiden koetaan myös ilmentävän ”propagandan makua”.

Talouselämyksen osalta haastateltiin tutkimusta varten Talouselämä-lehden toimittaja Kimmo Lundenia. Myös hänen mukaansa yritysvastuuraporttien käyttö on talousuutisoinnissa hyvin vähäistä ja satunnaista käytön rajoituksessa taustatiedon hankintaan ”skandaalinomaisissa” yritysvastuuseen liittyvissä jutuissa. Vaihtoehtoisiksi

tietolähteiksi vastuuraportteille Lunden mainitsi erityisesti kansalaisjärjestöjen julkaisutoiminnan, henkilökohtaiset kontaktit yrityksiin sekä myös asiantuntijalausunnot esimerkiksi korkeakouluista. Vastuuraportteja ei käytetä tietolähteinä Talouselämän toimituksessa lähinnä sen takia, että toimitustyö on nopeatempoista vähäisillä resursseilla eikä yritysvastuuraporttien lukemiseen käytetyn ajan nähdä tuottavan tarpeeksi lisäarvoa siihen uhrattuihin resursseihin nähden. Toisaalta Lunden ilmaisi ”lehdistön elävän ristiriidoista” ja hän näki erityisesti yritysvastuuraporttien antaman kuvan ja yritysten todellisen toiminnan välisen ristiriidan, niin sanotun ’viherpesun’ potentiaalisena aihealueena myös Talouselämän toimitukselle.

Tähän tutkimukseen liittyen lähetettiin myös haastattelupyyntö Kauppalehdelle mutta toimituspäällikkö Jari Saario vastasi sähköpostitse haastattelupyyntöön toteamalla varsinaisen haastattelun järjestämisen olevan ehkä turhaa vastuuraporttien vähäisen käytön takia. Sähköpostiviestissään (18.3.2015) Saario kuitenkin vastaa vastuuraporttien käyttöön Kauppalehden toimituksessa seuraavasti:

”Voin oikeastaan suoralta kädeltä todeta, että yritysvastuuraportit eivät kuulu laajasti ottaen seurantaamme. Satunnaisesti niitä ehkä katsotaan, mutta harvemmin. Fokus on vielä laajasti yritysten tuloinformaatiossa, ja siihen liittyvissä tekijöissä.”

Huolimatta siitä että, tämän tutkimuksen painopiste on talouslehdistössä (ml. Helsingin Sanomien talousuutisointi) otettiin tutkimukseen mukaan myös ympäristö- ja kansalaisjärjestöjen näkökulma myös näiden tahojen julkaistessa runsaasti yritys vastuun osa-alueita käsitteleviä artikkeleita. Myös kirjallisuudessa (Hunter et al., 2013) on todettu tämän niin sanotun ”sidosryhmämedian” toimivan vahvana mielipidevaikuttajana sekä myös tietolähteenä valtavirtamedialle erityisesti yritys vastuun piirissä. Tämän vuoksi tutkimukseen haastateltiin myös Greenpeacen edustajana toiminutta viestintäpäällikkö Juha Aromaata. Hänen mukaansa yritys vastuuraportit toimivat tietolähteinä Greenpeacen kaltaisissa ympäristöjärjestöissä, mutta hän painotti myös että yritysten taloudellinen raportointi on vähintään yhtä merkittävä tietolähde kuin yritys vastuuraportointi. Greenpeace käyttää Aromaan mukaan yritys vastuuraportteja ”hyvänä ensimmäisenä

tietolähteenään” mutta hän totesi myös että pääosin Greenpeacen tarvitsemiin tarkkoihin faktatietoihin yritys vastuuraporttien sisältämä tieto on yleensä liian karkealla tasolla. Aromaan mukaan Stora Enso on viimeksi ollut Greenpeacen kampanjoinnin kohteena vuonna 2009 Lapin luonnonvaraisten metsien hakkuukäytäntöjen johdosta, jonka lopputuloksena Greenpeace ja Stora Enso kuitenkin pääsivät yhteisymmärryksen menettelytavoista.

Tuloksena ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, eli jos ja miten lehdistö käyttää yritysten vastuuraportteja tietolähteinään voidaan yllä olevien havaintojen perusteella todeta, että vastuuraporttien käyttö lehdistössä (talouselhdistö, sanomalehdistö, ympäristö-/kansalaisjärjestöjen julkaisut) on hyvin vähäistä ja satunnaista. Yritysvastuuraportit eivät siis muodosta läheskään sellaista statusta tietolähteenä kuin yritysten perinteinen taloudellinen raportointi, joka haastattelujen perusteella on edelleen tärkein yhtiöiden itsensä julkaisema tietolähde lehdistölle.

Analysoitaessa tämän tutkimuksen lehtiartikkeleita, nousee otoksesta lisäksi muutamia huomioita liittyen lehdistön käyttämiin tietolähteisiin:

- Kaikki tutkimuksen lehdet käyttävät huomattavan paljon tietolähteenään suoria haastattelukommentteja Stora Ensolta.
- Erityisesti Helsingin Sanomat tuottaa artikkeleissaan usein uutta tietoa omin journalistisin menetelmin vastakohtana pelkälle tiedonvälitysroolille.
- Business Week nojaa artikkeleissaan pelkästään Stora Enson tiedotteisiin.
- Kaikki tutkimuksen lehdet käyttävät tietolähteinään lisäksi kansalais- ja ympäristöjärjestöjä.
- Kansalais- ja ympäristöjärjestöt luottavat julkaisutoiminnassaan omiin raportteihinsa ja tutkimuksiinsa mutta käyttävät lisäksi lähteinään haastattelukommentteja Stora Ensolta sekä myös muuta mediaa (tässä tutkimuksessa esimerkiksi muut järjestöt, YLE, MTV3, Ruotsin TV4, Helsingin Sanomat).

7.2 Toinen tutkimuskysymys: yritysvastuun osa-alueiden painotus lehdistössä ja yritysvastuuraporteilla

Tämän tutkimuksen toinen kysymys pyrki etsimään vastausta kysymykseen miten yritysvastuun eri osa-alueet (Triple Bottom Line) painottuvat yritysten vastuuraportoinnissa ja lehdistön yritysvastuuta käsittelevissä artikkeleissa. Myös tämä kysymys on rajattu tässä koskemaan yritysvastuun sosiaalista ja ympäristöllistä ulottuvuutta, koska rajanveto puhtaasti taloudellisen raportoinnin ja yritysvastuuseen liittyvän taloudellisen näkökulman välillä on toistaiseksi hyvin vaikeaa koskien lehdistön artikkeleita.

7.2.1 Yritysvastuun painotus Stora Enson vastuuraportoinnissa

Kuten aiemmin on jo käynyt ilmi case-yrityksenä toimivan Stora Enso Oyj:n yritysvastuun esittelyn yhteydessä, on Stora Enson yritysvastuuraportointi tutkimusjakson aikana saavuttanut laajuuden, jossa se kattaa käytännössä kaikki GRI-ohjeiston raportointi-indikaattorit. Yhtiön vastuuraportointia voidaan siis pitää tästä näkökulmasta katsottuna kaikki yritysvastuun osa-alueet tasapuolisesti kattavana.

Mielenkiintoisemman näkökulman case-yrityksen yritysvastuun painotukseen tarjoaa Stora Enson valitsemat yritysvastuun KPI-mittarit, jotka ovat yrityksen itsensä valitsemia eivätkä siten liity tietyn standardin, kuten GRI-raportointimittariston kattavuuden saavuttamiseen, toisin sanoen raportoimalla asioita vain sen takia että esimerkiksi GRI:n G4 – version ”Comprehensive” – taso saavutettaisiin raportoinnin kattavuuden osalta. Stora Enson yritysvastuun KPI-mittarit ovat jakautuneet suhteellisina osuuksina yritysvastuun osa-alueille tutkimuksen aikaperiodin aikana alla olevan taulukon (Taulukko 7) mukaisesti. Huomioitava asia on, että useat KPI-mittarit koskevat johtamis- ja hallintotapaa, kuten esimerkiksi vuonna 2013 toiminut mittari työntekijöiden käsityksestä siitä, miten yhtiössä noudatetaan Stora Enson eettistä toimintaohjetta (Code of Conduct).

STORA ENSON YRITYSVASTUUN KPI-MITTARISTON SUHTELLINEN JAKAUMA GRI-OSA-ALUEISIIN							
Raportointi vuosi	Johtamis- ja hallintotapa	Ympäristö vastuu	Sosiaalinen vastuu				Yhteensä
			Henkilöstökäytännöt ja työolot	Ihmisoikeudet	Yhteiskunta	Tuotevastuu	
2009	30 %	50 %	20 %	0 %			100 %
2010	21 %	64 %	14 %	0 %			100 %
2011	20 %	60 %	20 %	0 %			100 %
2012	22 %	56 %	22 %	0 %			100 %
2013	27 %	55 %	9 %	9 %			100 %

Taulukko 7. Stora Enson yritys vastuun KPI-mittareiden jakautuminen yritys vastuun osa-alueille (%-osuudet 2009 - 2013).

7.2.2 Yritys vastuun painotus lehdistön artikkeleissa

Lehdistön osalta vastaava vuosittainen suhteellinen jakauma on kuvattu alla olevassa taulukossa (Taulukko 8). Taulukosta ilmenee myös, että yritys vastuun mainintojen määrä artikkeleissa kasvaa tutkimusperiodin loppua kohden tukien tämän tutkimuksen osalta kirjallisuudessa usein esitettyä väitettä siitä, että yritys vastuu on jatkuvasti nostanut merkitystään yritysten toiminnassa sekä myös sidosryhmien (ml. lehdistö) kiinnostuksen kohteena.

TUTKIMUKSEN LEHTIARTIKKELIEN YRITYSVASTUUN OSA-ALUEIDEN JAKAUMA VUOSITTAIN									
	Ympäristö vastuu	Sosiaalinen vastuu				Yhteensä	Maininta yritys vastuun raportista	Maininta yritys vastuusta	
		Henkilöstökäytännöt ja työolot	Ihmisoikeudet	Yhteiskunta	Tuotevastuu				
2009	32 %	14 %	32 %	23 %	0 %	100 %	1	3	
2010	31 %	31 %	25 %	6 %	6 %	100 %	0	3	
2011	22 %	48 %	15 %	11 %	4 %	100 %	1	4	
2012	17 %	24 %	41 %	17 %	0 %	100 %	2	10	
2013	13 %	45 %	23 %	16 %	3 %	100 %	2	5	
2014	10 %	10 %	71 %	5 %	5 %	100 %	1	10	

Taulukko 8. Tutkimuksen lehtiartikkeleiden jakautuminen yritys vastuun eri osa-alueille (%-osuudet 2009 -2014) ja kpl-määräiset viittaukset yritys vastuuraporttiin ja yritys vastuuseen.

Tutkimuksessa mukana olleista lehdistön artikkeleista nousee esille selkeästi kolme eri teemaa, joiden osalta artikkeleita oli lähes kaikkien julkaisijoiden osalta useita kappaleita.

Nämä teemat koskivat Kiinan kiistanalaisia maahankintoja Guanxissa, Pakistanin lapsityövoimakohua sekä useita eri tehtaiden lakkautuksia ja henkilöstön irtisanomisia Euroopassa. Lehdistön artikkeleissa suosituin teema Stora Enson yritysvastuuseen liittyen oli Kiinan maahankintoihin liittyvät epäselvyydet, johon liittyviä artikkeleita otoksessa oli 21 kappaletta vuosilta 2009 – 2013. Vuoden 2014 osalta Kiinan maahankintoihin liittyviä artikkeleita ei enää ollut. Pakistanin yhteisyrityksen Bulleh Shah Packacing – yhteisyrityksen lapsityövoimakohua käsitteli puolestaan 11 kappaletta tutkimuksen artikkeleista näiden kohdistuessa yksinomaan vuoteen 2014.

Lehdistön sävy yllä mainittuja teemoja koskien on ollut erittäin kriittinen ja osin jopa huolestunut liittyen suomalaisen metsäsektorin maineeseen kansainvälisesti. Seuraavat lainaukset kuvaavat näitä keskeisiä teemoja lehdistön artikkeleiden osalta:

Helsingin Sanomat 28.4.2009, Pääkirjoitus *”Stora Enso laajenee Kiinaan ihmisten maa- oikeuksia polkien”*, Antti Blåfield:

”Helsingin Sanomat kertoi sunnuntaina (26.4.), että Etelä-Kiinassa on häädetty ihmisiä mailtaan suomalaisen Stora Enson puuviljelmien tieltä. Ihmisiä on uhkailtu ja pahoinpidelty, ja heidän oikeuksiaan on muutenkin poljettu. Yhtiö ei ole itse ollut näissä toimissa aktiivinen, vaan asialla ovat olleet paikallisviranomaiset ja jonkun toimeksiannosta väkivaltaa harjoittaneet hämäämismiehet.”

”Stora Enso korostaa olevansa tietämätön ihmisten oikeuksien loukkaamisesta ja toiminnan olevan yhtiön arvojen vastaista. Valtion osakkuusyhtiön sotkeutuminen ihmisoikeusloukkauksiin on kuitenkin muistutus siitä, että erityisesti luonnonvaroja suuressa määrin hyödyntävässä teollisuudessa toiminnan laajentaminen uusiin maihin ja uusille kulttuurialueille edellyttää paljon muutakin työtä kuin laskentatoimintaa ja insinööriosaamista.”

Helsingin Sanomat 12.3.2014, Pääkirjoitus *”Yrityksillä on vastuu ihmisoikeuksista”*:

”Metsäyhtiö Stora Enson pakistanilaisen yhteistyöyrityksen käyttämä lapsityövoima on vilkastuttanut aiheellisesti keskustelua kansainvälisten yritysten vastuusta. Jätepaperia kaatopaikalla

keräävistä jopa vain nelivuotiaista lapsista uutisoivat viime viikolla ruotsalainen Veckans Affärer lehti sekä Ruotsin TV4.

Stora Enson Suomen johto myönsi heti, että Stora Enson toimitus ketjun loppupäässä on Pakistanissa lapsityövoimaa, jonka käyttöä yhtiö ei pysty estämään (HS 7. 3.).”

”Valvonnan tehoa voi pitää vähintään kyseenalaisena, jos ketjun alimmassa päässä on edelleen jätevuoria tonkivia pikkulapsia. Myöskään Stora Enson viestintä ongelmasta ei ole toiminut tyyllillä, jota voisi edellyttää suurelta kansainväliseltä metsäyhtiöltä. On ylimielistä väittää, että Stora Enson poistuessa Pakistanista lapsityöläisten ainoa vaihtoehto olisi prostituutio.”

Kauppalehti 23.10.2012 *”Pro sivaltaa valtiota Stora Enson säästöistä”*:

”Ammattiliitto Pro haukkuu Stora Enson ja siinä sivussa valtio-omistajan metsäyhtiön irtisanomisista. Liitto epäilee Stora Enson ajavan loppuun Euroopan yksiköitään ja keskittävän investoinnit Kiinaan, Pakistaniin ja Uruguayhin. Sen mukaan valtion kokonaan tai osittain omistamat yritykset ovat kilvan ilmoittaneet irtisanomisista viime viikkojen aikana.

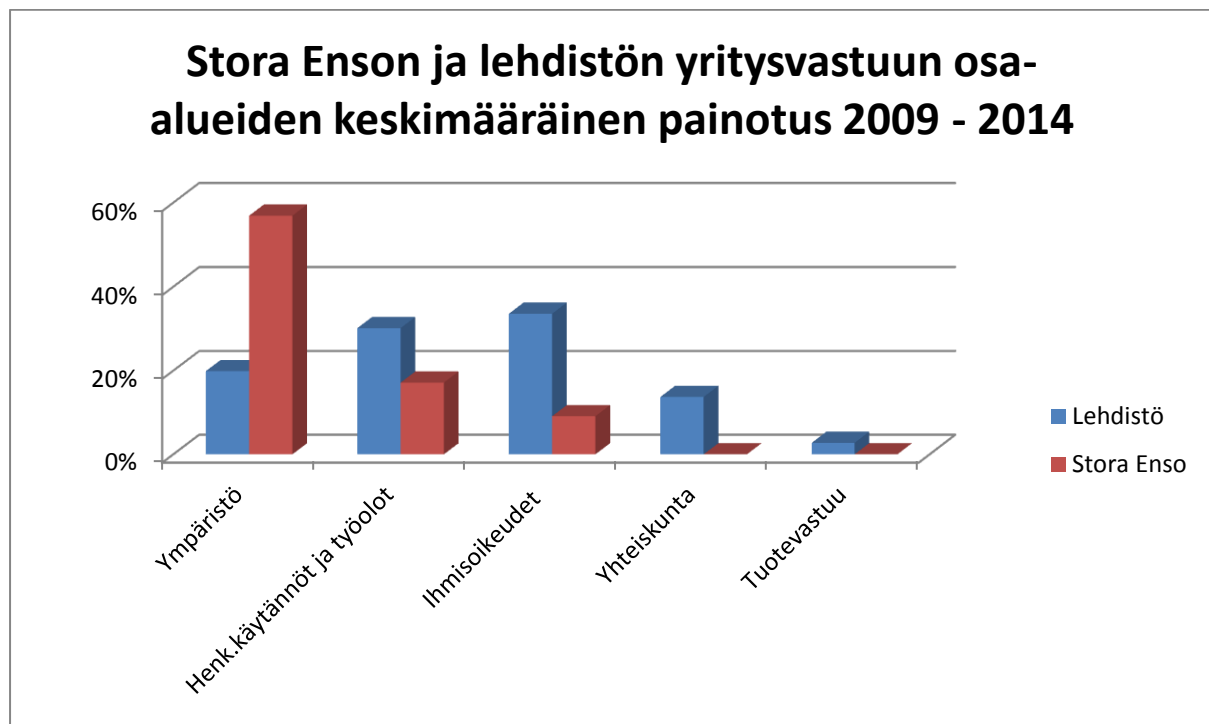
”Eduskunta on sivuutettu täysin ja yhtiöiden toimiva johto toimii oman päänsä ja omien intressiensä mukaan”, teollisuussektorin johtaja Markku Palokangas Ammattiliitto Prosta paheksuu tiedotteessa.”

”Suomen valtio omistaa yhdessä Kelan kanssa 35 prosenttia Stora Enson äänivallasta. ”Onko Suomen toimintojen alasajo ja suomalaisten työpaikkojen hävittäminen valtio-omistajan intressi? Yt-neuvottelut tulevat olemaan pelkkää teatteria ja palkansaajien pilkkaamista, koska yhtiön johto on päätökset jo tosiasiaassa tehnyt”, Palokangas tykittää.”

7.2.3 Lehdistön ja Stora Enson yritys vastuun painotusten vertailu

Yllä olevista analyyseistä ilmenee, että siinä missä Stora Enso on painottanut yritys vastuunsa KPI-mittaristossa voimakkaasti ympäristövastuuta sekä henkilöstökäytäntöihin ja työoloihin liittyvää vastuutaan, on lehdistö painottanut artikkeleissaan erityisesti Stora Enson ihmisoikeuksiin sekä niin ikään henkilöstökäytäntöihin ja työoloihin liittyviä vastuukysymyksiä. Alla olevassa kuvassa (kuva 9) on vertailu keskimääräisistä tutkimusperiodin vuosien yritys vastuun painotuksista lehdistön ja Stora Enson välillä.

Kuvasta ilmenee selkeästi että painotukset lehdistön ja Stora Enson välillä ovat hyvin erilaisia; esimerkiksi ympäristövastuun osalta lehdistön artikkeleista vain noin 20 % on koskenut ympäristövastuuta kun taas Stora Enson yritys vastuun KPI-mittaristo on painottunut ympäristövastuuseen lähes 60 %:n osalta.

Kuva 9. Vertailu lehdistön ja Stora Enson yritys vastuun KPI-mittareiden yritys vastuun painotuksista 2009 - 2014.

Yritys vastuun ihmisoikeuksia käsittelevien artikkeleiden suuri osuus lehdistön artikkeleista selittyy suurelta osin Stora Enson Kiinan maahankintakiistojen sekä Pakistanin lapsityövoimakohun saamalta suurelta huomiolta lehdistön keskuudessa. Näiden teemojen lisäksi otoksessa on mukana artikkeleita jotka niin ikään kuuluvat GRI-viitekehyksen mukaisesti ihmisoikeuksien alaryhmään koskien muun muassa alkuperäiskansojen oikeuksia maahan Etelä-Amerikassa.

Vaikka yllä olevassa taulukossa se yritys vastuun osa-alue, jossa lehdistön ja Stora Enson painotus näyttäisi olevan lähimpänä toisiaan eli Henkilöstökäytännöt ja työlöt, paljastaa lehdistön artikkelien ja Stora Enson yritys vastuun KPI-mittareiden lähempi tarkastelu että

sisällöltään tämä vastaavuus ei kuitenkaan toteudu. Siinä missä lehdistö keskittyy tämän teeman kohdalla uutisoimaan lähinnä Stora Enson irtisanomisista sekä myös puutteellisista työoloissa kehittyvissä maissa, liittyvät Stora Enson KPI-mittarit lähinnä työturvallisuuteen ja – terveyteen mitaten esimerkiksi henkilöstön läsnäoloastetta (Attendance rate) sekä työajan hukkaa onnettomuuksista johtuen (Lost time accidents per million hours worked).

Stora Enson yritys vastuun KPI-mittaristo on kuitenkin tarkoitettu kattamaan koko konsernin toiminnan toimipaikkakohtaisia erityispiirteitä huomioimatta. Tämän vuoksi yhtiö esittelee jokaisen tämän tutkimuksen piiriin (2009 -2013) kuuluvan yritys vastuuraporttinsa alussa kahdella aukeamalla yritys vastuunsa toimialuekohtaiset painotukset.

Nämä alueelliset yritys vastuun painotukset tuovat Stora Enson yritys vastuun kokonaisuuden huomattavasti lähemmäksi lehdistön yllä esitettyä jakaumaa koskien tutkimuksen piiriin kuuluvia lehdistön artikkeleita. Seuraavat yritys vastuun alueelliset seikat on mainittu Stora Enson yritys vastuuraporteissa yhtäjaksoisesti vähintään neljän vuoden periodin ajan:

Eurooppa:

- Tehtaiden lakkautuksista ja henkilövähennyksistä johtuvien ongelmien lievittäminen sekä henkilöstö- että lähiyhteisötasolla
- Työturvallisuuden ja – terveyden parantaminen
- Hiilidioksidipäästöt ja vedenkäyttö
- Kestävän kehityksen mukaisen metsänhoidon ja metsäsertifioinnin edistäminen

Brasilia:

- Atlantin sademetsän suojelu ja säilyttäminen plantaasien läheisyydessä
- Puunkasvatusohjelmat paikallisväestön kanssa
- Toimiminen yhteistyössä ”Maattomien” kansalaisjärjestöjen kanssa

Uruguay:

- Toimiminen paikallisyhteisöjen kanssa ja sidosryhmädialogin edistäminen
- Toimiminen yhteistyössä paikallisten farmareiden kanssa liittyen puunkasvatukseen, karjankasvatukseen ja mehiläisten hoitoon

Kiina:

- Sopimustyöntekijöiden työ- ja elinolosuhteiden parantaminen
- Maankäyttöoikeuksiin liittyvien kiistojen ehkäiseminen ja ratkaiseminen

Venäjä:

- Työturvallisuuden ja – terveyden parantaminen

Intian yhteisyrityksen Stora Enso Inpacin toiminta alkoi vuonna 2011 ja se on tämän tutkimuksen piirissä mainittu 2012 ja 2013 yritysraportteilla. Yritysvastuun painopistealueiksi Intiassa Stora Enso on maininnut työturvallisuuden ja – terveyden, eettiset käytännöt liiketoiminnassa sekä toimitusketjun hallinnan.

Pakistanissa yhteisyritys Bulleh Shah aloitti toimintansa alkuvuodesta 2013 eikä yksilöityjä yritysraportteihin painopistealueita ole vuoden 2013 vastuuraportilla mainittu. Sen sijaan Bulleh Shahiin liittyen on raportilla todettu että kestävän kehityksen mukainen due diligence – prosessi on käyty läpi ennen yrityksen perustamista sisältäen ihmisoikeuksien arvioinnin koko toimitusketjussa, eettiseen liiketoimintaan liittyvien riskien kartoittamisen ja ympäristöjohtamisen aspektit. Lisäksi kyseisessä raportissa mainitaan kuin ennakkoiden tulevaa Ruotsin TV:n paljastamaa lapsityövoimakohua seuraava kommentti Bulleh Shahin toiminnan riskeistä:

*“Pääasialliset yritysraportin haasteet jotka identifioitiin due diligence – prosessissa liittyivät ihmisoikeuksiin välittömässä yhteydessä toimitusketjuun, **koskien erityisesti lapsia**, jotka työskentelevät perheidensä kanssa keräten vehnänkorsia ja kierrätettyä paperia ja kartonkia”*

Edellä mainitut Stora Enson yritysraportin alueelliset painotukset siis osoittavat että Stora Enso on huomionut vastuuraportoinnissaan myös keskeiset lehdistön esiin nostamat seikat, kuten Kiinan maavuokraepäselvyydet sekä tehtaiden lakkautuksen ja henkilöstövähennykset Euroopassa. Vastuuraportteilla on lisäksi myös toimitusjohtaja Karvisen katsauksessa otettu suoraan kantaa median esiin nostamiin seikkoihin. Seuraavat lainaukset tästä ovat vuoden 2009 ja 2012 vastuuraporttien toimitusjohtajan katsauksista:

“Todellisuutta Kiinassa on, että maankäyttöoikeudet voivat olla monimutkainen asia. Vuoden 2009 aikana neljä paljon julkisuutta saanutta väkivaltaista maakiistaa tapahtui operoimillamme mailla tai niiden läheisyydessä. Olemme siitä lähtien tehostaneet konfliktinratkaisuprosessejamme. Saan myös itse henkilökohtaisesti suorat raportit koskien meneillään olevia tai potentiaalisia kiistoja.”

“Kiinassa emme ole kuitenkaan olleet tarpeeksi nopeita löytämään ratkaisuja kaikkiin meneillään oleviin maavuokrauskiistoihin. Ratkaisemattomissa tapauksissa olemme vuokranneet maata paikallisilta yrittäjiltä, jotka ovat vuorostaan vuokranneet nämä maat paikallisilta kyläläisiltä jotka näin ollen haluavat heidän sopimuksiaan muutettavan. Näiden kaikkien maavuokrasopimusten oikaiseminen on hidasta sen vaatiessa kaikkien sopimusosapuolten hyväksynnän.”

Tutkimuskysymyksen 2 tarkoituksena oli tutkia miten yritys vastuun eri osa-alueet painottuvat yritysten vastuuraportoinnissa ja lehdistön artikkeleissa käyttäen case-yrityksenä Stora Enso Oyj:tä ja yritys vastuun viitekehyksenä GRI-raportointiohjeistoa.

Yllä esitetyn Stora Enson vastuuraporttien ja lehdistön artikkeleiden analyysin perusteella voidaan todeta että ensinnäkin lehdistö on painottanut artikkeleissaan yritys vastuun sosiaalista aspektia huomattavasti enemmän kuin ympäristö vastuuta. Edelleen sosiaalisen vastuun alaryhminä nousevat lehdistön artikkeleissa esiin ihmisoikeudet sekä henkilöstökäytännöt ja työolot. Näiden yritys vastuun alaryhmien yleisyys tutkimuksen lehtiartikkeleissa puolestaan selittyy muutamalla keskeisellä temalla, joiden osalta lehdistö on julkaissut lukuisia artikkeleita. Kyseiset artikkelit liittyvät Stora Enson maavuokrausepäselvyyksiin Kiinan Guangxin selluloosaplantaaseilla, läpi koko tutkimusperiodin jatkuneisiin tehtaiden lakkautuksiin ja henkilöstövähennyksiin Euroopassa sekä keväällä 2013 julkitulleeseen Pakistanissa toimivaan Stora Enson yhteisyritykseen, Bulleh Shahiin liitettyyn lapsityövoimakohuun.

Stora Enson yritys vastuuraportoinnin laajuus on puolestaan tutkimusperiodin loppua kohden saavuttanut käytännössä laajuuden, joka kattaa kaikki GRI-raportointiohjeiston toimintaindikaattorit eli raportoivat tiedot/tunnusluvut. Yhtiö on myös ottanut yritys vastuunsa johtamiseksi ja seuraamiseksi käyttöön yritys vastuun KPI-mittariston konserninlaajuisena mittaristona. Tämä mittaristo on painottunut yritys vastuun eri osa-alueiden kannalta voimakkaasti ympäristö vastuuseen ja lisäksi johtamis- ja hallintotapaan

sekä henkilöstökäytäntöihin ja työoloihin. Tämän lisäksi Stora Enso on raportoinut vastuuraporteillaan eri toimialueidensa erityiset yritys vastuun painopistekohteet.

Vertailtaessa lehdistön ja Stora Enson yritys vastuun painotuksia näiden lähteiden perusteella voidaan todeta, että lehdistön artikkelit ja Stora Enson yritys vastuun KPI-mittarit eivät vastaa painotuksiltaan toisiaan vaan keskittyvät yritys vastuun kannalta eri osa-alueisiin. Tarkasteltaessa kuitenkin Stora Enson mainitsemia alueellisia yritys vastuun painopisteitä, voidaan havaita, että alueellisella tasolla Stora Enso on kuitenkin nostanut esiin samoja yritys vastuun osa-alueita kuin lehdistökin, esimerkkeinä tästä Kiinan Guangxin maakiistat sekä tehtaiden lakkautukset ja henkilöstövähennykset Euroopassa.

7.3 Keskustelu

Tässä tutkimuksessa ei ole käytetty etukäteen määritelty teoreettista viitekehystä eikä myöskään hypoteeseja johtuen siitä, että vaikka yritys vastuuta on tutkittu jo usean vuosikymmenen ajan (Carroll, 1999), on sen sisältö ja käsite edelleen yksiselitteisesti määrittelemättä kirjallisuudessa. Tämän tutkimuksen tavoitteena ei ole myöskään luoda varsinaista uutta teoriaa, mutta sen lähtökohdat ovat kuitenkin perusteltavissa esimerkiksi Eisenhardtin (1989) väitteellä, jonka mukaan teoriaa rakentava tutkimus perustuu ideaalimallissa alkutilanteeseen, jossa vallitsevaa teoriaa ja valmiita hypoteeseja ei ole. Myöskään lehdistön roolia ei ole taloustutkimuksen puitteissa tutkittu paljon ja erityisesti lehdistön rooli yritys vastuuraportoinnin suhteen on vielä käytännössä tutkimaton alue. Tämän tutkimuksen tuloksia on kuitenkin tietyissä määrin mahdollista peilata aiempaan tutkimukseen liittyen yritys vastuuraportointiin sekä lehdistön rooliin liike-elämässä.

Tätä tutkimusta motivoi osaltaan myös se seikka, että yritys vastuuraportointi vaatii raportoijilta huomattavasti sekä henkilö- että taloudellisia resursseja. Näitä ovat muun muassa tiedonkeräysmenetelmien kehitys ja käyttöönotto, ylimmän johdon ja muun henkilöstön käyttämä aika raportoinnin suunnitteluun, uusien prosessien käyttöönotto ja henkilöstön kouluttaminen (www.globalreporting.org). Kirjallisuudessa ei ole toistaiseksi yksilöityjä tutkimuksia yritys vastuuraportoinnin kustannuksista mutta esimerkiksi Brownin et al. (2009) tutkimuksessa ABN-AMRO – pankki mainitsee, että sen ensimmäisen

yritysvastuuraportin tuottaminen vei aikaa 16 kuukautta ja työllisti 150 henkilöä. GRI:tä käsittelevässä tutkimuspaperissaan Levy et al. (2010) puolestaan tuovat esille erään suuren panimoyhtiön vastuuraportoinnin tuottamisen maksaneen noin miljoona euroa. Yritysvastuuraportoinnilla on siis myös välitöntä taloudellista merkitystä raportoivalle yritykselle, joka korostaa osaltaan tiedontarvetta siitä, mikä merkitys yritysvastuuraportoinnilla on eri yrityksen sidosryhmille, kuten esimerkiksi lehdistölle.

7.3.1 Yritysvastuuraportointi lehdistön tietolähteenä

Yritysvastuuraportoinnin on kirjallisuudessa nähty mahdollistavan asymmetrisen informaation vähentymisen yritysjohton ja ulkoisten sidosryhmien välillä mutta sen kyky täyttää sidosryhmien informaatiotarpeet on edelleen epäselvä (Cormier et al., 2011). Global Reporting Initiative (GRI) – raportointiohjeisto on saavuttanut johtavan aseman käytetyimpänä yritysvastuuraportoinnin viitekehystenä (Brown et al., 2009, Levy et al., 2010, Moneva et al., 2006, Dumay et al., 2010, Nikolaeva ja Bicho, 2011, Toppinen et al., 2012). Kirjallisuudessa on kuitenkin esitetty että GRI:stä ei ole muodostunut sellaista institutionaalista viitekehystä, jonka mukaan GRI olisi saavuttanut erään keskeisistä tavoitteistaan eli muodostaa GRI-viitekehyksestä kansainvälisiä tilinpäätösnormistoja vastaava malli (Levy et al., 2010). Brown et al. (2009) esittävät tutkimuksessaan, että GRI-raporttien käyttö on erittäin vähäistä useiden yritysten sidosryhmien, kuten esimerkiksi lehdistön keskuudessa. Tämän väitteen tueksi he esittävät perusteluna, että median näkökulmasta vastuuraporttien sisältö on liian laajaa ja kohdistumatonta lainaten erästä tutkimukseen osallistunutta toimittajaa seuraavasti:

“He laativat näitä kauniita raportteja...mitä me niillä teemme? Emme mitään, laitamme ne vain pinoon...” (Brown et al., 2009)

Tämän tutkimuksen ensimmäinen tutkimuskysymys pyrki nimenomaan kartoittamaan yritysvastuuraporttien roolia lehdistön tietolähteenä. Tutkimustulokset liittyen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen antavat vastaavan kuvan yritysvastuuraporttien käytöstä lehdistössä kuin yllämainittu Brownin et al. (2009) tutkimus; vastuuraportteja

käytetään hyvin vähäisessä määrin lehdistön tietolähteenä. Niistä etsitään tämän tutkimuksen tulosten mukaan ainoastaan tiettyjä yksittäisiä kvantitatiivisia tunnuslukuja tai niiden tietoja käytetään mahdollisena taustatietona yritysvastuuseen liittyvissä skandaalinomaisissa artikkeleissa. Haastatteleamalla lehdistön edustajia osana tätä tutkimusta kävi ilmi, että yritysvastuuraportit ovat toimittajien kannalta liian laajoja, propagandanomaisia toistaen samantyylistä yritysvastuun retoriikkaa vuodesta toiseen. Haastatteluista kävi lisäksi ilmi että osasy vastuuraporttien vähäiselle käytölle selittyy myös toimittajien kiireisellä aikataululla ja vähäisillä henkilöresursseilla jolloin yritysvastuuraporttien tarkempaan tutkimiseen käytetyn ajan ei katsota vastaavan tästä mahdollisesta saatavaa hyötyä. Kansalais- ja ympäristöjärjestöjen taholta (tässä tutkimuksessa Greenpeacen edustajan haastattelu) todettiin lisäksi, että raportoidut tiedot ovat liian yleisellä tasolla heidän tiedontarpeisiinsa nähden. Tiivistetysti vastuuraporttien käytöstä lehdistön tietolähteenä voidaan todeta, että raporttien käyttö on hyvin kontekstisidonnaista; niitä ei siis käytetä prosessinomaisesti yleisenä tietolähteenä kuten yritysten tilinpäätösinformaatiota.

Edellä kuvatut tutkimushavainnot tukevat osaltaan Reynoldsin ja Yuthasin (2007) tutkimusta yritysvastuuraportoinnista jossa he toteavat muun muassa, että koska yritysvastuun alue on niin laaja sekä vastuuraportoinnin ollessa vielä kehittymätöntä, muodostaa vastuuraportoinnin määrittely suuren haasteen yrityksille – niiden on vaikea määrittellä miten raportoida yritysvastuuseen liittyvää informaatiota siinä muodossa, että se olisi hyödyllistä ja helposti tulkittavaa eri sidosryhmien keskuudessa. Levy et al. (2010) puolestaan toteavat että yleisen käsityksen mukaan yritysvastuuraporttien tutkiminen yksityiskohtaisesti on yleisesti ottaen harvinaista sidosryhmien keskuudessa.

7.3.2 Stora Enso case-yrityksenä

Tämän tutkimuksen case-yrityksenä toimivaa Stora Enso Oyj:tä voidaan pitää yritysvastuun kannalta ristiriitaisena yrityksenä; toisaalta se on luonut itsestään kuvaa yhtiönä, jossa yritysvastuu on integroitu kiinteäksi osaksi päivittäistä toimintaa. Stora Enso on myös saanut tunnustusta yritysvastuuraportoinnistaan ja se kuuluu myös useisiin kansainvälisiin kestäväen

kehityksen indekseihin. Toisaalta taas yhtiö on tämän tutkimuksen ajanjakson aikana kohdannut useita ongelmia yritysvastuussaan, joihin myös lehdistö on reagoanut voimakkaasti. Edellä esitettyä kuvaa Stora Enson yritysvastuusta luonnehtii hyvin seuraava lainaus kansalaisjärjestö Kepan artikkelista *”Suomen uusi lähetystyö: yritysvastuu?”* (26.5.2012):

”Stora Enso tunnetaan yritysvastuukeskustelussa sekä ihmisoikeusloukkaustapauksiin liitettyinä pahiksena että hyvänä esimerkkinä avoimesta viestintäpolitiikasta ja keskusteluhaluudesta.”

Myös kirjallisuudessa on katsottu Stora Enson edustavan yritysvastuussaan metsäsektorin parhaimmistoa sen käyttäessä muun muassa sidosryhmädialogiinsa useita erilaisia kanavia ja myös sen johdosta, että yhtiö on kehittänyt toimintansa sosiaalisiin ja ympäristöllisiin vaikutuksiin perusteelliset arviointivälineet (Toppinen ja Korhonen-Kurki, 2013). Lehdistön roolia käsittelevässä kirjallisuudessa on taas todettu lehdistön nostavan usein esiin juuri Stora Enson kaltaisia *”ristiriitaisia monikansallisia yrityksiä”* (Grafström ja Windell, 2011), jotka usein leimataan lehdistössä yritysvastuun kannalta *”hyviksi tai pahoiksi”* (Grafström ja Windell, 2011). Lisäksi aiemmassa tutkimuksessa on myös todettu median nostavan esiin negatiivisia uutisia positiivisten sijaan näiden edustaessa lehdistölle suurempaa uutisarvoa (Haddock-Fraser, 2011). Edellä mainitussa tutkimuksessaan Haddock-Fraser myös havaitsi, että lehdistö on alttiimpaa julkaisemaan negatiivissävyyisiä artikkeleita business-to-business – sektorilla toimivista yrityksistä verrattuna kuluttajarajapinnassa toimiviin yrityksiin.

Stora Enson toiminta on koko tutkimusajanjakson ajan laajentunut kasvavassa määrin kehittyviin valtioihin kuten Kiinaan, Uruguayhin ja Pakistaniin. Kirjallisuudessa on katsottu toiminnan laajenemisen kehittyviin maihin aiheuttavan monikansallisille suuryrityksille alati kasvavia paineita eri sidosryhmien kuten esimerkiksi lehdistön taholta (Tan, 2009). Yritysvastuun on katsottu olevan ongelmallinen ilmiö esimerkiksi juuri Kiinassa, jossa Tanin (2009) mukaan heikko valtiollinen regulaatio yritysvastuurikkomuksia vastaan aiheuttaa tilanteen, jossa ulkomaiset suuryritykset kohtaavat epäselviä vaateita yritysvastuunsa kannalta ja jossa ulkomaiset yritykset saattavat turvautua yritysvastuunsa kannalta alhaisiin kriteereihin (*”Double standards in CSR policies”*, Tan, 2009) säilyttääkseen kilpailukykynsä

eritoten paikallisia toimijoita vastaan. Stora Enson Kiinan maahankintaepäselvyydet ovat olleet lehtien otsikoissa kautta koko tämän tutkimuksen ajanjakson antaen sen kuvan, että yhtiö ei ole lainkaan osannut varautua paikallisiin maankäyttöön liittyviin hallinnollisiin menetelmiin ja usein ketjutettuihin sopimussuhteisiin koskien maanvuokrausta.

7.3.3 Lehdistön rooli yritysvastuussa

Lehdistöllä on potentiaalinen rooli muokata yritysten informaatioympäristöä sen välittäessä informaatiota sekä myös sen luodessa uutta informaatiota journalistisin keinoin (Bushee et al., 2009). Huolimatta siitä, että lehdistöllä nähdään olevan siis merkittävä vaikutus myös liike-elämässä, sen roolia on kuitenkin kirjallisuudessa tutkittu vähäisessä määrin (Miller, 2006). Tutkiessaan lehdistön roolia kirjanpitorikkomusten paljastajana, Miller (2006) havaitsi, että lehdistö on merkittävä vaikuttaja sen paljastaessa rikkomuksia perustuen lehdistön omiin tietolähteisiin ja tutkinnallisiin analyyseihin. Myös tässä tutkimuksessa lehdistö, erityisesti Helsingin Sanomat on julkaissut omiin tutkimuksiinsa perustuvaa tietoa Stora Enson yritysvastuun väärinkäytöksistä erityisesti Kiinan maahankintamenetelmiin liittyen. Tämän tutkimuksen piirissä voidaan siis todeta lehdistöllä olevan rooli myös yritysvastuuseen liittyen väärinkäytösten julkituomisessa.

Lehdistön ja yritysvastuun suhdetta on tutkittu kirjallisuudessa lähinnä siitä näkökulmasta, miten lehdistö on osaltaan vaikuttanut yritysvastuun käsitteen sisältöön ja yritysvastuun yleiseen agendaan (ks. esimerkiksi Grafström ja Windell, 2011). Yritysvastuuraportoinnin ja lehdistön suhdetta on tutkittu systemaattisesti ainoastaan siltä osin, vaikuttavatko yritysvastuuraportointi ja lehdistö toistensa sisältöön (Pollach, 2014). Edellä mainitun tutkimuksen tuloksena havaittiin, että lehdistöllä on vaikutusta yritysten vastuuraportoinnin sisältöön mutta yritysten vastuuraportointi ei vaikuta lehdistön yritysvastuun agendaan (Pollach, 2014). Tämä tutkimustulos on siinä mielessä yhtäpitävä tämän tutkimuksen case-yrityksen, Stora Enson kohdalla, että lehdistön ei todettu käyttävän Stora Enson vastuuraportteja kuin hyvin vähäisessä määrin, mutta toisaalta Stora Enso on nostanut vastuuraportteillaan esiin kattavasti lehdistön julkaisemia, Stora Enson yritysvastuun piiriin kuuluvia uutisointeja.

7.3.4 Yritysvastuun osa-alueiden painotus lehdistössä ja yritysvastuuraporteilla

Tämän tutkimuksen toinen tutkimuskysymys pyrki kartoittamaan ja vertailemaan lehdistön ja case-yrityksen, Stora Enson, yritysvastuun painotuksia. Lehdistön yritysvastuun painotuksia on kirjallisuudessa tutkittu käyttäen viitekehyksenä Carrollin yritysvastuun pyramidimallia (ks. sivu 11). Kyseisessä tutkimuksessa Lee ja Carroll (2011) tutkivat Carrollin mallin yritysvastuun osa-alueiden esiintyvyyttä lehdistössä vuosina 1980 - 2005 ja havaitsivat, että yritysvastuun eri osa-alueet esiintyivät lehdistössä sykleittäin eettisen yritysvastuun osa-tekijän ollessa eniten esillä lehdistön artikkeleissa tutkimuksen ajanjakson lopussa. Tässä tutkimuksessa yritysvastuun viitekehyksenä on GRI-raportointiohjeisto perustuen Elkingtonin Triple Bottom Line – malliin (Taloudellinen, Sosiaalinen ja Ympäristö), joten Carrollin ja Leen (2011) tutkimustulokset eivät ole suoraan rinnastettavissa tähän tutkimukseen. Tämä tutkimus kuitenkin osaltaan vahvistaa Carrollin ja Leen tutkimusta yhden case-yrityksen osalta siinä mielessä, että myös Stora Enson yritysvastuuta käsittelevät artikkelit keskittyivät huomattavan paljon yhteen yritysvastuun osatekijään, tässä tutkimuksessa sosiaaliseen vastuuseen, ja tarkemmin ottaen ihmisoikeuksiin. Myös GRI-ohjeiston sosiaaliseen vastuuseen liittyvä alaryhmä Henkilöstökäytännöt ja työolot oli laajasti esillä tämän tutkimuksen lehdistön artikkeleissa. Kyseinen jakauma tämän tutkimuksen osalta on myös siinä mielessä mielenkiintoinen, että Stora Enson toimiessa energia- ja ympäristöintensiivisellä toimialalla voisi olettaa, että myös ympäristövastuuseen liittyvät seikat olisivat lehdistön agendalla nyt havaittua enemmän.

Tutkimuksen toisen kysymyksen osalta pyrittiin vertailemaan lehdistön yritysvastuun painotuksia case-yrityksen painotuksiin käyttäen vertailukohtana ensin Stora Enson yritysvastuun KPI-mittariston jakaumaa yritysvastuun osa-alueisiin. Tämän osalta havaittiin, että lehdistön ja Stora Enson painotukset ovat hyvin erilaiset. Stora Enso ilmoittaa kuitenkin vastuuraporteillaan erityisistä toiminta-aluekohtaisista yritysvastuun painopisteistä joiden osalta vertailu lehdistöön tuotti yhteneväisemmän tuloksen. Tältä osin Stora Enson toiminnassa korostuu muun muassa Elkingtonin (1997) ja Tanin (2009) mainitsema monikansallisten suuryritysten yritysvastuun haaste, jolloin tarkasti yksilöidyt, alueellisesti rajatut yritysvastuun tapahtumat voivat saada erittäin suuret mittasuhteet koko yrityksen

kannalta, kuten tässä tutkimuksessa esiintuodut Stora Enson ongelmat Kiinassa ja Pakistanissa osoittavat.

Tämän tutkimuksen tutkimuskysymysten ulkopuolisena löydöksenä voidaan pitää vielä sitä, että kansalais- ja ympäristöjärjestöjen julkaisuja käytetään yritys vastuun tietolähteinä myös valtamediassa. Tämä havainto tukee erityisesti Hunterin et. al. (2013) tutkimusta, jonka tuloksina he totesivat muun muassa, että sidosryhmämedia (Stakeholder media) on nykyisin merkittävä toimija yritys vastuun uutisoinnissa heidän esittäessä edelleen, että kyseinen trendi johtuu osittain siitäkin, että valtamedian vähentäessä omaa tutkivaa kapasiteettiaan, luottaa se yhä enemmän sidosryhmämedian tuottamiin julkaisuihin tietolähteenään.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO

Yritysvastuusta ja sen raportoimisesta on muodostunut kiinteä osa erityisesti suurten, monikansallisten yritysten toimintaa. Tähän ovat vaikuttaneet ennen kaikkea paljon julkisuutta saaneet yritysvastuuseen liittyvät skandaalit, yritysten alati laajenevat sidosryhmät ja niiden vaatimukset yritystoiminnalle sekä myös yksittäisinä tapahtumina Rio de Janeiron ja Johannesburgin ympäristökokoukset sekä Brundtlandin komission raportti "Our Common Future" (Moneva et al., 2006). Yritysvastuu on kuitenkin edelleen kirjallisuudessa täsmentämätön käsite ja myös tutkimus sen vaikutuksista yritystoimintaan on tuottanut kirjallisuudessa ristiriitaisia tuloksia (ks. esim. Levy et al., 2010).

Yritysvastuuraportointi on kuten yritysvastuukin, vielä kirjallisuudessa täsmentämätön käsite mutta yleisesti sillä tarkoitetaan yrityksen joko tilinpäätösraportoinnin yhteydessä ilmoittamaa tai erillisenä yritysvastuuraporttina julkaistua selontekoa yrityksen toiminnan yhteiskunnallisista vaikutuksista. Esimerkiksi GRI-raportointiohjeisto jakaa nämä vaikutukset taloudelliseen, sosiaaliseen ja ympäristöön liittyvään vastuuseen. Yritysvastuuraportoinnin toteuttaminen vaatii yritykseltä yleensä huomattavan paljon sekä taloudellisia että henkilöstöön liittyviä resursseja varsinkin raportoinnin käynnistämisympäristössä. Yritysvastuuraportoinnin johtavaksi viitekehykseksi on noussut Global Reporting Initiative (GRI) – raportointiohjeisto, joka toimii myös tämän tutkimuksen vastuuraportoinnin viitekehyksenä case-yrityksen, Stora Enso Oyj:n toteuttaessa vastuuraportointinsa GRI:n mukaisena. Eräänä keskeisenä GRI:n tavoitteena on ollut luoda GRI-ohjeiston mukaisesta yritysvastuuraportoinnista kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja (US GAAP, IAS) merkitykseltään vastaava raportointikäytäntö.

Lehdistöllä on kirjallisuudessa katsottu olevan merkittävä rooli informaationvälittäjänä yritysten sidosryhmille. Sillä on myös katsottu olevan potentiaalista merkitystä yritysten informaatioympäristöjen muokkaajana. Lehdistön katsotaan olevan luotettava informaationlähde, joka sekä välittää olemassa olevaa informaatiota, että luo uutta informaatiota journalistisin keinoin. Yritysten taloudellinen raportointi muodostaa lehdistölle keskeisen tietolähteen sen analysoidessa ja uutisoidessa yritysten taloudellista asemaa ja tulevaisuuden näkymiä.

Tämä tutkimus pyrki edellä mainituista lähtökohdista selvittämään, millainen rooli yritysraportoinnilla on lehdistön toiminnassa. Tätä yleistä pyrkimystä kartoitettiin tarkemmalla tasolla seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

1. Jos ja miten lehdistö käyttää tukena yrityksen yritysraportointia uutisoidessaan ao. yrityksen yhteiskuntavastuun piiriin kuuluvia asioita?
2. Miten yritysraportointiin eri osa-alueet painottuvat yritysten yritysraportoinnissa ja lehdistön artikkeleissa?

Tutkimusaineistona käytettiin ensisijaisesti case-yrityksenä toimivan Stora Enso Oyj:n yritysraportteja vuosilta 2009 – 2013 ja lehdistön Stora Ensoa koskevia, yritysraportointia sivua artikkeleita vuosilta 2009 – 2014. Tutkimusta varten haastateltiin myös eri lehdistöryhmien edustajia.

Tutkimuksen tuloksina havaittiin, että ensinnäkin vastauksena ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, yritysraportointien käyttö lehdistön tietolähteenä on toistaiseksi hyvin vähäistä. Vastuuraportteilta saatetaan hakea jotain tiettyä yksilöityä tietoa tai niitä saatetaan käyttää taustainformaationa skandaalinomaisissa yritysraportointiin liittyvissä uutisoinneissa. Tutkimuksen tuloksissa kävi myös ilmi, että keskeisiä syitä raportointien vähäiselle käytölle ovat niiden laajuus, samojen retoristen yritysraportointien lausuntojen toistuminen vuodesta toiseen, sekä myös se haastateltavien esiintuoma tosiasia, jonka mukaan yritysraportointien analysoimiseen vaadittava työaika ei vastaisi tästä mahdollisesta saatavasta hyötyä lehtien toimitustyössä. Vastuuraportointien käyttö rajoittuu siis hyvin kontekstisidonnaisiin tilanteisiin, eikä niillä ole vastaavaa, vakioitua merkitystä kuin yritysten tilinpäätösraportoinnilla.

Toinen tutkimuskysymys pyrki kartoittamaan yritysraportointiin osa-alueiden painotuksia Stora Enson yritysraportointiin ja lehdistön artikkeleissa sekä vertailemaan näitä painotuksia keskenään. Vastauksena kysymykseen havaittiin ensinnäkin, että lehdistön artikkelit painottuivat tutkimuksen ajanjakson ajan voimakkaasti yritysraportointiin sosiaaliseen aspektiin ja tarkemmin ottaen erityisesti ihmisoikeuksiin sekä henkilöstökäytäntöihin ja työoloihin. Stora Enso on laatinut yritysraportointiin KPI-mittariston joka on taas keskittynyt koko tutkimusperiodin ajan voimakkaasti ympäristövastuuseen ja lisäksi myös johtamis- ja hallintokäytäntöihin. Lisäksi Stora Enso on kuitenkin ilmoittanut yritysraportointeillaan

erityiset yritysvastuun painopisteet toimialueittain, joiden osalta painotuksissa oli kuitenkin paljon yhtäläisyyksiä lehdistön artikkeleiden kanssa.

Edellä esitettyjen tutkimustulosten lisäksi voidaan todeta vielä, että eräs yritysvastuuraportoinnin keskeisistä tavoitteista on, että raportoinnissa nostetaan esiin erityisesti yrityksen sidosryhmien kannalta keskeisiä aiheita. Myös Stora Enso on määritellyt lehdistön (median) kuuluvaksi sidosryhmiinsä, joten tältä osin yritysvastuuraportointiin ja sen sisältöön ja muotoon liittyvä sidosryhmädialogi näyttää puutteelliselta. Toiseksi lehdistöllä on katsottu olevan tärkeä rooli myös yritysten informaatioympäristössä ja sillä on katsottu olevan potentiaalista vaikutusta myös yleisten mielipiteiden muodostukseen yleisön keskuudessa (Agenda-Setting Theory). Tämä tutkimus tuo omalta osaltaan uutta tietoa lehdistön yritysvastuun painotuksista viime vuosilta, joka myös yritysten tulisi huomioida yritysvastuussaan ja sen painotuksissa.

Tällä tutkimuksella on myös useita rajoituksia johtuen sekä tutkimuksen aiheesta että käytetystä metodologiasta. Ensinnäkin yritysvastuu on siis edelleen ilmiö, jolle ei kirjallisuudessa ole määritelty yksiselitteistä käsitettä. Se on myös monitahoinen ilmiö, johtuen siitä, että se liittyy yritystoiminnan ympäröivään sosiaaliseen yhteiskuntaan (Halme ja Laurila, 2008). Muiden muassa McWilliams et al. (2006) sekä Levy et al. (2010) ovat todenneet, että yritysvastuun analyysi on toistaiseksi kehittymätöntä ja näin ollen sovellettavat viitekehykset, mittaaminen sekä myös empiiriset menetelmät ovat vielä ratkaisematta. Näistä syistä myöskään tässä tutkimuksessa ei ole ollut mahdollista käyttää yksiselitteistä teoreettista viitekehystä yritysvastuun ja sen erään tärkeimmistä ilmenemismuodoista, yritysvastuuraportoinnin kuvaamiseen. Tutkimusaiheeseen liittyvänä rajoitteena voidaan nähdä myös se tosiseikka, että aiempaa kirjallisuutta liittyen yritysvastuuraportoinnin ja lehdistön suhteeseen ei ole. Toisaalta edellä mainittu puute luo selkeän tutkimusaukon tälle tutkimukselle.

Tutkimus on toteutettu yhden case-yrityksen laadullisena tutkimuksena sisältäen myös kvantitatiivisia elementtejä. Yhden case-yrityksen käyttö jo sinänsä tuo rajoitteensa tutkimukseen; muun muassa suoraa toistettavuutta ei ole mahdollista havainnoida kuten useamman casen tutkimuksessa (Yin, 2003). Toiseksi tutkimuksessa käytetty empiirinen tutkimusaineisto sekä käytetyt laskelmat perustuvat tutkijan omiin valintoihin, koska kuten

yllä on jo mainittu, yritysvastuun osalta yksiselitteinen teoreettinen viitekehys sekä mallit yritysvastuun ilmiöiden mittaamiseen puuttuvat. Edellä mainitut seikat huomioon ottaen on todettava, että tämän tutkimuksen tuloksia ei voi yleistää koskemaan vastaavia tutkimusasetelmia muissa asiayhteyksissä, eikä myöskään vetää yleisiä teoreettisia johtopäätöksiä yritysvastuuraportoinnin ja lehdistön suhteesta.

Tämän tutkimuksen tulokset avaavat myös jatkotutkimusaiheita yritysvastuuraportoinnin roolista lehdistössä ja myös eri sidosryhmien keskuudessa. Koska yritysvastuuraportoinnin ja lehdistön suhdetta ei ole aiemmin tutkittu tämän tutkimuksen mukaisesta näkökulmasta eli käyttääkö lehdistö yritysvastuuraportteja tietolähteenään, ja koska tämä tutkimus toteutettiin vain yhden yrityksen case-tutkimuksena, tulisi jatkossa tutkia ilmiötä muilla toimialoilla ja muissa regulatiivisissa ympäristöissä. Esimerkiksi valtiot, joissa yritysvastuuraportointi on pakottavaa lainsäädäntöä kuten Ranska ja Etelä-Afrikka, saattaisivat tarjota erilaisen roolin yritysvastuuraportteille lehdistön keskuudessa. Toinen sidosryhmä, jonka keskuudessa yritysvastuuraporttien roolia olisi hedelmällistä tutkia, ovat analyytikot. Kyseinen tutkimusasetelma antaisi empiiristä evidenssiä siitä, onko yritysvastuuraporteilla merkitystä yrityksen arvon määrittelyssä analyytikoiden työn kannalta.

LÄHDELUETTELO

Aerts, W., & Cormier, D. (2009). Media legitimacy and corporate environmental communication. *Accounting, Organizations & Society*, 34(1), 1-27.

Ahrens, T., Chapman, C.S., 2006. Doing qualitative field research in management accounting: positioning data to contribute to theory. *Accounting, Organizations and Society*, 31, 819-841.

Ahrens, T., Dent, J.F., 1998. Accounting and organizations: realizing the richness of field Research, 10, 1-39.

Atle, Midttun., Kristian, G., & Maria, G. (2006). The political economy of CSR in Western Europe. *Corporate Governance: The International Journal Of Effective Board Performance*, 6(4), 369-385.

Belu, C., & Manescu, C. (2013). Strategic corporate social responsibility and economic performance. *Applied Economics*, 45(19), 2751-2764.

Brown, H. S., de Jong, M., & Levy, D. L. (2009). Building institutions based on information disclosure: lessons from GRI's sustainability reporting. *Journal Of Cleaner Production*, 17(6), 571-580.

Buhr, H. and M. Grafström: 2007, 'The Making of Meaning in the Media: Corporate Social Responsibility in the Financial Times, 1988–2003', in F. den Hond, F. G. A. de Bakker and P. Neergaard (eds.), *Managing Corporate Social Responsibility in Action: Talking, Doing and Measuring* (Ashgate Publishing, Hampshire).

Bushee, B. J., Core, J. E., Guay, W., & Hamm, S. J. (2010). The Role of the Business Press as an Information Intermediary. *Journal Of Accounting Research*, 48(1), 1-19.

Carroll, A. B. (1991). The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders. *Business Horizons*, 34(4), 39-48.

Carroll, A. B. (1999). Corporate Social Responsibility. *Business & Society*, 38(3), 268.

Carroll, A. B., & Buchholtz, A. K. (2006). *Business and society: Ethics and stakeholder management (6th ed.)*. Cincinnati, OH: South-Western/Thomson

Carroll, C. E., & McCombs, M. (2003). Agenda-setting Effects of Business News on the Public's Images and Opinions about Major Corporations. *Corporate Reputation Review*, 6(1), 36.

Cho, C. H., Phillips, J. R., Hageman, A. M., & Patten, D. M. (2009). Media richness, user trust, and perceptions of corporate social responsibility: An experimental investigation of visual web site disclosures. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 22(6), 933-952.

Cormier, D., Ledoux, M., & Magnan, M. (2011). The informational contribution of social and environmental disclosures for investors. *Management Decision*, 49(8), 1276-1304.

Daub, C. (2007). Assessing the quality of sustainability reporting: an alternative methodological approach. *Journal Of Cleaner Production*, 15(1), 75-85.

Deegan, C. (2002). Introduction: The legitimising effect of social and environmental disclosures—A theoretical foundation. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 15(3), 282–311.

Deephouse, D. L. (2000). Media Reputation as a Strategic Resource: An Integration of Mass Communication and Resource-Based Theories. *Journal Of Management*, 26(6), 1091.

Deephouse, D., & Heugens, P. (2009). Linking Social Issues to Organizational Impact: The Role of Infomediaries and the Infomediary Process. *Journal Of Business Ethics*, 86(4), 541-553.

Deetz, S. 2007, 'Corporate Governance, Corporate Social Responsibility, and Communication', in S May, G Cheney & J Roper (eds), *The Debate Over Corporate Responsibility*, Oxford University Press, Inc., New York, pp. 267-278.

Dhaliwal, D. S., Oliver Zhen, L., Tsang, A., & Yong George, Y. (2011). Voluntary Nonfinancial Disclosure and the Cost of Equity Capital: The Initiation of Corporate Social Responsibility Reporting. *Accounting Review*, 86(1), 59-100.

Dobers, P., & Springett, D. (2010). Corporate social responsibility: discourse, narratives and communication. *Corporate Social Responsibility & Environmental Management*, 17(2), 63-69.

Donaldson, T., & Preston, L. E. (1995). The stakeholder theory of the corporation: concepts, evidence, and implications. *Academy Of Management Review*, 20(1), 65-91.

Drake, M. S., Guest, N. M., & Twedt, B. J. (2014). The Media and Mispricing: The Role of the Business Press in the Pricing of Accounting Information. *Accounting Review*, 89(5), 1673-1701.

Dumay, J., Guthrie, J., & Farneti, F. (2010). GRI Sustainability Reporting Guidelines For Public And Third Sector Organizations. *Public Management Review*, 12(4), 531-548.

Dyck, A., Volchkova, N., & Zingales, L. (2008). The Corporate Governance Role of the Media: Evidence from Russia. *Journal Of Finance*, 63(3), 1093-1135.

Eisenhardt, K.M., 1989. Building theories from case study evidence. *Academy of Management Review*, 14, 532-550.

Elkington, J. 1997, *Cannibals with forks: The Triple Bottom line of 21st-Century Business*, Capstone Publishing Limited, Oxford.

Fassin, Y., & Buelens, M. (2011). The hypocrisy-sincerity continuum in corporate communication and decision making a model of corporate social responsibility and business ethics practices. *Management Decision*, 49(4), 586-600.

Freeman, R. E. (1984). *Strategic management: A stakeholder approach*. Boston: Pitman.

Freeman, R. E., & Liedtka, J. (1991). Corporate Social Responsibility: A Critical Approach. *Business Horizons*, 34(4), 92-98.

Friedman, M. (1970). The social responsibility of business is to increase its profits. *New York Times Magazine*, September 13: 32 – 33, 122, 126.

Grafström, M., & Windell, K. (2011). The Role of Infomediaries: CSR in the Business Press During 2000-2009. *Journal Of Business Ethics*, 103(2), 221-237.

Gray, R. (2007). Taking a Long View on What We Now Know About Social and Environmental Accountability and Reporting. *Issues In Social & Environmental Accounting*, 1(2), 169-198.

Gregory, A., Tharyan, R., & Whittaker, J. (2014). Corporate Social Responsibility and Firm Value: Disaggregating the Effects on Cash Flow, Risk and Growth. *Journal Of Business Ethics*, 124(4), 633-657.

Guthey, E., & Morsing, M. (2014). CSR and the Mediated Emergence of Strategic Ambiguity. *Journal Of Business Ethics*, 120(4), 555-569.

Haddock-Fraser, J. (2012). The Role of the News Media in Influencing Corporate Environmental Sustainable Development: An Alternative Methodology to Assess Stakeholder Engagement. *Corporate Social Responsibility & Environmental Management*, 19(6), 327-342.

Hahn, R., & Kühnen, M. (2013). Determinants of sustainability reporting: a review of results, trends, theory, and opportunities in an expanding field of research. *Journal Of Cleaner Production*, 595-21.

Halme, M., & Laurila, J. (2009). Philanthropy, Integration or Innovation? Exploring the Financial and Societal Outcomes of Different Types of Corporate Responsibility. *Journal Of Business Ethics*, 84(3), 325-339.

Hart S. 1995. A natural-resource-based view of the firm. *Academy of Management Journal* 20: 986–1014.

Higgins, C., & Walker, R. (2012). Ethos, logos, pathos: Strategies of persuasion in social/environmental reports. *Accounting Forum*, 36(3), 194-208.

Holder-Webb, L., Cohen, J., Nath, L., & Wood, D. (2009). The Supply of Corporate Social Responsibility Disclosures Among U.S. Firms. *Journal Of Business Ethics*, 84(4), 497-527.

Isaksson, R., & Steimle, U. (2009). What does GRI-reporting tell us about corporate sustainability? *TQM Journal*, 21(2), 168-181.

Jamieson, K., and K. Campbell. *The Interplay of Influence*, Fifth edition. Belmont, CA: Wadsworth, 2001.

Kiousis, S., Popescu, C., & Mitrook, M. (2007). Understanding Influence on Corporate Reputation: An Examination of Public Relations Efforts, Media Coverage, Public Opinion, and Financial Performance From an Agenda-Building and Agenda-Setting Perspective. *Journal Of Public Relations Research*, 19(2), 147-165.

Kolk, A. (2005). Corporate Social Responsibility in the Coffee Sector: The Dynamics of MNC Responses and Code Development. *European Management Journal*, 23(2), 228-236.

Kolk, A., & Pinkse, J. (2006). Stakeholder Mismanagement and Corporate Social Responsibility Crises. *European Management Journal*, 24(1), 59-72.

Kolk, A., & van Tulder, R. (2010). International business, corporate social responsibility and sustainable development. *International Business Review*, 19(2), 119-125.

Kothari, S. P., Xu, L., & Short, J. E. (2009). The Effect of Disclosures by Management, Analysts, and Business Press on Cost of Capital, Return Volatility, and Analyst Forecasts: A Study Using Content Analysis. *Accounting Review*, 84(5), 1639-1670.

Kourula A., and Halme M. (2008). "Types of corporate responsibility and engagement with NGOs: an exploration of business and societal outcomes." *Corporate Governance: The International Journal Of Effective Board Performance* 8, no. 4: 557-570.

Lankoski, L. (2007). Corporate Responsibility and Financial Performance: Cost and Revenue Impacts along Dimensions and Product Chain Stages. *INSEAD Working Papers Collection*, (11), 1-20.

Lee, S., & Carroll, C. (2011). The Emergence, Variation, and Evolution of Corporate Social Responsibility in the Public Sphere, 1980-2004: The Exposure of Firms to Public Debate. *Journal Of Business Ethics*, 104(1), 115-131

Lee Hunter, M., Van Wassenhove, L. N., Besiou, M., & van Halderen, M. (2013). The Agenda-Setting Power of Stakeholder Media. *California Management Review*, 56(1), 24-49.

Lehtimäki, H., Kujala, J., & Heikkinen, A. (2011). Corporate Responsibility in Communication: Empirical Analysis of Press Releases in a Conflict. *Business Communication Quarterly*, 74(4), 432-449.

Levy, D. L., Brown, H. S., & de Jong, M. (2010). The Contested Politics of Corporate Governance: The Case of the Global Reporting Initiative. *Business & Society*, 49(1), 88-115.

Lougee, B., & Wallace, J. (2008). The Corporate Social Responsibility (CSR) Trend. *Journal Of Applied Corporate Finance*, 20(1), 96-108.

- Manetti, G. (2011). The quality of stakeholder engagement in sustainability reporting: empirical evidence and critical points. *Corporate Social Responsibility & Environmental Management*, 18(2), 110-122.
- McCombs ME, Llamas JP, Lopez-Escobar E, Rey F. 1997. Candidate images in Spanish elections: second level agenda setting effects. *Journalism and Mass Communication Quarterly* 4: 703–717.
- McKinnon, J., 1988. Reliability and validity in field research: some strategies and tactics. *Accounting, Auditing and Accountability*, 1, 34-54.
- McWilliams, A., Siegel, D. S., & Wright, P. M. (2006). Corporate Social Responsibility: Strategic Implications. *Journal Of Management Studies*, 43(1), 1-18.
- McWilliams, A., & Siegel, D. (2001). Corporate social responsibility: a theory of the firm perspective. *Academy Of Management Review*, 26(1), 117-127.
- Miller, G. S. (2006). The Press as a Watchdog for Accounting Fraud. *Journal Of Accounting Research*, 44(5), 1001-1033.
- Moneva, J. M., Archel, P., & Correa, C. (2006). GRI and the camouflaging of corporate unsustainability. *Accounting Forum*, 30(2), 121-137.
- Nikolaeva, R., & Bicho, M. (2011). The role of institutional and reputational factors in the voluntary adoption of corporate social responsibility reporting standards. *Journal Of The Academy Of Marketing Science*, 39(1), 136-157.
- Niskala Mikael, Pajunen Tomi, Tarna-Mani Kaisa. *Yritysvastuu: raportointi- ja laskentaperiaatteet / Helsinki : KHT-Media, 2013.*
- O’Riordan, L., & Fairbrass, J. (2008). Corporate Social Responsibility (CSR): Models and Theories in Stakeholder Dialogue. *Journal Of Business Ethics*, 83(4), 745-758.
- Palenberg, M., Reinicke, W., & Witte, J. M. (2006). Trends in non-financial reporting. Berlin: GPPI/UNEP.
- Pollach, I. (2014). Corporate Environmental Reporting and News Coverage of Environmental Issues: an Agenda-Setting Perspective. *Business Strategy & The Environment (John Wiley & Sons, Inc)*, 23(5), 349-360.
- Porter, M. E., & Kramer, M. R. (2006). Strategy & Society: The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility. *Harvard Business Review*, 84(12), 78-92.
- Reynolds, M., & Yuthas, K. (2008). Moral Discourse and Corporate Social Responsibility Reporting. *Journal Of Business Ethics*, 78(1/2), 47-64.
- Roberts, R. W. (1992). Determinants of corporate social responsibility disclosure: an application of stakeholder theory. *Accounting, Organizations & Society*, 17(6), 595-612.

Roca, L. C., & Searcy, C. (2012). An analysis of indicators disclosed in corporate sustainability reports. *Journal Of Cleaner Production*, 20(1), 103-118.

Ryan, B., Scapens, R.W., Theobald, M. 2002. *Research Method & Methodology in Finance & Accounting. Second Edition, Thomson, London, UK.*

Scalet, S., & Kelly, T. (2010). CSR Rating Agencies: What is Their Global Impact? *Journal Of Business Ethics*, 94(1), 69-88.

Scapens, R.W., 1990. Researching management accounting practice: the role of case study methods. *British Accounting Review*, 22, 259-281.

Schadewitz, H., & Niskala, M. (2010). Communication via responsibility reporting and its effect on firm value in Finland. *Corporate Social Responsibility & Environmental Management*, 17(2), 96-106.

Shamir, R. (2004). Between self-regulation and the alien tort claims act: On the contested concept of corporate social responsibility. *Law and Society Review*, 38(4), 635-664.

Stromberg, D. "Mass Media Competition, Political Competition, and Public Policy." Working paper, Institute for International Economic Studies, 2002.

Tan, J. (2009). Institutional Structure and Firm Social Performance in Transitional Economies: Evidence of Multinational Corporations in China. *Journal Of Business Ethics*, 86 171-189.

Tan, J. (2009). Multinational Corporations and Social Responsibility in Emerging Markets: Opportunities and Challenges for Research and Practice. *Journal Of Business Ethics*, 86 151-153.

Toppinen A, Korhonen-Kurki K. Global Reporting Initiative and social impact in managing corporate responsibility: a case study of three multinationals in the forest industry. *Business Ethics: A European Review* [serial online]. April 2013;22(2):202-217. Available from: Business Source Complete, Ipswich, MA. Accessed April 1, 2015.

Waddock, S. A., Bodwell, C., & B. Graves, S. (2002). Responsibility: The new business imperative. *Academy Of Management Executive*, 16(2), 132-148.

Waddock, S. A., & Graves, S. B. (1997). Quality of management and quality of stakeholder relations. *Business & Society*, 36(3), 250.

Waddock, S. A., & Graves, S. B. (1997). The corporate social performance- financial performance link. *Strategic Management Journal*, 18(4), 303-319.

Vaivio, J., 2008. Qualitative management accounting research: rationale, pitfalls and potential. *Qualitative Research in Accounting & Management*, 5, 64-86.

Vidal, N. G., & Kozak, R. A. (2008). Corporate Responsibility Practices in the Forestry Sector. *Journal Of Corporate Citizenship*, (31), 59-75.

Wood, D. J. (1991). Corporate social performance revisited. *Academy Of Management Review*, 16(4), 691-718.

Yin, R. (2003). *Case Study Research: Design and Methods* (3rd ed.). SAGE Publications, Inc.

Zadek, S. (2004). The Path to Corporate Responsibility. *Harvard Business Review*, 82(12), 125-132.

Zingales, L. 2000. In search of new foundations. *Journal of Finance* 55 (4): 1623–1653.

VERKKOLÄHTEET:

<http://www.kpmg.com/Global/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/corporate-responsibility/Documents/kpmg-survey-of-corporate-responsibility-reporting-2013.pdf>

<http://www.un-documents.net/>

www.unep.org

www.kpmg.com

www.sseinitiative.org

www.kpmg.com/Global

www.fibsry.fi/fi/teemat/vastuullisuusraportointi

www.globalreporting.org

LIITTEET

Stora Enson raportoimat yritysvastuuseensa liittyvät negatiiviset tapahtumat vuosina 2009 – 2013 (Lähde: Stora Enson yritysvastuuraportit 2009 -2013)

2009:

- Vuonna 2009 neljä väkivaltaista yhteenottoa maakiistojen vuoksi Kiinassa.
- Kansalaisjärjestöjen protestointia Brasiliassa liittyen yhtiön plantaasiohjelmiin.

- Helsingin Sanomien uutisointia yhtiön Brasilian operaatioista, joissa väitetään yhtiön yhteisyrityksen Veracelin syyllistyneen lahjontaan ja rahanpesuun sekä aiheuttanut köyhyyttä ja turvattomuutta alueella.
- 10 erillistä maanvaltausta niin ikään Veracelin omistamilla mailla kansalaisjärjestöjen taholta. Kansalaisjärjestöiltä myös kritiikkiä siitä että Stora Enso vaarantaa maareformin Brasiliassa.
- Kritiikkiä ruotsalaiselta ympäristöjärjestöltä liittyen yhtiön hakkuukäytäntöihin.
- Ympäristövastuuseen liittyen viisi raportoitua tapahtumaa jotka liittyivät lähinnä päästörajojen ylitykseen sekä myös sakkoihin liittyen hakkuuiden viranomaistiedotukseen.
- Yhtiö maksoi 30 meur sakon liittyen vuosien 1997 – 2004 kartellisyytöksiin. Yhtiö myöntää että urakoitsijoiden toiminta Kiinan Guanxissa on yritys vastuun kannalta heikolla tasolla. Myös yksi urakoitsija kuoli Guanxissa työtehtäviin liittyvässä liikenneonnettomuudessa.
- Suomalaisten tuotantoyksiköiden turvallisuus heikolla tasolla
- 4277 henkilövähennystä vuoden aikana

2010:

- Rights and Resources Initiative julkaisi raportin joka väittää Stora Enson maanvuokrauksen Kiinan Guanxissa vaarantavan paikallisten ihmisten elinolot ja maankäyttöoikeudet.
- Useita tehtaiden sulkemisia Euroopassa, 1011 henkilövähennystä vuonna 2010.
- Ruotsalaiset ympäristöjärjestöt jatkoivat Stora Enson hakkuukäytäntöjen kritisoimista.
- Anonyymi organisaatio toimitti valituksen metsäsertifiointeja valvovalle viranomaiselle (Forest Stewardship Council) Brasiliassa liittyen Veracelin saamaan sertifiointiin.
- Yhtiön laatima ihmisoikeuksiin liittyvä arviointi paljasti että suurimmat riskit yhtiön toiminnassa liittyvät urakoitsijoihin ja toimitusketjuun sekä myös Kiinan maankäyttöoikeuksiin.
- 12 maanvaltaustapausta Veracelin mailla Brasiliassa.

- Kiinan Guanxissa kaksi väkivaltaista yhteenottoa. Kesäkuussa paikalliset kyläläiset ottivat kolme Stora Enson työntekijää vangiksi syyttäen heitä yhden kyläläisen tapaturmaisesta hukkumisesta. Elokuussa 100 kyläläistä saapui eukalyptusplantaaseille kyseenalaistaen yhtiön maankäyttöoikeuksia ja tuhoten urakoitsijoiden omaisuutta. Seitsemän ihmistä loukkaantui yhteenotossa.
- 10 ympäristövastuuseen liittyvää tapausta, lähinnä kemikaalivuotoja sekä päästöihin liittyvien rajoitusten ylityksiä.

2011:

- Brasiliassa useat sidosryhmät kritisoivat yhtiön hakemusta liittyen ympäristölupaan Veracelin toiminnan laajentamiseen. Edelleen myös Veracelin saamaa metsäsertifikaattia kohtaan esitettiin kritiikkiä. Vuoden lopussa 8021 hehtaaria Veracelin maata oli kansalaisjärjestöjen valtaamina.
- Ruotsissa Swedish Society for Nature Conservation julkaisi raportin jossa ilmaisi huolensa Stora Enson hakkuista alueilla jotka omaavat korkean luonnon monimuotoisuuden arvon.
- 200 työntekijää Montes del Platan sellutehtaan työmaalla lakkoili 12 päivän ajan.
- Dokumenttielokuva "The Red Forest Hotel" esitettiin Suomen televisiossa. Elokuva kritisoi voimakkaasti Stora Enson operaatioita Kiinan Guanxissa väittäen muun muassa että yhtiö sekä paikallinen hallinto Guanxissa ovat kyseenalaisin keinoin suostutelleet kyläläiset vuokraamaan yhtiölle maitaan plantaaseja varten.
- Maanvuokraussopimusten selvittelytyö jatkui edelleen Kiinan Guanxissa. Myös 1200 kyläläistä uudelleensijoitettiin uuden tehtaan rakennustoiminnan aloittamisesta johtuen aiheuttaen tyytymättömyyttä toimenpiteen korvauksiin ja työllistymismahdollisuuksiin kyläläisille.
- 5 kuolemaan johtanutta tapaturmaa yhtiön työntekijöille ja alihankkijoille.
- 9 ympäristövastuuseen liittyvää tapausta, lähinnä kemikaalivuotoja sekä päästöihin liittyvien rajoitusten ylityksiä.

2012:

- Kiinan Guanxissa maanvuokraussopimusten selvitys jatkui yhä. Toimitusjohtaja Karvinen myöntää vastuuraportin puheenvuorossaan että yhtiö ei ole ollut riittävän tehokas tässä selvitystyössään. Muutamat sidosryhmät esittivät edelleen voimakasta kritiikkiä yhtiön maavuokrauskäytäntöjä kohtaan.
- Yhtiö sai Ruotsissa kyseenalaisen ”Greenwash”-palkinnon ruotsalaiselta Maan Ystävät – järjestöltä.
- Useita maanvaltauksia edelleen Brasiliassa Veracelin omistamilla mailla.
- Dokumenttielokuva ”The Red Forest Hotel” esitettiin sekä Suomen että Ruotsin televisiossa. Elokuva sai paljon huomiota sidosryhmien keskuudessa ja yhtiö laati erillisen tiedotteen elokuvan saaman kohun johdosta.
- Montes del Platan rakennustyömaalla lakkoiltiin yhteensä 87 päivän ajan. Yhtiön mukaan osa näistä lakoista ei kuitenkaan liittynyt Stora Enson toimintaan. Stora Enso myöntää myös että 6000 työntekijän rakennustyömaa sisältää riskejä liittyen liikenneturvallisuuteen, alkoholiin ja huumeisiin, prostituutioon sekä sukupuolitauteihin.
- Yli 1000 työntekijää vähennettiin Euroopan toiminnoissa.
- 2 kuolemaan johtanutta tapaturmaa yhtiön työntekijöille.
- 10 ympäristövastuuseen liittyvää tapausta, lähinnä kemikaalivuotoja sekä päästöihin liittyvien rajoitusten ylityksiä.

2013:

- 6 kuolemaan johtanutta tapaturmaa Montes del Platan rakennustyömaan yhteydessä. Rakennustyömaalla myös lakkoja 174 päivän ajan. Sidosryhmät esittivät huolensa liittyen erityisesti rakennustyömaan liikenteeseen.
- 4 kuolemaan johtanutta tapaturmaa Euroopassa.
- Kansalaisjärjestöjen yhteenliittymä toimitti valituksen YK:lle liittyen Stora Enson maanvuokrauskäytäntöihin sekä luonnon monimuotoisuuden vaarantumiseen eukalyptusplantaasien vuoksi Kiinan Guanxissa. Stora Enso ilmoitti oikaisseensa 35 % puutteellisista maavuokrasopimuksista vuoden 2013 lopussa. Yhtiö myös ilmoitti

urakoitsijoiden työturvallisuuteen liittyvän tietoisuuden olevan edelleen heikolla tasolla Guanxissa.

- Stora Enso perusti vuonna 2013 yhteisyrityksen Bulleh Shahin Pakistaniin ja totesi yhtiön vastuullisuusselvityksessä riskialueina lapsityövoiman käytön sekä puutteet liittyen eettisen yritystoimintaan ja ympäristövastuuseen.
- Suomen ja Ruotsin televisiossa esitettiin dokumenttielokuva ”Double Bookkeeping” jossa yhtiön entinen työntekijä kritisoi voimakkaasti Stora Enson kirjanpitoikäntäntöjä liittyen yhtiön yrityshankintaan USA:ssa vuonna 2000.
- Dagens Industri – lehti Ruotsissa julkaisi artikkelin liittyen Stora Enson yhteisyritys Inpac Internationalin väärinkäyttöihin asiakassuhteissaan.
- Finnwatch ja Swedwatch julkaisivat raportin yhteistyössä Stora Enson kanssa Chennain tehtaalla vastuukysymyksistä paljastaen puutteita työntekijöiden sosiaaliseen vastuuseen liittyvissä seikoissa.
- 1300 henkilövähennystä uudelleenjärjestelyjen johdosta.
- 8 ympäristövastuuseen liittyvää tapausta, lähinnä kemikaalivuotoja sekä päästöihin liittyvien rajoitusten ylityksiä.